OM Oktatási Minisztérium

Sulinet expressz

PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSI MÓDSZERTANI ÉS INFORMÁCIÓS KÖZPONT

Informatikai és Hírközlési Minisztérium

Sulinet Expressz informatikai és informatika alapú továbbképzések

Linux rendszergazda alap

Pallagi László

Lektorálta:
Sándor Antal

Sulinet Expressz, 2003.11.01.

Tartalomjegyzék

Bevezetés

Ez a könyv azoknak szók, akik a Linux rendszer alapjait szeretnék megismerni rendszergazda szemmel.

A könyv szerkesztésénél megpróbáltunk elméleti és gyakorlati tudást egyaránt nyújtani. Természetesen az anyag terjedelme nem engedte meg, hogy minden részletet és a Linux rendszerek teljes tudását bemutassuk, ezért elsősorban egy kiindulási alapot tartalmaz.

Törekedtünk arra, hogy a leírtak segítségével működő megoldáshoz jussanak a hallgatók. Emellett egy-két tippet is elhelyeztünk az anyagban, amely gyakorlati tapasztalatokon alapszik.

A tananyag és a könyv szerkezete RedHat Linux disztribúcióra íródott. A telepítésnél vázoljuk a SUSE LINUX és a DEBIAN GNU/LINUX első lépéseit is. A további fejezetekben viszont már előfordulhatnak disztribúciós eltérések.

A beállításokat elsősorban a WEBMIN webes felületű beállító rendszerrel végezzük. Ez rendszer a legtöbb disztribúció alá elérhető, tehát általánosnak mondható. Kézenfekvő lehetőség a beállítások ismerkedéséhez, hiszen jól tagoltan tartalmazza a lehetőségeket. Érdemes egy ismeretlen rendszer esetében a lehetőségek átnézésére.

Jó szárnyalást kívánunk a pingvin varázslatos világában!

1. Alapismeretek

1.1 Linux, mint operációs rendszer

A Linux rendszer fejlesztése a 90-es évek elején kezdődött el Linus Torvalds munkájával, amelyet teljes egészében publikált az Interneten. Torvalds a 0.02-es változatnál az Interneten feladott hirdetésében szabad kapacitással rendelkező fejlesztőket keresett. A fejlesztés gőzerővel haladt tovább és 1994-ben megjelent az 1.0.0 Linux. Ekkora már rengetegen fejlesztettek Linux alá alkalmazásokat is. Ebben lényeges szerepet játszott, hogy az egyetemeken UNIX rendszereken futó programokat könnyen be lehetett fordítani Linux alá. Ekkor jelentek meg az alkalmazásokat összefoglaló disztribúciók (terjesztések) is.

Az így kialakult Linux operációs rendszer sok szempontból alkalmas Internetes szerverek telepítésére. Előnyei közé tartozik, hogy jó rendszergazdai tevékenység mellett, nagyon biztonságossá tehető. Ezt elősegíti a nyitottsága és jól dokumentáltsága. Ha valaki hajlandó elmélyülni a részletekben, az olyan szervereket alkothat, melyeket nyugodt szível, stabilan üzemeltethet.

Amikor Linux rendszerekről beszélünk, egy több részből összeállított programcsomagot tartunk szem előtt. Minden Linux rendszer magja a kernel, amelyet egy központi fejlesztőcsapat alkot. A kernelek kisebb módosításokkal minden Linux disztribúciónál ugyanazok. Jelenleg túl vagyunk a 2.2-es és a 2.4-es sorozaton, hiszen már a 2.6-es kernelből is megjelentek az első verziók.

Itt érdemes megjegyezni, hogy a 'Linux' Linus Torvalds bejegyzett védjegye. A Linux, mint fogalom elsősorban a kernel és ennek kiegészítéseit jelenti. Azaz az operációs rendszert. Ez egyik disztribúciónak sem tulajdona. A disztribúciók erre a magra építik fel, saját elképzeléseik szerint, a csomaggyűjteményüket. Ezek rengeteg alkalmazást, programot tartalmaznak, amelyet külön-külön cégek, csoportok fejlesztenek. Természetesen a disztribúciókat semmi sem kötelezi arra, hogy az így kialakult gyűjteményt (amelyek saját fejlesztéseiket is tartalmazzák) ingyen adják.

A Linux rendszerek és szoftverek egy kialakult licence rendszerrel vannak ellátva. Ennek az egyik fajtája a GPL (érdemes utána nézni). Ezeknek a licencek a nagy előnyük, hogy kötelezővé teszik a forráskóddal együtt való terjesztést. Ezért mondjuk ezekről a rendszerekről, hogy nyílt forráskódúak. Ez viszont nem jelenti azt, hogy minden esetben ingyenesek.

A Linux rendszereket telepítő csomagokban adják ki, az erre specializálódott cégek, szervezetek. Talán a legismertebb disztribúció a Debian GNU/Linux. De még nagyon sok elterjedt kiadás létezik:

- **Debian GNU/Linux.** Egyike a legrégebbi és legnagyobb támogatást élvező disztribúcióknak. Jelenleg a 3.0-s (R1) woody névre keresztelt verziónál tartunk. Telepítése és beállítása nehézkes, viszont a csomagok frissítése a legegyszerűbb. Elsősorban fejlesztőknek, rendszergazdáknak készült. Szemlélete is ezt tükrözi. Csak stabil, tesztelt megoldásokat használ és kerüli a

kényelmi szempontokból történő egyszerűsítéseket. Információi elérhetőek (részben magyarul is) a http://www.debian.org oldalon.

- **Slackware Linux.** Az első Linux disztribúciók egyike (lehet, hogy a legelső?). Jelenleg a 9.1-es verziónál tart. (http://www.slackware.com)
- **RedHat Linux**. Szintén régi disztribúciónak számít. Könnyen telepíthető, egyszerű megoldásokat tartalmaz. Jellemző rá, hogy a telepített programok alapbeállításai biztonságosnak mondhatóak. Nagyon jó lehetőséget ad kezdőknek is használható rendszer telepítésére. Jelenleg a 9.0-as verziónál tart. Ennek a sorozatnak a támogatását a RedHat nemsokára megszünteti. A továbbra is ingyenes, támogatott verzió a RedHat Fedora Core 1. Mivel az üzleti Linux piacon a legnagyobb forgalommal rendelkezik, elsősorban a pénzes megoldásokat tette előtérbe. (http://www.redhat.com)
- **SUSE LINUX**. A SUSE LINUX Európa legelterjedtebb Linux disztribúciója. Az első kiadása 1992-ben jelent meg, most éppen a 9.0-ás verziónál tart. A SUSE LINUX könnyen telepíthető és beállítható, a megfelelő tudással szerverfunkciókhoz is használható a disztribúció. A SUSE LINUX-ot ISO formában ugyan nem lehet letölteni, de az Internetről telepíthető vagy frissíthető, és ugyanúgy másolható, mint a legtöbb disztribúció. A 7.1-es verzió óta a SUSE LINUX magyar nyelven és magyar dokumentációval is elérhető. A SUSE LINUX Professional disztribúció mellett üzleti termékekkel is rendelkezik a SUSE, elsősorban vállalatok és iskolák számára. Az üzleti termékek alapja a SUSE LINUX Enterprise Server. A SUSE LINUX Openexchange Server például egy levelezőszerver és csoportmunka megoldás közepes és nagy cégek számára. A SUSE LINUX Standard Server egy minden-egyben megoldás kis és közepes vállalatoknak, a SuSE Linux School Server iskoláknak nyújt teljes körű megoldást, a SUSE LINUX Firewall On CD, pedig egy CD-ről futó tűzfal-rendszer. A SUSE LINUX üzleti termékei mind nyílt forráskódúan, azonban nem szabadon hozzáférhetők, és nem szabadon másolhatók. (http://www.suselinux.hu)
- **UHU Linux**. MAGYAR Linux disztribúció. Három vonalon külön-külön kiadással vannak jelen. Az UHU-Linux Office jelenleg az 1.0 (és az 1.1 Beta 4) verziónál tart. Kifejezetten kliensek telepítésére alkalmas, rengeteg magyar és magyarított alkalmazással. Az UHU-Linux Firewall tűzfalak telepítésére alkalmas, speciálisan optimalizált elemekkel. Nagy előnye, hogy tartalmazza a Zorp GPL 2.0 tűzfalrendszert (http://www.balabit.hu), ami szintén magyar fejlesztés. Ez a párosítás igen figyelemreméltó GPL tűzfal megoldás. Létezik továbbá egy UHU-Linux Server kiadás is, ezzel teljessé téve a palettát. http://www.uhulinux.hu

Természetesen ez a felsorolás nem teljes. Ha minden Linux disztribúciót fel szeretnék sorolni, a lista teljesen elfoglalná eme jegyzet erőforrásait. Azért még szeretnék megemlíteni egy-két érdekességet:

- **Astaro Linux**. Kifejezetten tűzfal szervernek kialakított Linux disztribúció. Ugyan fizetős, de oktatási intézményeknek ingyenes. Web-es beállító felülete egyszerű és jól használható. (http://www.astaro.com)
- **IPCOP**. Szintén speciálisan tűzfal szerepeket betöltő disztribúció. Ingyenes. A Shoothwall egyik fejlesztője vitte tovább az elgondolásait. Könnyen telepíthető és Web-es felületen állítható be. Egyszerűsége és ingyenessége végett megtalálható a Sulinet egy-két iskolájában is. (http://www.ipcop.org).

- **Freesco Linux**. Az egyik kedvencem. A projekt alkotói megpróbáltak egy router funkciókat kiszolgáló, egyszerűen beállítható 1 lemezes (1,44 MB) megoldást alkotni. Azt hiszem sikerült nekik. A teljes lemezt elfoglaló rendszerbe be van építve DNS, DHCP, Printer, HTTP, Remote Access szerver is. (http://www.freesco.org)
- **Devil-Linux**. Egyszerűen beállítható tűzfal disztribúció. CD-ről boot-olható és nincs szükség merevlemezre sem. Már 486-os processzortól használható (http://www.devil-linux.org)
- **KRUD**. RedHat Linux-on alapuló disztribúció. Biztonsági szempontokat figyelembe véve Kevin Fenzi (Linux Security HOW-TO alkotója) optimalizálta. (http://www.tummy.com/krud)
- **Lindows**. Windows programok futtatására készített disztribúció. Már a kiadása idejében nagy port vert fel, a Microsoft részéről ért támadások miatt. (http://www.lindows.com)
- **MkLinux**. Az Apple Computer támogatásával írt disztribúció. Futtatható PowerPC architektúrán. (http://www.mklinux.org)
- **SULIX!!!!!!!** Knoppix alapokra helyezett csomagválogatás. CD-ről fut, telepíteni nem szükséges. Fontos, hogy csak szabadon terjeszthető elemeket tartalmaz, így legálisan másolható a diákoknak is. Magyar összeállítás, kifejezetten a magyar oktatás igényei alapján. Minden szükséges alkalmazás megtalálható rajta. Jelenleg az 1.1-es verziónál tart. Nagyon jól használható tesztelésre is, hiszen minden hálózati alkalmazást, klienst tartalmaz és pillanatokon belül rendelkezésre áll. (http://www.sulix.hu)

Ha valaki részletesen szeretne elmélyedni a Linux világába, annak ajánlom a http://www.linux.org/dist/list.html címen található disztribúciós listát.

A disztribúciókban szereplő programok nagy részét elérhetjük a program készítőinek oldalain is. Itt mindig gyorsabban jelennek meg a frissítések, új verziók. Egy szerver elkészítése után a legfontosabb dolgunk a hibajavítások követése.

A Linux rendszerek egyik legnagyobb előnye, hogy az előforduló, detektált biztonsági hibákat nagyon gyorsan javítják. Gyakran jellemző, hogy a hiba publikálása és a javítás megjelenítése ugyanarra a napra tehető. Érdemes figyelni azokat a fórumokat, melyek ezekről tájékoztatást adnak.

A legtöbb disztribúciónál lehetőség van a frissítések automatikus letöltésére, telepítésére. A rendszerünk kiválasztásánál érdemes utánanézni, mennyire gyorsan jönnek ki rá a javítások.

Talán itt érdemes beszélni a Linux támogatottságáról. Más rendszerekkel ellentétben a Linux-nak az elsődleges support-ját szervezetek adják. Szinte minden problémára létezik már dokumentált megoldás valahol, csak meg kell találnunk. Kiemelt szerepet kapnak a levelező listák és ezek archívumai. Szintén nagyon jól használhatóak, az un. Howto-k (hogyanok), melyeket nagy mennyiségben lehet elérni az Interneten. Nézzünk meg egy pár lényeges Internet címet.

Magyar Linux Felhasználók (http://mlf.linux.rulez.org/mlf/) levelező listái:

- **Linux-kezdõ lista**. Ez egy kezdőknek szóló levelezőlista, egyszerű kérdésekkel, sok segítõkész emberrel. Ideális nem csak a kezdõknek, hanem azoknak is akik szívesen segítenek másoknak átküzdeni magukat az elsõ bakikon. Az RTFM e listán nem megengedett kifejezés.
- **Linux lista**. Az első magyar nyelvű Linuxos lista volt, mára a már nem kezdõ Linux felhasználók számára kíván segítséget nyújtani. Ha elakad pl. a Linux beállításával, érdemes körülnézni az archívumban. Ezen a listán már nem meglepõ, ha valaki válaszként csak ennyit kap: RTFM.
- **Linux++.** A haladó Linuxosoknak szánt fórum. Levél küldése előtt kérjük, olvassa el a lista célkitűzéseit.
- **Linux-flame**. A Linuxosoktól a szórakozás sem idegen... csak erős idegzetűeknek ajánlott.

A fenti listák ismertetését (szó szerint) a Linux-felhasználók Magyarországi Egyesülete oldaláról (http://lme.linux.hu/levlista.html) származik. Az egyesület tevékenysége meghatározó a linux Magyarországi terjedésében:

Az egyesület oldala: http://www.lme.hu
Pingvin füzetek: http://www.lme.hu/meh/pingvinfuzetek.html
Linux.hu: http://www.linux.hu

Sok információt tartalmazó, lényeges oldalak lehetnek még:

Magyar nyelvű anyagok, hogyanok gyűjteménye: http://linux.vv.hu
Hasonló oldal az előzőhöz: http://www.szabilinux.hu
Szintén: http://tldp.fsf.hu/HOWTO/HOWTO-INDEX/
FSF.hu Alapítvány: http://www.fsf.hu
Linuxos linkek: http://www.linuxbazis.hu
Hírek, információk: http://www.hup.hu
SuLinux levelező lista: http://sulinux.wmszki.hu
Linuxvilág magazin: http://www.linuxvilag.hu

1.2 Internet

Az Internet működésének alapja a közös szabványokon alapuló kommunikáció. Ezeket a szabványokat nagyrészt a protokollok leírásai alkotják. Ha valaki el szeretne mélyedni a témában, nézzen utána az IETF (Internet Engineering Task Force) által kiadott RFC dokumentumokban (http://www.ietf.org). Például az Internet Protokoll (IP) leírása a rfc760, amely 1980-ban látta meg a napvilágot.

A 60-as, 70-es években a Pentagon megbízásából elindult az ARPANET fejlesztése. Alapkritériumok a következők voltak:

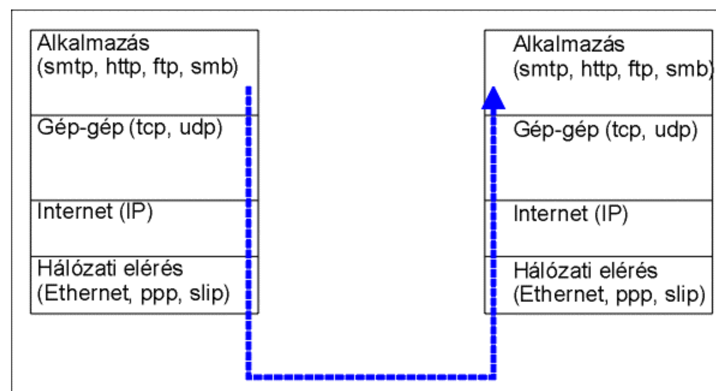
- Nem lehet centralizált, azaz nem rendelkezhet semmilyen központtal a rendszer.
- Hibatűrőnek, redundánsak kell lennie, azaz egy-egy hálózati eszköz leállása esetén alkalmas legyen alternatív útvonalak használatára.
- Többfeladatosnak kell lennie, azaz egy gépnek több géppel is kommunikálnia kell egyidejűleg.

- Aszinkron módban kell működnie, azaz az adatok küldése és fogadása egymástól független legyen.

1980-ban már a TCP/IP szabvány létezett, ez alapján megindult a Berkley egyetemen UNIX alá történő beillesztése. Mivel az amerikai törvények szerint az államilag fejlesztett megoldások az amerikai állampolgárok tulajdona, a TCP/IP szabvány szabadon használható lett. Szintén szabadon használható volt a Berkley egyetem által kifejlesztett UNIX-os megvalósítása. Ez nagyban elősegítette az elterjedését. Az egyetemeken elindult a hálózatok kialakítása, majd ezen hálózatok egyetemek közötti összekapcsolása. CSNET néven jött létre az amerikai egyetemeket összekapcsoló hálózat (később NSFNET). Majd a TCP/IP elterjedése következtében létrejött az a hálózat, melyet Internet néven ismerünk.

1.2.1 ARPA verem rétegei

A TCP/IP kliens-szerver alapú kommunikációját az ARPA verem modellezi. Amíg a szabvány OSI modell 7 rétegből áll, addig az Interneten használt ARPA verem

modellje csak 4 réteget jegyez:

- **Alkalmazás réteg.**
  Az alkalmazások a saját protokolljaik szerint összeállítják a küldendő adatot. Ezen a szinten beszélhetünk olyan protokollokról, mint az **SMTP**, a **HTTP**, a **POP3**, stb.
- **Gép-gép réteg.**
  Ez a réteg szabályozza a hálózati átvitelt. Ezen a szinten három protokollról beszélhetünk:
- **TCP** (Transmission Control Protokol)
  Az adatokat, a küldő gépen kisebb csomagokra (datagram) bontja, az adatátvitel megkönnyítésére. A fogadó gépnél ez a szint gondoskodik a csomagok összeillesztéséről. Az alkalmazások jellemzően ezt a protokollt használják.
- **UDP** (User Datagram Protokol)
  A gépek közötti egyszerű üzenetcserét valósít meg, egyetlen csomag (datagram) segítségével. Hálózati üzemeltetési feladatok ellátására alkalmazzák.
- **ICMP** (Internet Control Massage Protocol)

Vezérlő üzenetek küldésére alkalmas protokoll. Hálózat működésének vizsgálatára alkalmazzák, mint például a ping üzenetek (ICMP_ECHO_REQUEST, ICMP_ECHO_REPLY).

- **Internet**
  Itt csak egyféle protokoll az **IP** (Internet Protocol) dolgozik. Ez a réteg határozza még, hogy a csomagnak merre kell mennie. Azaz itt kapja meg a csomag a célgép IP címét (erről még lesz szó), illetve azt, hogy melyik interfészen (hálózati eszköz) távozzon.
- **Hálózati elérés**
  Ez a réteg gondoskodik a csomagok, az interfész részére ismert protokollra (**Ethernet**, **PPP**, **SLIP**) való átalakításáról. Megkeresi a cím IP-vel rendelkező gépet a hálózaton és továbbítja a csomagot a fizikai közegen keresztül.

Az alkalmazási réteg elkészíti az üzenetet, amelyet egy másik gépnek szeretne elküldeni. A gép-gép réteg kisebb darabokra vágja (TCP-esetén) és datagram-ot (csomagot) készít belőle, azaz ellátja az üzeneteket egy fejléccel. A fejléc tartalmazza többek között:

- Azt az értéket, amely alapján a gép-gép réteg a küldő alkalmazást azonosítja, ez a kiindulási port.
- Azt az értéket, amellyel a címzett alkalmazást lehet azonosítani, ez a célport.
- Egy sorszámot, amely mutatja, hogy a csomag a teljes adathalmazban hol foglal helyet. Ez a sorszám alapján lesznek összerakva a csomagok a célgépen.
- Ellenőrző összeget, amely alapján következtetni lehet az adatok sérülésére.

UDP esetén is hasonló információkat tartalmaz az UDP fejléc, viszont az alkalmazás adatai nem lesznek eldarabolva.

Az így létrehozott csomagok átkerülnek az Internet réteghez. Itt szintén egy fejlécet kapnak, így kialakítva IP csomagokat. Az IP fejléc érdekesebb adatai:

- IP protokoll verziója.
- Csomag hossza.
- Továbblépési idő (TTL).
- Gép-gép réteg protokolljának a kódja. (6-TCP, 17-UDP)
- Ellenőrző összeg.
- Forrás IP címe.
- Cél IP címe.

A hálózati réteg az így megalkotott IP csomagot eljuttatja a megadott célgéphez.

Amikor a címzett fogad egy csomagot, a hálózati réteg átadja az Internet rétegnek. Itt lefejtődik róla az IP fejléc, és továbbkerül (mint TCP, UDP, vagy ICMP csomag) a gép-gép réteghez. Ez a réteg a célport alapján a megfelelő alkalmazásnak átadja a csomagokból összeállított üzenetet.

Az alkalmazási rétegen több protokoll is beszélhetünk. A gép-gép réteg, a csomag fejlécében rögzített célportra juttatja el a csomagot, ahol egy alkalmazás (szolgáltatást kiszolgáló szerver) figyel. A kapott csomagot az alkalmazás megpróbálja feldolgozni. Természetesen csak akkor sikerülhet, ha általa ismert szabvány (protokoll) alapján készült.

Ugyan állítható, melyik portot figyelje az adott alkalmazás, de mindegyiknek megvan a jellemző (alapértelmezett) portja. Ezek alapján párosítható az alkalmazás típusa, a fogadóport és a protokoll. Nézzünk ezek közül néhány ismertebbet:

Port:	**Protokoll:**	**Alkalmazás:**
21	ftp	Fájlletöltő szerver, pl.: proftpd
22	ssh	Security Shell szerver, pl.: sshd
23	telnet	Telnet szerver
25	smtp	Mail szerver, pl.: sendmail
53	dns	Name szerver, pl.: bind 9
80	http	Web-szerver, pl.: apache
110	pop3	Levelek letöltése, pl.: popper, ipop3d
113	ident	Ident szerver
143	imap	Levelek kezelése. Imap szerver
443	https (ssl+http)	Web-szerver, pl.: apache (titkosított)
993	ssl+imap, tsl+imap	Levelek kezelése (titkosított)
995	ssl+pop3, tsl+pop3	Levelek letöltése (titkosított)

A fenti listában láthatunk, olyan protokollokat is amelyet beágyaztak egy ssl titkosítási protokollba. Ebben az esetben, a fogadó szerver alkalmazás, először az ssl csomagot bontja, majd értelmezi a bele ágyazott saját protokollt.

1.2.2 IP címek

A későbbiek megértéséhez nézzük meg, mi az IP cím. Az Internetre kötött gépeknek, hogy a részükre küldött csomag meg is érkezzen, egyedi azonosítóval kell rendelkezniük. Ezeket az egyedi azonosítókat nevezzük a gép IP címének.

Az IP cím 32 bit hosszú számsor, melyet jellemzően byte-onként ponttal elválasztott formában írunk. Például: 195.199.67.88. Ezek alapján minden (ponttal elválasztott) szám nullától 255-ig terjedő értéket vehet fel.

Az IP címek kiosztása a Network Information Center (NIC) feladata. Persze ez a nemzetközi szervezet nem ad IP címet minden egyes felhasználó részére. Jellemzően egy-egy címcsoportot ad ki szolgáltatóknak, melyet később a szolgáltató oszt tovább. (http://www.nic.com/nic_info/whois.htm)

A rohamosan növekvő igény az Internetre és ezzel az IP címekre, már a 90-es évek elején megmutatta a jelenleg használt IP szabvány nagy hiányosságát. Ugyanis napjainkban már kezd elfogyni a rendelkezésre álló IP cím. Ezért 1992-ben megkezdték egy új szabvány, az IPV6 (más néven IPnG) kidolgozását. A korábbi 32 bites helyett már 128 bites címeket használ. A fejlécformátum egyszerűsödik. Azonosítást és kódolást használhat. Multimédia átvitelére alkalmas képességekkel rendelkezik. Ugyan nagy munkálatok folynak ebben a témában, még nem ált össze a kép teljesen. Jelenleg az átállással kapcsolatos problémákon dolgoznak.

Természetesen az IP címek nem önálló számok, hanem pontosan meghatározott halmazokra vannak bontva. Ezek egy része speciális célra van lefoglalva, a többit pedig hálózati osztályokba rendezik.

Az osztályokra bontásnál a szempont, hogy a 32 bitből mennyi vonatkozik az adott hálózatra és mennyi az adott hálózaton elhelyezkedő gépekre.

- 'A' osztályú hálózat: Az IP címből 7 bit határozza meg a hálózatot és 24 bit a hálózaton található gépeket. 125 ilyen hálózat létezik és egy-egy hálózaton 16 777 216 gép létezhet. Ilyen címtartományt a NIC csak olyan nagy hálózatoknak oszt ki, mint például az IBM. Ezen hálózatok IP címeinek első számjegye 1 és 127 közé esik.

- 'B' osztályú hálózat: Az IP címből 16 bit határozza meg a hálózatot és 16 bit a hálózaton található gépeket. 16 382 ilyen hálózat létezik és egy-egy hálózaton 65 536 gép létezhet. Ezen hálózatok IP címeinek első számjegye 128 és 191 közé esik.

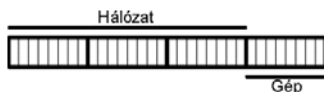
- 'C' osztályú hálózat: Az IP címből 24 bit határozza meg a hálózatot és 8 bit a hálózaton található gépeket. 2 097 150 ilyen hálózat létezik és egy-egy hálózaton 256 gép létezhet. Ezen hálózatok IP címeinek első számjegye 192 és 223 közé esik.

Az IP címkészletben vannak fenntartott címek is, ilyenek :

- 224.0.0.0 - 239.255.255.255 : Multicasting eljárás számára fenntartva.
- 240.0.0.0 - 255.255.255.254 : Internet saját céljára fenntartva.
- 0.0.0.0 és a 255.255.255.255 : Sajátos feladattal rendelkező címek.
- 10.0.0.0 - 10.255.255.255 : Privát A osztályú tartománynak fenntartva.
- 172.16.0.0 - 172.31.255.255 : Privát B osztályú tartománynak fenntartva.
- 192.168.0.0 - 192.168.255.255 : Privát C osztályú tartománynak fenntartva.

Itt jegyzem meg, hogy az osztályba sorolás elmélete már nem teljesen állja meg a helyét. Ez legfőképpen az Internet szabad szerkezetének és a fogyóban lévő IP címnek köszönhető. Az RFC1918-as szabvány a következő privát címtartományokat említi meg: 10/18, 172.16/12, 192.168/16.

A privát címeket, olyan hálózatok számára tartják fent, amely nincs közvetlen kapcsolatban az Internettel, de IP protokollt használ. Ilyenek lehetnek a lokális hálózatok. Privát IP címmel rendelkező gépet tehát nem lehet Interneten keresztül elérni.

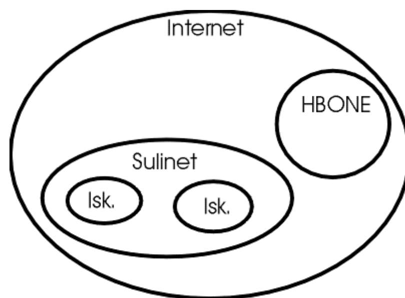
A fentiek alapján kiosztott IP cím tartományok természetesen további alhálózatokra oszthatóak. A Sulinet esetében is így történt. A Sulinetes IP címek első számjegyéből megállapítható, hogy C osztályú címről van szó (melyből a Sulinet többel is rendelkezik.). Ezek tovább lettek bontva, így egy-egy iskola 16 IP címet használhat. Tehát a 32 bitből 28 bitet a hálózat meghatározására használnak, 4 bitet pedig az egyes gépek címzésére.

A hálózatok meghatározásánál szükségünk van a hálózat IP címére és a hálózati maszkra. A hálózat IP címe mindig a hálózatban használható legelső IP. A hálózati maszk pedig olyan IP cím formátumban leírt 32 bites szám, melynél a hálózat meghatározására használt bitek 1-el, míg a gépek meghatározására szolgáló bitek 0-val vannak feltöltve. Amennyiben hálózatra hivatkozunk, az Hálózat Címét a hálózati maszktól / jellel elválasztva tesszük. Nézzünk néhány példát:

- 'A' osztályú hálózat: 116.0.0.0/255.0.0.0
- 'A' osztályú privát hálózat: 10.0.0.0/255.0.0.0
- 'B' osztályú hálózat: 184.17.0.0/255.255.0.0
- 'B' osztályú privát hálózat: 172.17.0.0/255.255.0.0
- 'C' osztályú hálózat: 195.199.56.0/255.255.255.0
- 'C' osztályú privát hálózat: 192.168.8.0/255.255.255.0
- Bontott hálózat: 195.199.57.128/255.255.255.240 (16 IP)

1.2.3 IP hálózatok

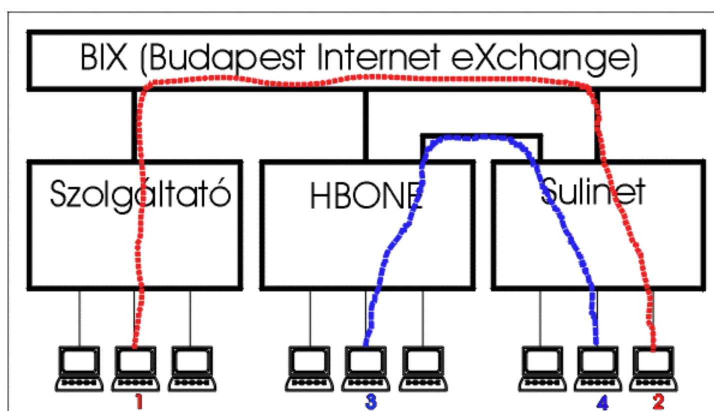
Már a fentiekből is feltételezhető, hogy az Internetre kötött számítógépeket hálózatokba csoportosítjuk. A hálózatok kialakítását meghatározhatja a szolgáltatónktól (vagy a NIC-től) kapott címtartomány. Természetesen a rendelkezésre álló címtartományt saját hálózatunkon belül tovább bonthatjuk.

Az Internet gyakorlatilag a fenti elvekkel kialakított hálózatok halmaza. Ezen hálózatok összeköttetésben lehetnek egymással. Két jellemző hálózat létezik. Az egyik a nemzetközi gerinchálózat, a másik az országokon belül kialakított gerinchálózat. Magyarország gerinchálózat, ismertebb nevén BIX (Budapest Internet eXchange), egy gyors átvitellel rendelkező központ, kapcsolatot biztosít a szolgáltatók között.

A szolgáltatók, egyrészről a BIX-re kapcsolódva biztosítják más magyar szolgáltatók elérhetőségét, másrészről nemzetközi kapcsolatokkal is rendelkeznek. A BIX-re kapcsolódó tagok listáját elérhetjük a http://www.bix.hu/index.php3?lang=hu&page=members címen. Nem ritka, hogy a szolgáltatók egymás között is kialakítanak átkötést, ezzel is tehermentesítik a BIX felé menő vonalukat.

A mi szempontunkból két érdekes hálózatot (szolgáltatót) szükséges kiemelni. Az egyik a Sulinet, amely a hazai általános és középiskolák számára nyújtja az Internet kapcsolatot. A Sulinet hálózat felépítését a http://www.sulinet.hu/info/uzemeltetes/terkep.html címen találhatjuk meg. A másik a HBONE, amely a felsőoktatási intézmények kapcsolatát biztosítja. (http://www.hungarnet.hu/index.php?headline=infra&menu=menu-kapcs.html&text=infra1.html)

A fenti ábra mutatja két Internetre kapcsolt gép közötti kapcsolatot. Láthatjuk, hogy a 1-es és a 2-es gép közötti kommunikáció a BIX-en megy át, míg a 3-as és 4-es gép a két szolgáltató között kialakított vonalon lép egymással kapcsolatba.

1.2.4 Routerek

A különböző hálózatok közötti kapcsolatot, úgynevezett útvonalválasztók (router-ek) biztosítják. Ha egy csomag címzettje nem található meg a hálózaton, akkor a hálózaton lévő router kapja meg a csomagot továbbküldés céljából. A hálózaton elhelyezett gépek szempontjából ezt a router nevezzük alapértelmezett átjárónak (default gateway).

A router a megkapott csomagokat továbbküldi. Azt, hogy mégis merre küldje ezeket, egy táblázat alapján határozza meg, melyet routing táblának nevezünk.

Routing tábla:

Célhálózat	Hálózati maszk	Átjáró	Interfész
196.12.80.0	255.255.255.0	-	eth0
210.85.60.0	255.255.255.0	-	eth1
198.166.40.0	255.255.255.0	196.12.80.10	eth0
0.0.0.0	0.0.0.0	196.12.80.20	eth0

A fenti táblázatban található egy router 'routing táblája'. Látható, hogy a routernek két kapcsolata van, ezek az eth0 és eth1 hálózati interfészek. A 196.12.80.0/255.255.255.0 hálózatra címzett csomagokat egyszerűen kiadja a eth0 interfészre kapcsolt hálózatra, hiszen a címzett ott található. Szintén így tesz a 210.85.60.0/255.255.255.0 hálózatra címzett csomagokkal, csak az eth1-es interfészen keresztül. A 198.166.40.0/255.255.255.0 hálózatra címzett csomagokat továbbadja egy másik routernak, konkrétan a 196.12.80.10-es címre hallgatónak, további feldolgozásra. Amennyiben a címzett a fent említett hálózatoknak nem tagja, úgy a csomag a 196.12.80.20-as címen lévő routerre kerül, ami elvégzi a továbbküldését.

A routing táblát négyféle információ alapján készíti a router:

- Közvetlen az interfészeire kapcsolt hálózatok adataiból,
- Kézzel beállított adatokból (statikus route),
- A környezetében lévő routerektől kapott adatokból (dinamikus route)
- Alapértelmezett átjáró adataiból.

A statikus route-ot kézzel tudjuk beállítani, míg a dinamikus route-ot erre a célra készített router protokollokon keresztül építi fel és folyamatosan frissíti a routerünk.

Az Interneten a feladó és a címzett között akár több útvonalválasztó is elhelyezkedhet. Nézzük meg, hogy egy veszprémi középiskolából a Veszprémi Egyetem webszerveréig hány routeren megy keresztül a csomag (traceroute www.vein.hu):

- router.iskola.sulinet.hu (Iskola saját routere, cisco)
- 195.199.0.137 (Itt már a Székesfehérvári sulinet központban vagyunk.)
- 195.199.2.1
- 195.199.0.57 (Ez már biztosan a Budapesti sulinet központ)
- gsr16-sulinet.vh.hbone.hu (Átkerültünk az egyetemi hálózatra)
- c6k-c72.veszprem.hbone.hu
- c72-c6k.veszprem.hbone.hu (Megtaláltuk a Veszprém felé vezető utat)
- proxy2.vein.hu (Ez már az egyetem bejárata)
- almos.vein.hu (Megvan a webszerver)

Térjünk egy gondolatra vissza az IP fejlécben tárolt adatokra. Minden IP csomag kap egy TTL-t (Továbblépési idő kódot). Ez egy 0 és 255 közé eső szám. Amennyiben a csomag áthalad egy routeren a TTL értéke egyel csökkenni fog, ha eléri a nulla értéket, akkor a csomag megsemmisül. Erre azért van szükség, mert a Internet szerkezetéből adódhat, hogy egy csomag nem érkezik meg a címzetthez, hanem a routerek között kering egy zárt hurokban kísértetként. A TTL alkalmazása nem ad erre lehetőséget.

1.2.5 Névfeloldás az Interneten

Mint, már említettük, az Internetre kötött összes gép rendelkezik egyedi azonosítóval. Ez alapján címezzük a csomagot a gép részére. Mivel ezek megjegyzése nehézkes, a kliens programoknál neveket használunk az egyes gépek azonosítására, melyeket domain neveknek nevezünk. A domain név alapján mindig meghatározható a célszámítógép IP címe. A domain név használatának több előnye is lehet:

- Könnyen megjegyezhető, informatív.
- Amennyiben egy gépet áthelyezünk egy másik hálózatra, az IP címét meg kell változtatnunk, viszont a neve állandó maradhat.
- Több domain nevet rendelhetünk hozzá egy IP címhez, ezért, például, egy szerver több cég, szervezet weboldalait kiszolgálhatja.

A domain neveknek ponttal elválasztott szövegrészekből állnak össze. Értelmezésük jobbról balra történik. Jobb felől az első szintű domainnal kezdődik és baloldalon a konkrét gép nevével zárjuk. Kitüntetett elemei a következők:

- top-level (első szintű, TLD) domain. A domain típusát, vagy a országot határozza meg.
- Second-level (másodszintű, SLD) domain. A hálózat nevét adja meg. Általában a cég nevére, vagy a szolgáltatás témájára utal.
- host name (gép neve). Az egyedi gép neve az adott hálózatban.

Nézzünk példákat az egyszerű domain névre:

- www.sulinet.hu
- www - host name
- sulinet - second-level domain
- hu - top-level domain

- mail.ibm.net
- mail - host name
- ibm - second-level domain
- net - top-level domain

Aldomain-t használó példa:

- pc12.iskola-varos.sulinet.hu
- pc12 - host name
- iskola-varos – aldomain
- sulinet - second-level domain
- hu - top-level domain

Tehát a domain név a gép nevével kezdődik, majd az aldomain lista következik (nincs megkötve hány elemből áll), végül a másodszintű és első szintű domain.

A top-level domainokat a ICANN hozza létre és adja ki a kezelését szervezeteknek. Ilyen első szintű domainek lehetnek:

- .com - Üzleti domainek
- .edu - Oktatási intézmények
- .gov - Állami intézmények
- .int - Nemzetközi szervezetek
- .net - Nem NIC által kezelt domainek
- .museum - Múzeumok

Szintén első szintű domainnal rendelkezik minden ország. Pl.:

- .hu – Magyarország
- .pl – Lengyelország
- .it – Olaszország
- .de - Németország

Az első szintű domainekről bővebb információt található a http://www.icann.org oldalon.

Tehát minden első szintű domaint valamilyen szervezet kezel. A .hu domaint az Internet Szolgáltatók Tanácsa (ISZT Kht.) kezeli. Minden .hu alatt lévő másodszintű domain bejegyzését náluk kell kezdeményezni. A másodszintű domain részére két egymástól független hálózaton található name szerveren kell nyilvántartani (elsődleges és másodlagos DNS). Amennyiben a bejegyzésnek nincs akadálya, úgy a .hu domain name szerverébe rögzítésre kerül a másodszintű domain neve és az azt nyilvántartó két DNS IP címe. A .hu alá bejegyzett domainek, és a bejegyzés szabályai a http://www.nic.hu/ oldalon olvashatóak.

A másodszintű domainok alatt lévő host-okat, vagy további aldomainokat a másodszintű domaint igénylők saját name szerverekkel oldják meg.

A fentiekből is már sejteni lehet, hogy a domain információkat domain name szerverek (DNS) tárolják. Ezek a szerverek felelősek a domainnevek IP címmé történő átalakításáról, illetve az IP címekre bejegyzett domain nevek meghatározásáról (rev DNS). Ezt a folyamatot nevezzük névfeloldásnak.

A névfeloldásnál a kliens először az INTERNIC által üzemeltetett központi DNS-ekhez fordul, melyek tájékoztatják, hogy a top-level domain nyilvántartása melyik DNS-en történik. A kliens, a már ismert, top-level nyilvántartó szerveréhez fordul, amely megadja, hogy mi a domain (second-level) name szervere. Végül ettől a szervertől megkapja a kért IP címet.

Ez a folyamat igen időigényes és nagyon gyakori. Ezért a hálózatokon létre szoktak hozni caching DNS szervereket, amelyek közel vannak a kliensekhez, így az elérésük gyorsabb. A kliensek ezektől kérik a névfeloldást, és ezek hajtják végre a fenti folyamatot. Közben az adatokat eltárolják. Ha ismert domainnak kérik a kliensek az IP címét, akkor az már a saját adataikból szolgálják ki. Természetesen ezen adatok érvényességi idejük lejárásakor frissülniük kell.

Napjainkban egyre több program védekezik a DNS információk hamisítása ellen. Ennek a legjobb megoldása, hogy az IP címhez tartozó domain nevet lekéri, majd lekéri a kapott domain név IP címét. A kiinduló és az eredmény IP címnek azonosnak kell lennie. Ez az eljárás a mi szempontunkból azért jelentős, mert a lokális hálózaton nem gyakori a saját DNS szerver, amelyben nyilván tartjuk a privát IP címeinkhez rendelt hoszt nevét. Ebben az esetben viszont ezen a hálózaton működő szervernek az ellenőrzése hibás lesz. Ilyent tapasztalhatunk például mysql szerver kívülről történő elérésénél. A hibát ki lehet küszöbölni a kérdéses gépek felvételével a hosts fájlba.

1.3 Védelem

Amikor egy Internetre közvetlenül csatlakoztatott gépet (szervert) telepítünk, lényeges szempont, hogy miképpen óvjuk meg az identitását. Minden alkalmazás, szolgáltatás kiválasztásánál, a beállítások tervezésénél ez az elsődleges szempont. A védelem és a biztonság a leglényegesebb kérdés, amely átitatja teljes munkánkat.

Az Internettel kapcsolatban lévő gépeknél minden esetben érdemes feltenni a következő kérdéseket:

- Mennyire védett a külső behatolások ellen?
- Mennyire védett a vírusok, férgek, trójai programok ellen?
- Hogyan vesszük észre, ha a rendszerfájlok megváltoznak, módosítják őket?
- Hogyan vesszük észre, ha betörési kísérlet, vagy valós betörés történt?

Természetesen ezekre a kérdésekre a válasz az alkalmazott technológia, programok és a tervezés részleteiben található.

Fontos továbbá, hogy a rendszerben és adatainkban kárt okozó esemény nem csak az Internet felől érkezik. Védekeznünk kell a belülről (intézmény területéről) érkező tudatos és nem tudatos támadások ellen is. Azaz a rendszerünket (gépünket) a saját felhasználóinktól és saját magunktól is védeni kell.

1.3.1 Tűzfalak

A tűzfalakkal a védendő gép, rendszer biztonságát növeljük a hálózati kommunikáció szintjén. Természetesen egy-egy gépre is elhelyezhetünk tűzfalat, de a központi adminisztráció miatt elsősorban a hálózati csomópontokon szokás védeni egy rendszert.

Amennyiben egy intézményi hálózatot kívánunk védeni, fontos az előtervezés. A rendszer felépítésének és az engedélyezett szolgáltatások tervezése mindig az adott intézmény informatikai stratégiájából indul ki, arra alapul.

A következőkben átnézzük a tűzfal rendszereknek a felépítését lépésről-lépésre. Itt kell megjegyeznem, hogy a védelmi rendszerek tervezéséről komoly szakirodalom létezik. Az itt leírtak nem terjednek ki mindenre, erre nem is lenne lehetőség. Ezért az itt leírtakon túl érdemes még utána nézni a konkrét megvalósításnak.

1.3.2 Tűzfalak típusai

A tűzfalaknál különböző típusokról beszélhetünk. Lényeges, hogy a rendelkezésre álló lehetőségekből a lehető leghatékonyabbat használjuk.

Bastion host: Egy megfelelően védett szerver. Egyaránt kapcsolódik a lokális hálózatunkra és az Internetre is. Viszont nem végez csomagtovábbítást. Amennyiben belső hálózatunkról használni szeretnénk az Internetet, úgy be kell jelentkeznünk a Bastion Host-ra és ezen futtatni a kliens programot. Tehát ez egy olyan kliens gép, amelyről használhatjuk az Internetet és lehetőséget biztosít arra hogy terminálról rájelentkezzünk.

Csomagszűrés (Packet filtering): A bejövő, kimenő és áthaladó (router esetén) csomagokat szűri a Internet és gép-gép rétegen (ARPA verem) rétegen. Azaz megnézi az IP és a TCP, ICMP, UDP csomagok fejlécét és a feltételek alapján meghatározott minták szerint szűr.

Továbbfejlesztett csomagszűrés (Stateful Packet filtering): A hagyományos csomagszűrés hiányosságait javították benne. Például követik a töredékcsomagokat.

Tiltják a kapcsolathoz nem rendelhető csomagokat. Kis mértékben az adatmező tartalmát is ellenőrzik.

Alkalmazás szintű átjáró (proxy) tűzfal: Proxy-k összessége. A proxy-k olyan speciális programok, amelyek adott alkalmazás szintű protokollon közvetítenek a kliens és a szerver között. Nem továbbítanak csomagot, tehát nem képeznek közvetlen kapcsolatot a két kommunikáló fél között. Ennek a felépítésnek köszönhetően aktívan képesek szűrni és ellenőrizni az alkalmazási réteg szintjén, hiszen a datagramokat összeillesztve egybe vizsgálják az adatokat.

Moduláris alkalmazás szintű tűzfal: Napjainkban egyre elterjedtebb, hogy az alkalmazási rétegen több egymásba ágyazott protokollt használunk. Ilyen lehet az SSL-be ágyazott HTTP is, azaz a HTTPS. Ebben az esetben az SSL kapcsolatot vizsgáló proxy az alprotokollra is meghív egy másik proxy-t. Tehát a modulárisan felépített proxy-k egymásba ágyazásával a szállított adatok legmélyebb szintjét is képesek vizsgálni.

1.3.3 Tűzfal helye a hálózatban, a hálózat felépítése

A hálózat megtervezésénél sajnos a költségtényezők is szerepet játszanak. Viszont egy rosszul felépített védelem következtében, a károk értéke és a hibajavítás költsége, a többszörösei lehetnek a kiépítés költségének. Ezért fontos, hogy a tervezésnél a legnagyobb körültekintéssel, lehetőleg kompromisszumok nélkül járjunk el.

Sokszor tapasztalom, hogy egy rendszer tervezésénél az elsődleges cél az Internet elérés megléte. A biztonság csak ez után következik. Pedig egy biztonsági hibával rendelkező rendszer üzemeltetésével nem csak magunknak, de MÁSOKNAK IS KÁRT OKOZHATUNK. Ilyen eset lehet, amikor vírusfertőzést kapunk és az észrevétlenül továbbterjesztjük, vagy a feltört szerverünk segítségével (és az mögé elbújva) törnek fel más szervereket.

Amennyiben biztonságilag nem megfelelő rendszert tudatosan üzemeltetünk, az kimerítheti a szándékos károkozás fogalmát is. Ezért, ha felmerül a rendszerünk sérthetősége, haladéktalanul szüntessük meg a kapcsolatot a hibás rész és az Internet között a probléma elhárításáig.

Mivel nincs lehetőség több variáció megjelenítésére, ezért a továbbiakban egy iskola szintű szervezet igényeit kiszolgáló optimális rendszer felépítését tárgyaljuk. Természetesen ezt egyszerűsíteni és bonyolítani is lehet.

A iskola szempontjából a következő szolgáltatásokat kell biztosítanunk.

- Internet elérése az iskola belső hálózatáról (tűzfal, router)
- HTTP, HTTPS elérése, azaz Interneten található honlapok látogatása.
- FTP elérése, azaz fájlok letöltése.
- IRC, ICQ elérése, azaz chat.
- Egyéb meghatározott protokollok.
- Levelek (POP3) letöltése az iskola e-mail szerveréről.

- Levelek küldése az iskola e-mail szerverén keresztül.
- Iskola címére érkező levelek fogadása az Internet felől.
- Iskola honlap szolgáltatása az Internet felé.
- Fájlszerver az iskolai belső hálózatának.

Természetesen ezeket a feladatokat technikailag meg lehet oldani 1 kiszolgálóval is (1997-es Sulinet modell), viszont ez biztonságtechnikailag nem jó megoldás. Ráadásul az 1 szerveres megoldás üzemeltetés szempontjából sem kívánatos.

Mindenképpen külön szerverre érdemes tenni a következő szolgáltatás csoportokat:

- **Tűzfal**. Minden rá telepített szolgáltatás további lehetőséget biztosít a betörésre. Ezért a tűzfalak csak a legszükségesebb csomagokat tartalmazzák. Például a tűzfalra telepített web-szerver esetén a web-szerver minden biztonsági hibája növeli a tűzfal sérthetőségét. A másik indok, hogy a tűzfalak telepítésére külön Linux disztribúciók, biztonságosabb egyedi megoldások is léteznek. (pl. UHU FIREWALL, ASTARO, IPCOP) Ezeket a disztribúciókat könnyebb telepíteni és beállítani.
- **Fájlszerver**. A tárolt adatok fokozott védettséget kívánnak. A fájlszerver szolgáltatás csak a belső hálózat felé kell eszközölni (külső elérés esetén VNP használatánál is ez a helyzet). Még lényeges indok lehet, hogy a fájlszerver és csoport munka szolgáltatás jellemzően a leginkább hardver igényes és operációs rendszer választásának szempontjából eltérhet az Internet kiszolgálóktól, tűzfalaktól.
- **Internet kiszolgálás**. Ebbe a csoportba az iskola e-mail és web-szervere tartozik. Ezeket a szolgáltatásokat szintén külön gépre szokás tenni. Biztonsági szempontból célszerű lehet tovább bontani és az e-mail szervert leválasztani minden más Internet felé irányuló szolgáltatásról, hiszen az felhasználók levelei szintén fokozottan védett adatnak számítanak.

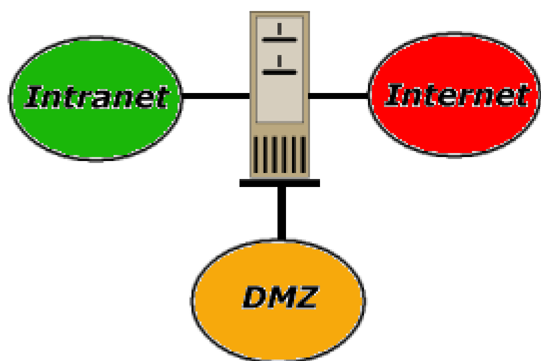
Ez tehát minimum 3 különböző szervert (gépet) igényel. Ez azért is lényeges mert a gépek helye is máshol található a rendszeren. Tehát nézzük az így kialakult rendszert:

A Tűzfal három hálózati kártyával rendelkezik, így három hálózatra kapcsolódik. Ezek a hálózatok a következők:

Internet. Minden, ami a védett hálózaton kívül helyezkedik el. Kezdve a Sulinet által biztosított, publikus IP címekkel rendelkező iskolai szegmenstől a router-en keresztül az Internetig.

Intranet. Az iskola belső hálózata. Az iskola összes kliensét tartalmazza. Itt található a fájlszerver is.

DMZ. Mindkét hálózattól védett zóna. Ide kerülnek a védendő szerverek, például a web-szerver és az e-mail szerver, esetleg FTP szerver. A védettség szempontjából itt is lehetne a fájlszerver, de ezt nem célszerű amennyiben csoportmunka kiszolgálóról van szó, vagy VPN-t használunk.

A tűzfal tehát védi az Intranet hálózatunkat az Internet felől érkező támadások ellen és a DMZ hálózatot mindkét helyről. Az Intranet hálózaton elhelyezett fájlszervert érdemes ellátni a fájlszerveren futó tűzfal védelemmel, hiszen a belső hálózatról is érheti támadás. A DMZ hálózaton nincsenek kliensek, ennek ellenére az Internet felé szolgáltató (itt elhelyezkedő) szervereket is el szoktuk látni csomagszűrő védelemmel.

Az így kialakított 3 zóna esetében már meghatározható a tűzfal működése, azaz felvázolható, hogy a zónák között milyen alkalmazás szintű forgalmat engedjen.

TO / FROM	Intranet	Internet	DMZ	Tűzfal
Intranet		HTTP, HTTPS, FTP, IRC, SSH	HTTP, HTTPS, POP3, POP3S, SSH	DNS, SMTP, NTP, SSH
Internet			HTTP, HTTPS, POP3S	SMTP, DNS
DMZ				SMTP, SYSLOG
Tűzfal	SYSLOG	SMTP, DNS		

Ezt egy szolgáltatási mátrix táblázatba vázoljuk. A fenti szolgáltatási mátrixból kiolvashatóak, hogy:

- Az Intranet (belső) hálózatról az Internet felé kell http, https, ftp, irc, ssh elérés. Tehát a belső hálózaton lévő felhasználók szeretnének weboldalakat nézni (http, https), fájlokat letölteni (ftp), chetelni (irc), és bejelentkezni más szerverekre (ssh).
- Az Intranet (belső) hálózatról a DMZ zóna felé kell http, https, pop3, pop3s, ssh. Tehát a belső hálózaton lévő felhasználók szeretnék letölteni a leveleiket az intézmény mail szerveréről (pop3, pop3s), szeretnék látni az intézmény weboldalát (http, https), szeretnénk adminisztrálni az dmz szervereket (ssh).
- A tűzfal az Intranet (belső) hálózat felé szolgáltat dns-t és ntp-t, lehetőség van az elérésére adminisztráció végett (ssh). Továbbá fogadja a belső hálózatról küldött leveleket, amelyeket ellenőrzés után célba juttat (smtp). Ezek alapján a tűzfal dns és ntp chache-ként és smtp proxy-ként működik.

- Az Internetről Az Intranet felé NEM ENGEDÉLYEZÜNK FORGALMAT. Csak a válasz csomagokat továbbítjuk DNAT alapján.
- Az Internetről a DMZ zóna felé engedélyezzük a http, https csomagokat, hogy az intézmény weboldalát elérjék kívülről, és engedélyezzük a mail szerverről a levelek letöltését, de csak titkosított pop3 kapcsolattal.
- Az Internetről a tűzfalra érkezhetnek levelek, amelyeket továbbít a DMZ zónában lévő mail szervernek (smtp), illetve engedélyezzük DNS információk lekérését (csak akkor lényeges, ha publikus DNS szerverünk üzemel).
- A DMZ zónában lévő szerverekről kifelé történő e-mail küldést a tűzfal fogadja és küldi tovább. Továbbá a log állományokat is fogadja.
- A tűzfal az Intranet felé továbbítja a DMZ zónában keletkezett log állományokat.
- A tűzfal az Internet felé továbbíthat leveleket (smtp) és kérhet DNS információkat.

Nagyjából erről szól a szolgáltatás mátrix. Ez alapján a védelem megtervezése könnyebbé válik.

Az Intranet (belső) hálózatot is lehet további zónákra bontani. Ennek jelentősége abban rejlik, hogy az intézmény, olyan csoportokra bomlik, amelynek más-más szolgáltatásokra van igénye (engedélye). Ilyen zónák lehetnek:

- Hálózat-, szerveradminisztrátorok gépei
- Tanári, gazdasági gépek
- Tanulói gépek

Az így kialakult zónákat érdemes külön alhálózatokkal jelezni.

1.4 Telepítéshez szükséges alapismeretek

A továbbiakban elsősorban a DMZ zónában lévő szolgáltató szerverekkel foglalkozunk. Pontosabban egy szerverrel, amely nyújtja a szükséges szolgáltatásokat. Telepítés előtt érdemes átgondolni, milyen programok kerüljenek rá, milyen legyen a partíció kiosztása, mik a szükséges adatok a telepítéshez.

A telepítés tervezésénél, illetve a további fejezetekben a Sulinet (1997) egy szerveres modelljét vesszük alapul. Azaz minden szolgáltatást egy kiszolgáló végez. Ez a megoldás az előzőekben leírtak miatt nem megfelelő, sőt, elkerülendő, de a tanfolyam lehetőségei és a gyakorlás végett célszerű.

1.4.1 Partíciók

A partíciók meghatározása az egyik leglényegesebb eleme a szerver kialakításának. Két szempontból érdemes partíciókra bontani a rendszerünket:

- Vannak olyan területek, melyeken tőlünk független, változó méretű adatokat tárolunk. Ilyenek lehetnek a log-állományok (/var/log), a felhasználó könyvtárak (/home), az ideiglenes állományok (/tmp, /var/tmp). Ezek esetlegesen megtelhetnek, de ha külön partíción vannak, akkor nem befolyásolják kritikusan a rendszer működését.

- Különböző könyvtárakban más-más stílusú adatokat tárolunk. A partíciókat ennek megfelelő jogosultságokkal kezelhetjük. Például megtilthatjuk róla a program futtatást (noexec), vagy írásvédetté tehetjük (ro). Ezen beállításokkal tovább fokozhatjuk rendszerünk biztonságát

Nézzük meg, egy linux rendszer könyvtárszerkezete, milyen lényeges részekből áll.

- /boot könyvtár. Ebben tároljuk a kernelt. A későbbiekben tárgyalt boot loader innen indítja a rendszerünket. Mindenképpen elsődleges partícióként vegyük fel, lehetőleg a meghajtónk elejére. Nem tartalmaz változó adatokat, ezért írásvédetté tehető (ro). Nem fogunk róla programokat sem futtatni (noexec).
- / könyvtár, azaz a gyökérkönyvtár. A külön nem tett könyvtárakat fogjuk itt tárolni, ebbe a könyvtárszerkezetbe fogjuk felfűzni a többi partíciót.
- /usr könyvtár. Szerverünkön ez lesz a legnagyobb helyet igénylő könyvtár a telepítés után. Itt tároljuk a futtatható állományokat és azok kiegészítéseit, azaz a programokat. Telepítés befejezése után írásvédetté tehetjük.
- /var könyvtár. Változó adatokat tároló könyvtár. Jellemzően olyan adatokat tárolunk benne, melyeket a szerveren futó programok használnak. Ide történik a naplózás, itt találhatóak a level Inbox-ok. Ezeket a könyvtárakat a terheltségük és a fontosságuk függvényében szintén érdemes külön tenni. Például a proxy szerver cache könyvtára, ezt folyamatosan használja a squid, ezért nagy terhelésnek lehet kitéve. Érdemes akár külön meghajtóra is elhelyezni.
  - /var/log napló állományok helye
  - /var/www web-oldalak helye
  - /var/spool/squid Squid proxy cache könyvtára
  - /var/lib/mysql mysql adatbázisok könyvtára
  - /var/tmp temperary könyvtár
  - /var/named DNS szerver adatai.
  - /var/spool/mail mail inbox-ok
  - /var/spool/mqueue postázásra váró levelek
- /etc könyvtár. A Linux rendszer és a programok összes beállítása.
- /tmp könyvtár. Ideiglenes fájlok tárolója. (temperary). Lényeges lehet, hogy tiltsunk minden féle futtatást rajta.
- /home könyvtár. Felhasználók könyvtárai. Itt szóba jöhet a bővítés is. Amennyiben a telepítésnél kialakított hely elfogyott, egy másik meghajtó behelyezésével, csak ezt a könyvtárat helyezzük át. Továbbá meg lehet oldani, hogy a /home könyvtárról ne lehessen futtatni állományokat.

Linux rendszereken többféle partíció típust tudunk használni. Sokáig az ext2 volt „a linuxos fájlrendszer”, és a mai napig sokan használják ezt a bevált fájlrendszert. Manapság azonban célszerű egy ún. naplózó fájlrendszert használni, így egy esetleges áramszünet után vagy hírtelen rendszerleálláskor jóval gyorsabban tudjuk helyreállítani a rendszert. A legelterjedtebb naplózó fájlrendszerek az ext3 (naplóval kiegészített ext2) és a ReiserFS. A naplózó fájlrendszerek használata azért is ajánlott, mert a legtöbb alkalmazási területhez lényegesen jobb teljesítményt nyútanak, mint a hagyományos ext2 fájlrendszer. A virtuális memória (swap) részére is külön partíciót kell létrehoznunk. Ezt célszerű a merevlemez elejére elhelyezni. Méretét a memória méretének kétszeresére (csak a memória háromszoroság, maximum 2 GB) érdemes felvenni. A virtuális partíció típusa swap legyen.

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy csak a fent említett fájlrendszer típusok léteznek. A Linux rengeteg egyedileg fejlesztett típussal dolgozik. Érdemes utánanézni, melyek lehetnek számunkra a megfelelőek.

A következő táblázatban egy lehetséges megoldás található:

Csatolási pont	**Méret**	**Típus**	**Opciók**
/	200 MB	Ext3	Default, (ro)
/boot	20 MB	Ext3	Default, ro, nosuid, noexec, nodev
/usr	500 MB	Ext3	Default, ro, nodev
/tmp	100 MB	Ext3	Default, nosuid, noexec, nodev
/var	200 MB - 1 GB	Ext3	Default, nosuid, noexec, nodev
/var/spool/squid	500 MB - 2 GB	Ext3	Default, nosuid, noexec, nodev
/home	500 MB - 2 GB	Ext3	default, nosuid, noexec, nodev, usrquota
-	256 MB	swap	-

Opciók:
- noauto. Csak kifejezett parancs hatására csatolódik.
- nodev. Karakteres, vagy blokkos eszközfájlokat nem tartalmazhat.
- noexec. A rajta lévő futtatható bináris fájlok futtatását nem engedi.
- nosuid. Tiltja a suid és a sgid bitek használatát.
- ro. Csak olvasható a fájlrendszer.

A partíciók csatolási beállításainál talán az írásvédettséget kell a legkörültekintőbben kezelni. Ha a /usr könyvtárat írásvédetté tesszük, akkor rosszakaróink nem tudnak trójait becsempészni, de mi sem tudunk csomagokat frissíteni. Ezért ezt az opciót csak tapasztaltabbaknak ajánlom.

1.4.2 Programok

A programok kiválasztásánál két elsődleges szempont van. Minek nem szabad egy szerveren rajta lenni és milyen programok kellenek a kívánt feladat megoldásához. A tiltott programokat biztonságtechnikai szabályok befolyásolhatják, de jelentős a ’nem használom, ne is legyen fent’ elv is.

Sokan kedvelik a kernel és a programok egyedi fordítását. Ehhez C fordító szükséges. Egy C fordítónak viszont semmi keresni valója sincs egy szerveren. A fordítást ezért mindig egy másik gépen végezzük.

2002 augusztusában hódított egy féreg (slapper, cinik, unlock), amely egy OpenSSL hibát használt ki Apache-on keresztül. A forráskódját a /tmp könyvtárba jutatta, lefordította és futatta. Amennyiben a /tmp könyvtár noexec csatolási opcióval rendelkezik, vagy nincs GCC fordító a szerveren, a férek nem tud aktivizálódni.

A felhelyezett csomagoknál általában az igényelt szolgáltatást végző programokat szoktuk jegyezni. Természetesen ezeknek a programoknak más csomagokra is szükségük lehet (pl.: A Web-szerver működéséhez szükségesek a hálózat kezelő csomagok). Ezt a kapcsolatot függőségnek nevezzük. A telepítők nagy része a

függőségeket kultúráltan kezeli, ezért nekünk elég megadni a feladatainkhoz szükséges ismertebb csomagokat. Természetesen, egy szervernél, a teljes felkerült csomaglistával érdemes valamilyen szinten tisztában lenni, de ezt a tapasztalat hozza magával.

Mi az, ami ne legyen a szerveren:

- GCC, CPP azaz semmi féle C fordító.
- FTP, Telnet, Finger, Talk kliensek és szerverek, azaz régebbi, nem biztonságos szabványok megvalósulásai.
- Rsh, rsync, vagy bármilyen távoli eljáráshívás.
- Semmilyen grafikai, média program, beleértve az X-et is.
- NFS rendszert csak különleges esetekben telepítsünk.
- És általában semmi, ami a telepítést követő 1 héten belül nincs elindítva. ☺

Mi az, ami legyen egy szerveren? Természetesen ezt csak a feladatok tükrében lehet meghatározni. Egyes területeken belül elképzelhető, hogy más-más megoldást, programot használunk. A következő lista csak példa értékű.

Mindenképpen célszerű felrakni:

- **sudo**
  Root jogokat kezelő program. Segítségével meghatározhatjuk, hogy egy-egy felhasználó milyen programokat, parancsokat futtathat root jogon. Ezzel minimalizálható a root felhasználóval való munka, amely a biztonságot növeli.
- **xinetd**
  Kapcsolatkezelő szerver. A szolgáltatásokat kezelő programokat kétféleképpen indíthatjuk. Lehetőségünk van rá, hogy folyamatosan fusson (a memóriában legyen), vagy csak az igénybevétele pillanatában legyen elindítva. Az xinetd figyeli a portokat. Ha nála regisztrált portra érkezik kérés, akkor meghívja a megfelelő kezelőprogramot.
- **mc**
  Fájlmenedzser. Hasonló a DOS-on futó NC, vagy VC programokhoz.

Biztonsági elemző programok

- **mrtg**
  SNMP kimenetből webstatisztikát készít
- **webalizer**
  Web-szerver logból webstatisztikát készít
- **iptraf**
  Hálózati forgalom figyelő
- **logWatch**
  Lefutásakor átnézi a log állományokat, az érdekesebb dolgokról e-mail-ben tájékoztat.
- **sysstat**
  Rendszermonitor. Statisztikákat készít (iostat, mpstat, sar). Ezeket rögzíteni is tudja.
- **tripwire**
  Fájlintegritás ellenőrző. Amikor kész vagyunk a rendszerrel, készítünk egy adatbázist a nem változó tartalmú könyvtárakról. Amennyiben az ellenőrzésekor hibát érzékel a program, akkor riaszt.

- **Snort**
  Sok disztribúció tartalmazza. Ez egy IDS, azaz betörés detektáló program.

Segéd programok:
- **traceroute**
  Megvizsgálhatjuk vele, hogy a célgépig haladó csomag, milyen router-eken megy keresztül. Jól használható hálózati hibák azonosítására.
- **mtr**
  Mint előző, azzal a kiegészítéssel, hogy ez a router-ekkel osztott hálózatokon külön-külön sebességet mér.
- **lynx**
  Karakteres böngésző program. Nagyon jól jön, ha hirtelen szeretnénk információhoz jutni.
- **wget**
  Segítségével http oldalakról, oldalakat tudunk letölteni a gépünkre.
- **bind-utils**
  Name szerver tesztelésére szolgáló programok (pl: nslookup)

SSL security kezelő csomagok:
- **openssh**
  SSL kulcsgeneráló, kulcsolvasó programok és lib-ek.
- **openssh-clients**
  Titkosított terminál és fájl másoló kliensek (ssh, scp, sftp).
- **openssh-server**
  SSH szerver.

Eddig olyan csomagokat néztünk, amelyeket minden szerverre érdemes felrakni. Most nézzük meg, milyen csomagokat rakunk fel a szerverek szolgáltatása szerint:

Webszerver esetén rakjuk fel:
- **php**
  PHP script nyelv értelmezője.
- **php-imap**
  PHP kiegészítése imap levelezés kezelésére.
- **php-mysql**
  PHP kiegészítése mysql adatbázis kezelésére.

- **mysql-server**
  Mysql adatbázis kezelő szerver. Gyors és egyszerű. PHP-vel jól használható web-lapok elkészítésére.
- **mysql**
  Parancssoros mysql kliens. Adatok, adatbázisok kezelésére alkalmas.
- **mysqlclient9**
  Mysql szervert kezelő lib-ek.

- **apache**

Modulos szerkezetű web-szerver. Moduljai:
- mod-auth-any
- mod-auth-mysql
- mod-bandwidth
- mod-perl
- mod-ssl
- mod-throttle

Samba (SMB) szerver esetén:
- **samba**
  SMB protokollal működő fájl és nyomtató szerver. Kompatibilis Windows hálózatokkal.
- **samba-client**
  Kliens program Samba szerverhez és Windows hálózatokhoz.
- **swap**
  A Samba egyszerűen kezelhető webes beállító felülete.

Nameszerver, DNS cache esetén:
- **bind**
  Szabvány DNS szerver.
- **caching-nameserver**
  DNS cache kiegészítés

Nyomtató szerver esetén:
- **LPRng**
  Nyomtatási sorok kezelésére alkalmas.

Egyéb szerver programok:
- **NUT**
  Szünetmentes táp kezelésére, menedzselésére alkalmas program.
- **dhcp**
  DHCP Szerver
- **imap**
  Alternatív levélkezelő szerver – IMAP
- **squid**
  Http, ftp proxy szerver

1.5 Gyakorlat

1. Tervezd meg a következőkben telepítésre kerülő szervered. A tervezésnél 1 db szerver áll rendelkezésedre. Mindenképpen legyenek telepítve a következő szolgáltatások:
- Apache szerver
- Sendmail szerver
- Samba szerver
- DHCP szerver
- DNS szerver
- Squid proxy
- SSH szerver
- Webmin

A tervezésnél határozd meg a partíció kiosztást és a telepítendő programokat. Határozd meg milyen portok engedélyezése szükséges a szolgáltatások működéséhez. Írd össze a hálózat beállításához szükséges adatokat szükséges, melyben mindenképpen térj ki a következőkre:

- Szerver IP címe
- Hálózat címe
- Hálózati maszk
- Átjáró IP címe
- DNS szerverek IP címei
- Szerver neve
- Domain név

Amennyiben több hálózati kártyával rendelkezik a gép, úgy minden kártyára külön-külön. Rajzzal illusztráld a számítógép helyét a hálózatban. A vázlaton megtalálható legyen az alapértelmezett átjáró és az intézmény hálózata (esetleg zónákra bontva).

1.6 Ellenőrző kérdések

1. Mit hívunk Linux-nak?
2. Mik a disztribúciók?
3. Sorolj fel három disztribúciót és jellemezd őket!
4. Sorold el a gép-gép réteg protokolljait!
5. Mit nevezünk port-nak?
6. Írj le három portot és a hozzá kapcsolódó protokollt!
7. Mivel azonosítjuk (egyedi azonosító) a gépeket az Interneten?
8. Írj fel egy belsőhálózaton használható privát IP cím tartományt!
9. Mit jelent a hálózati maszk fogalom?
10. Mi a hálózati cím?
11. A 192.168.1.15 IP című gép egy olyan hálózaton van, ahol 254 gép van. Mi a hálózati címe és a hálózati maszkja?
12. Mi a BIX?
13. Milyen feladata van egy router-nek?
14. Mi a domain név?
15. Mi a host név?
16. Milyen feladatai vannak a DNS szervernek?
17. Hol helyezkedik el a tűzdal a hálózatban?
18. Mi a partíciókra bontás indoka a szervernél?
19. Milyen fájlrendszereket használ a Linux általában?
20. Mennyi partícióra bontanál egy meghajtót, Linux szerver esetén?
21. Milyen csomagokat (programokat) telepítenél feltétlenül egy web-szerverhez?
22. Mi az a függőség?

1.7 Felhasznált, ajánlott irodalom

Stefan Strobel - Thomas Uhl : Linux (Kossuth)
Richard Petersen : Linux Teljes referencia (Panem)
Kirch, Olaf : A Linux hálózati adminisztrátor kézikönyve (Kossuth)
Fred Butzen, Christopher Hilton : Linux hálózatok (Kiskapu)
Othmar Kyas : Számítástechnikai hálózatok biztonságtechnikája (Kossuth)

Linux támogatás-Mini HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/mini/Linux-tamogatas-Mini-HOGYAN/index.html

A Linux (eddigi) története
http://linux.vv.hu/konyv/linux-tortenet/index.html

Bevezetés az Internet Protokollba
http://linux.vv.hu/egyebek/halozat/tcpip/tcpip.html

Az Internet alapjai
http://linux.vv.hu/egyebek/halozat/internet-alap/alap.html

ZorpGPL-UHU felhasználói dokumentáció
UHU-Firewall Linux telepítő CD, /doc könyvtár

2. Telepítés

2.1 RedHat Linux 9.0

2.1.1 Telepítés megkezdése

A RedHat Linux telepítéséhez szükséges (3db) CD-ket letölthetjük az ftp://ftp.redhat.com/pub/redhat/linux oldalról ISO típusú állományokban. (a jelenlegi 9.0 verzió ISO fájljai: ftp://ftp.redhat.com/pub/redhat/linux/9/en/iso/i386) Ezekből, CD író program segítségével, készíthetjük el a telepítő CD-ket.

A hivatalos oldalon kívül, úgynevezett, tükör kiszolgálókról is letölthetjük a rendszert. Ilyenek például:

ftp://ftp.fsn.hu/pub/CDROM-Images/redhat/linux/9/en/iso/i386/
ftp://ftp.mirror.ac.uk/sites/ftp.redhat.com/pub/redhat/linux/9/en/iso/i386/

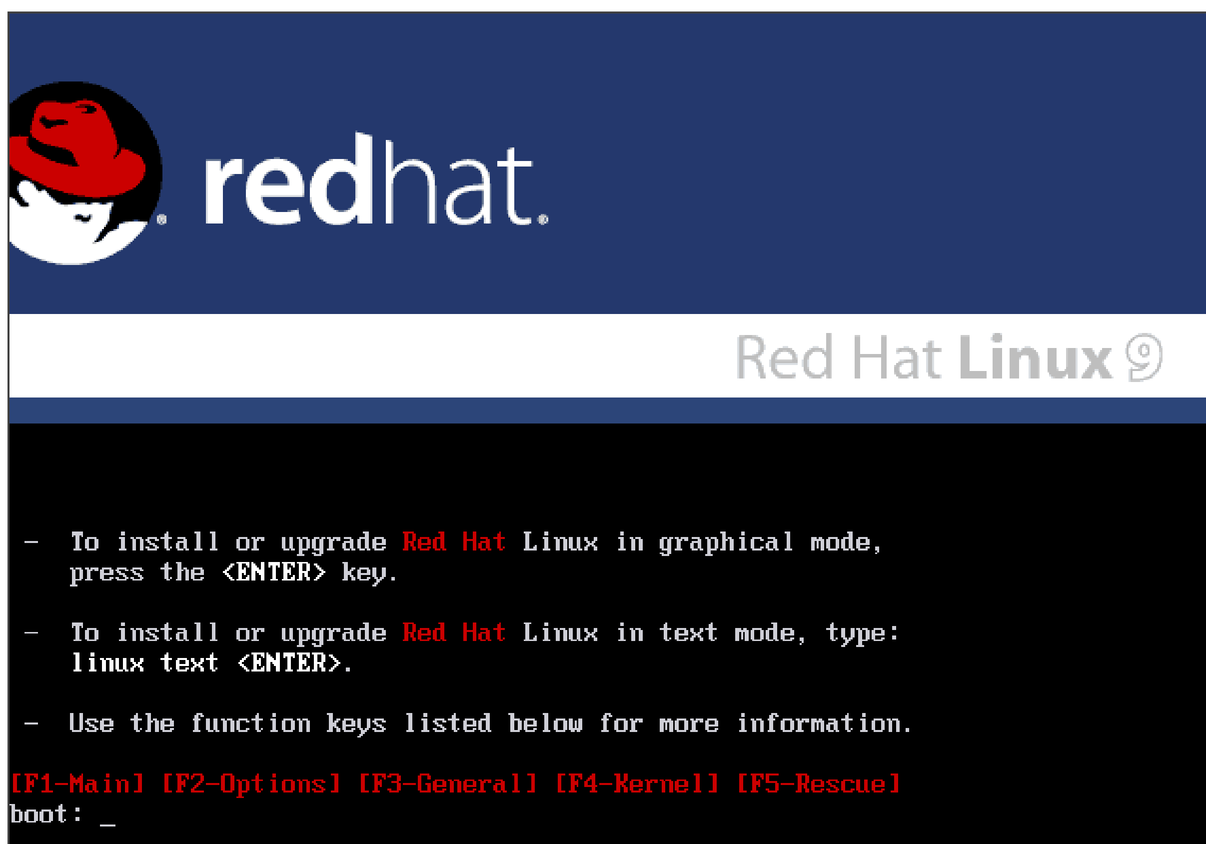
A cd-k boot-olhatóak. Ha erre nem alkalmas a gépünk, akkor készíthetünk indítólemezt. Az első cd /image könyvtárában megtalálhatjuk a különböző körülményekhez elkészített indítólemez fájlokat. Ezeket lemezre írhatjuk a /dosutils könyvtárban található rawrite.exe programmal, vagy meglévő Linux rendszeren a dd paranccsal:

```
> rawrite -f \images\boot.img -d a:
$ dd if=/mnt/cdrom/images/boot.img of=/dev/fd0
```

Indítsuk el a számítógépet a telepítő CD, vagy az elkészített telepítő lemez segítségével.

2.1.2 Rendszerindító képernyő

A telepítő elindítása után a kezdőképernyő fogad minket. Itt beállíthatunk extrákat a telepítő programnak és kernelnek.

Van lehetőségünk kernel paramétert és telepítési opciókat megadni a 'boot:' sorba:

- **linux noprobe**. A hardver teszteket kihagyja.
- **linux mediacheck**. Ellenőrzi és telepíti a média drivereket.
- **linux rescue**. Karakteres javító rendszer indítása.
- **linux dd**. Amennyiben hajlékony lemezen van driverünk.
- **linux updates**. Automata update.
- **linux lowers**. 640*480-as grafika.
- **linux text**. Karakteres telepítés.

A funkcióbillentyűk segítségével információkat kaphatunk a különböző beállítási lehetőségekről. ENTER megnyomásával továbbléphetünk.

Telepítési média ellenőrzése

Miután beindul a telepítőrendszer, a megjelenő ablak megkérdez, szeretnénk-e ellenőrizni a telepítőlemezeket. Amennyiben először használjuk a CD-inket ezt

érdemes megtenni, egyenként betenni őket, majd OK. Most viszont nem ellenőrzünk, tehát a SKIP-et válasszuk.

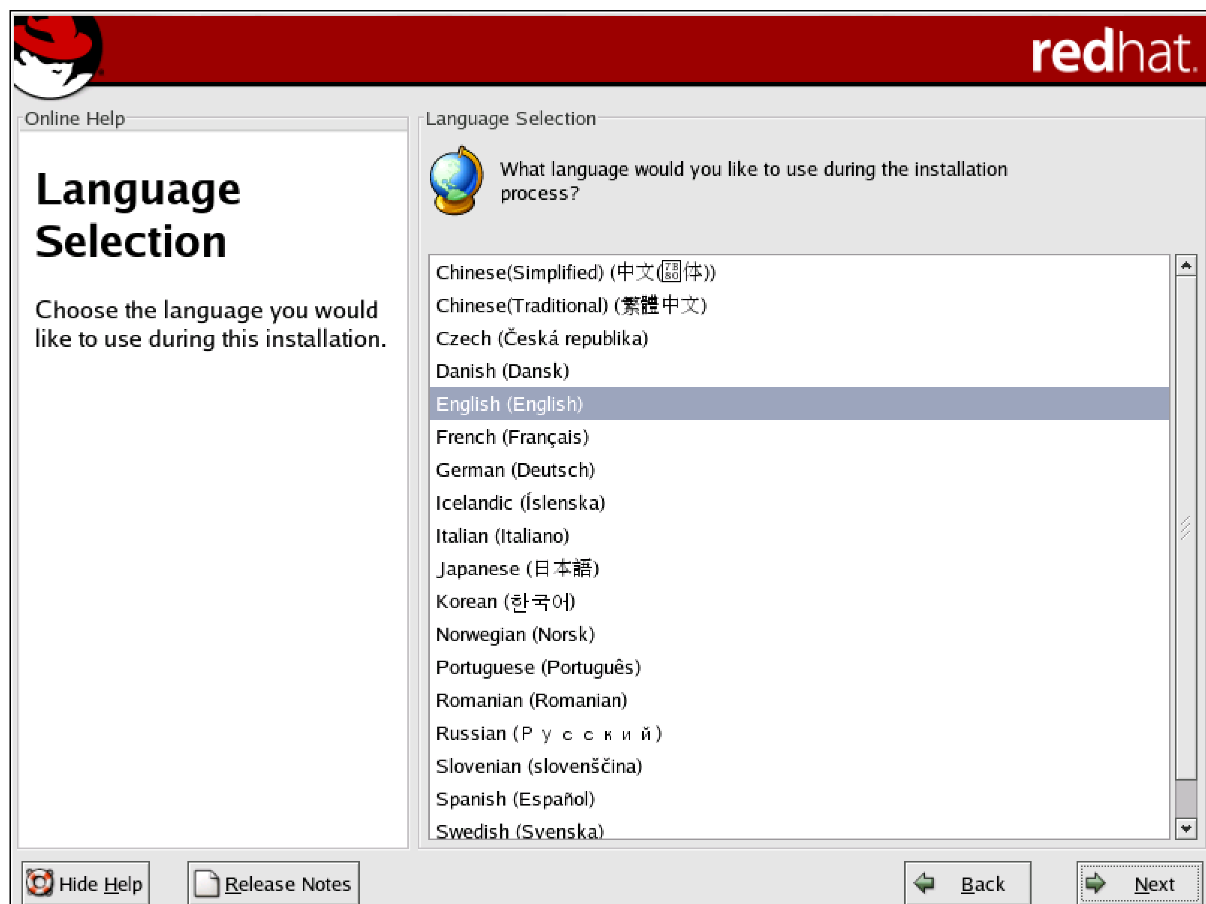
Ekkor elindul az 'Anaconda' névre keresztelt rendszertelepítő program. (Ez külön csomagban is megtalálható.) Elindulás után láthatjuk az üdvözlő képernyőt. Innen NEXT gombbal megyünk tovább.

Ha a telepítés közben információkra van szükségünk, akkor használhatjuk a virtuális terminálokat. A jelenleg látható grafikus telepítő az CTRL+ALT+F7 gombbal érhető el. A további terminálok elérhetőek, amelyekről lényeges információkat meríthetünk hiba esetén:

- **CTRL+ALT+F1** Anaconda indítása.
- **CTRL+ALT+F2** Telepítés közben shell elérése.
- **CTRL+ALT+F3** Modulok betöltődése.
- **CTRL+ALT+F4** Futó események üzenetei.
- **CTRL+ALT+F7** Grafikus telepítő rendszer.

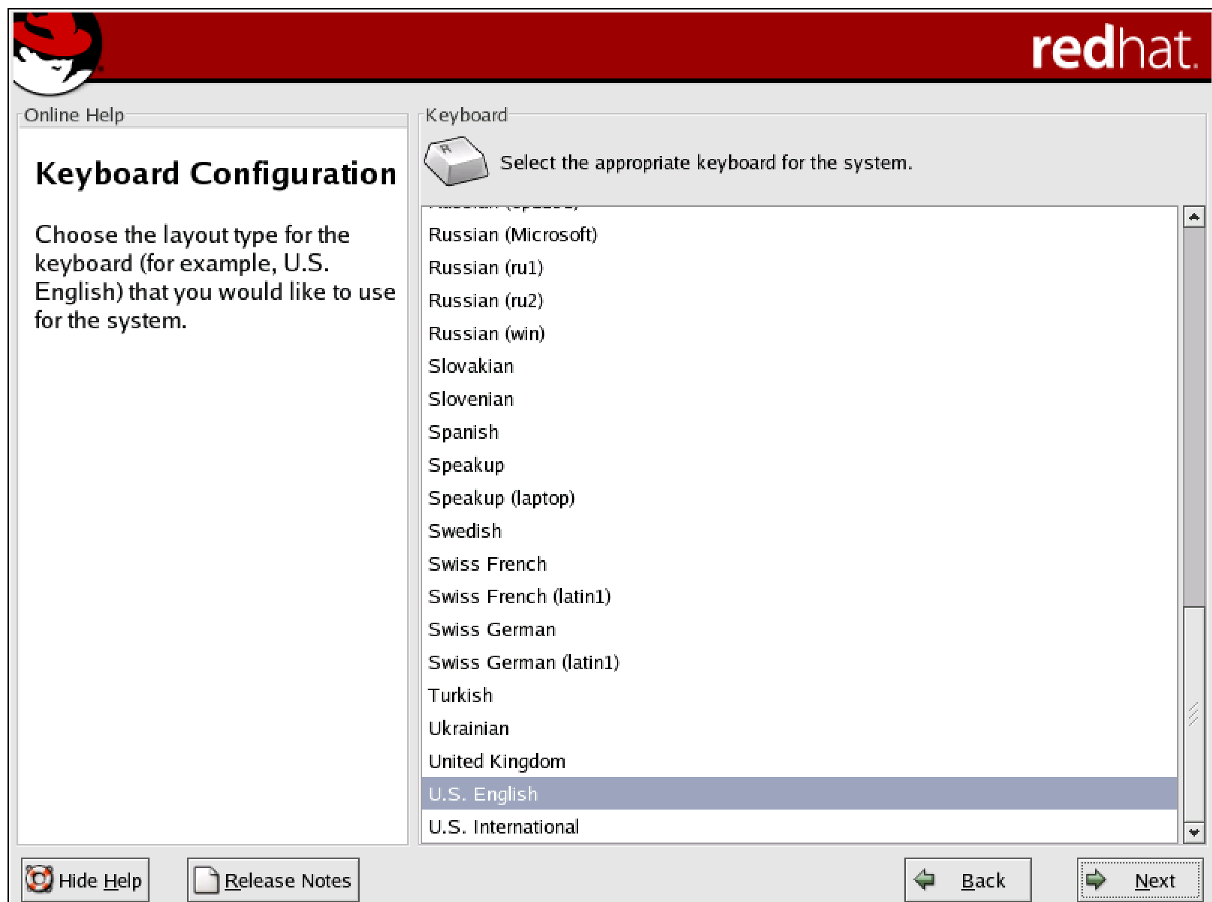
2.1.3 Telepítés nyelvének kiválasztása (Language Selection)

A RedHat jelenlegi verziójában nincs lehetőségünk magyar nyelvű telepítésre, ezért az angol (English) nyelvet választva haladunk tovább. Itt kizárólag a telepítőprogram nyelvét állítjuk, nem lesz összefüggésben a telepített rendszerünkkel.

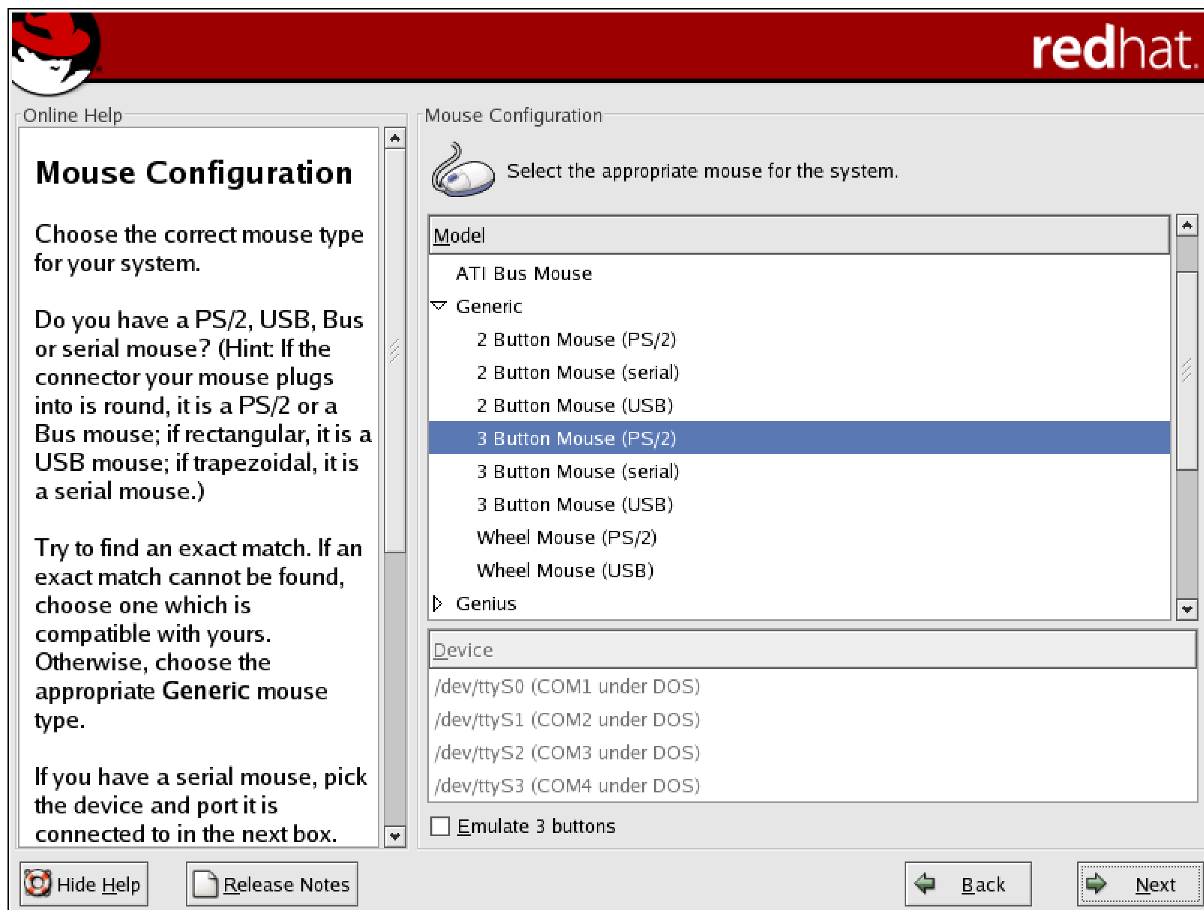
2.1.4 Billentyűzet nyelvének kiválasztása (Keyboard)

A listából kiválaszthatjuk a billentyűzet nyelvét. Magyar billentyűzet esetén a Hungarian-t, míg angolnál az U.S.English-t válasszuk.

redhat.
Online Help
Keyboard Configuration
Choose the layout type for the keyboard (for example, U.S. English) that you would like to use for the system.
Keyboard
Select the appropriate keyboard for the system.
Russian (Microsoft)
Russian (ru1)
Russian (ru2)
Russian (win)
Slovakian
Slovenian
Spanish
Speakup
Speakup (laptop)
Swedish
Swiss French
Swiss French (latin1)
Swiss German
Swiss German (latin1)
Turkish
Ukrainian
United Kingdom
U.S. English
U.S. International
Hide Help
Release Notes
Back
Next

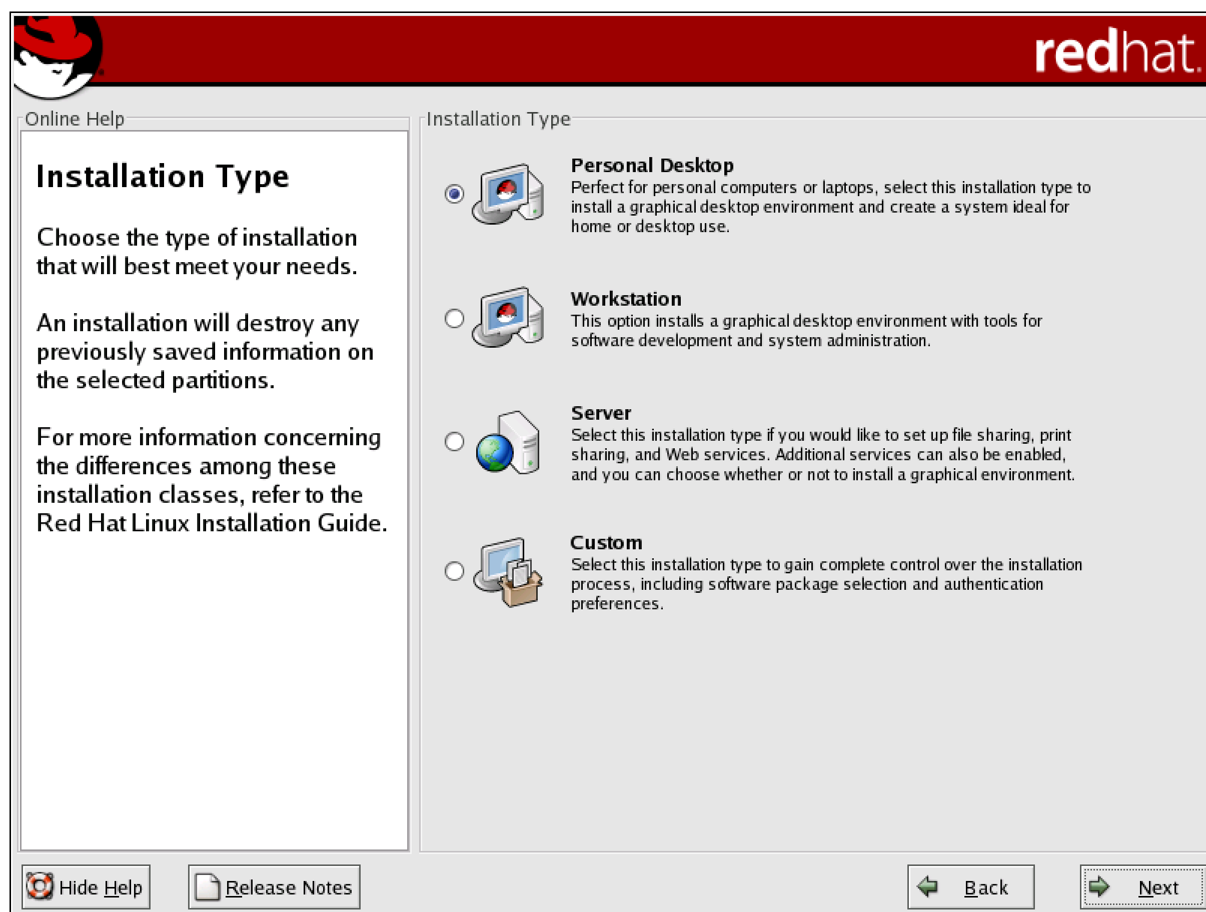
2.1.5 Egér beállítása (Mouse Configuration)

Kiválaszthatjuk egerünk típusát. Soros egér esetén még azt kell megadni, hogy melyik soros porton található. A telepítő rendszer, jellemzően eltalálja, melyik típussal működik jól az egerünk. Amennyiben egerünk 3 gombos, úgy mindenképpen ennek megfelelően válasszunk típust, vagy 2 gombos egér esetén jelöljük be a 3 gombos emulációt (Emulate 3 Buttons), ugyanis ezzel karakteres képernyőn is lesz lehetőségünk a szövegmásolás, behelyezés funkciót kihasználni.

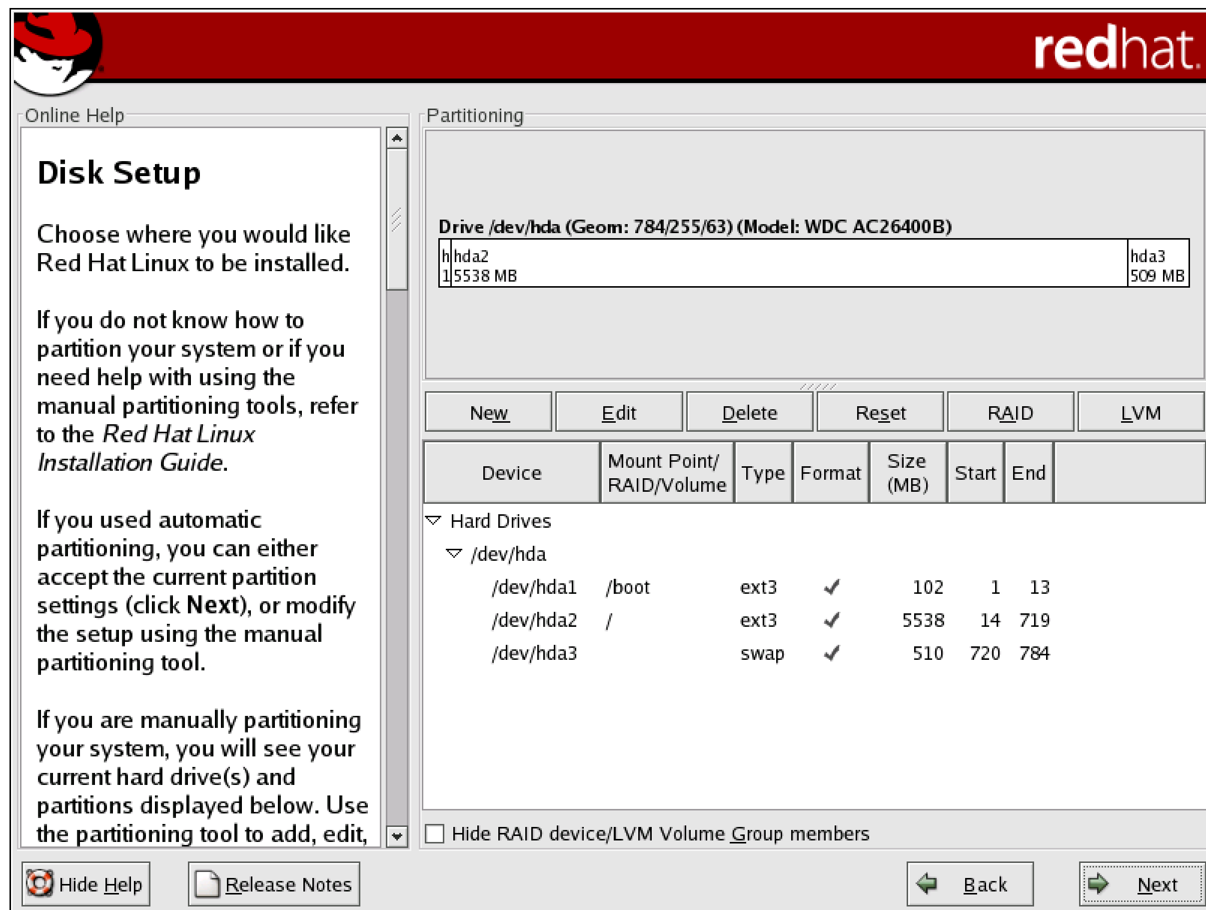
2.1.6 Telepítés típusa (Installation Type)

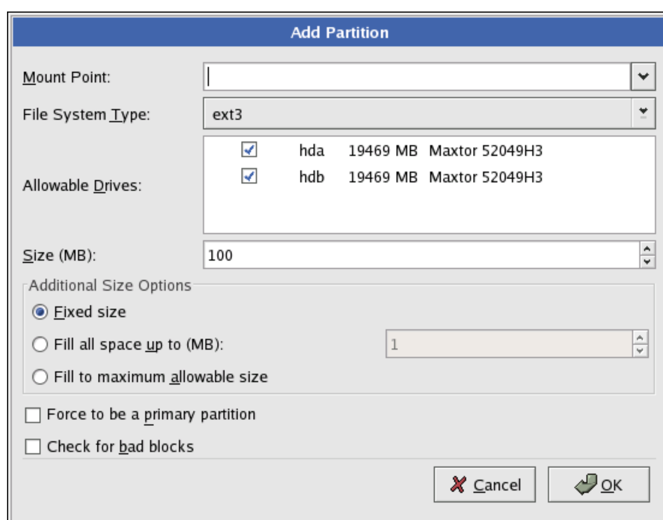
Itt választhatunk az önálló számítógép (Personal Desktop), a munkaállomás (Workstation) és a szerver (Server) telepítése között. Ezekben az esetekben, a választottnak megfelelően segítséget nyújt a telepítendő csomagok, programok kiválasztásában. Kipróbálhatjuk bármelyik lehetőséget, de szerver telepítése esetén célszerű az egyedi kialakítást (Custom) választani.

2.1.7 Lemez partícionálása

Két lehetőségünk van a lemez partícionálására. Első lehetőségünk az automatikus partícionálás (Automatically partition), amelyet lehetőleg kerüljünk el szerverek telepítésénél. Ugyanis a telepítő rendszer egy általános séma alapján bontja szét a meghajtónkat és nincs lehetőségünk ennek igényeinknek megfelelő módosítására. Beállíthatjuk még a partíciókat Disk Druid programmal, amely a telepítő része (ezt fogjuk választani most).

A Disk Druid kiválasztása (Manually Patrition with Disk Druid) után, a következő képernyőn felvehetjük a partícióinkat. Amennyiben lemezünkön volt már partíció, azt a Delete gombbal törölhetjük. A New gombbal vehetünk fel újakat.

A New gombot használva feljön az új partíció adatait kérő ablak. Mount Point-nál meg tudjuk adni, hogy a könyvtárszerkezetben hol foglaljon helyet a létrehozott partíció, azaz hova illesszük be. Itt beírhatjuk, vagy

kiválaszthatjuk azon könyvtárat, amelyet külön partícióra kívánunk elhelyezni. Swap típusú partíció esetén nincs csatolási pont.

A Filesystem Type-nál tudjuk megadni a partíció típusát. Itt ext2-es és ext3-as könyvtárszerkezetet választhatunk, illetve swap partíció típust is. Allowable Drivers-nel kiválaszthatjuk, mely meghajtókra kívánjuk a partíciót létrehozni. Size-nel adjuk meg a partíció méretét MegaByte-ban. Továbbá megadhatjuk a partíció létrehozásakor lezajló méret meghatározás kritériumait. A Disk Druid ugyanis némileg felülbírálja az általunk megadott beállításokat. Jellemzően a fix méret (Fixed size) beállítást használjuk, míg az utolsó partícionál használhatjuk a maradék hely kitöltését (Fill to maximum allowable size).

Lentebb kiválaszthatjuk, hogy a most felvett partíció mindenképpen elsődleges legyen (Force to be a primary partition). Az elsődleges partíció erőltetésére a /boot-nál lehet szükségünk. Megjelölhetjük a hibás szektorok ellenőrzését (Check for bad blocks) is, ami fontos lehet egy szerver telepítésénél.

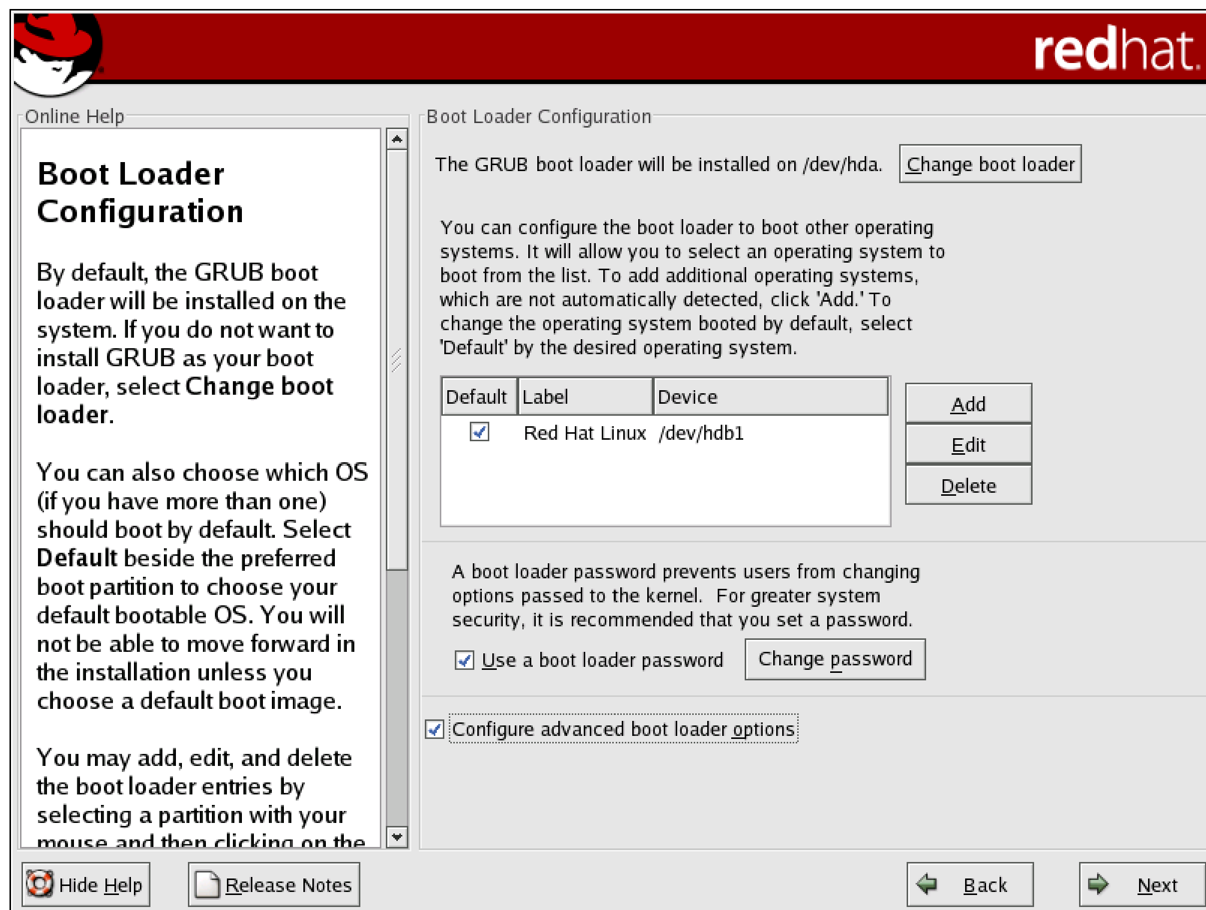
Most vegyük fel a következő partíciókat:

Csatolási pont	**Típus**	**Méret**		
/boot	Ext3	100	Fixed size	Primary
/	Ext3	500	Fixed size	Primary
-	Swap	256	Fixed size	Primary
/usr	Ext3	1000	Fixed size	
/tmp	Etx3	200	Fixed size	
/var	Ext3	1000	Fixed size	
/var/spool/squid	Ext3	2000	Fixed size	
/home	Ext3	-	Allowable	

2.1.8 Boot Loader beállítása

A Linux rendszerek úgynevezett boot loadert használnak. Ez a program nem csak azt határozza meg, hogy melyik partícióról induljon a rendszer, hanem azt is, hogy melyik kernel induljon el. A boot loader mindenképpen szükséges az indításhoz.

Válaszuk ki, melyik boot loadert szeretnénk használni. Két lehetőségünk van: a Grub és a Lilo. A Lilo hagyományosabb, régóta létező megoldás. A Grub újabb, több kiegészítő tulajdonsága van, amelyet jól használhatunk hibajavításnál.

Elhelyezés szempontjából tehetjük a master boot record-ra (MBR), és a /boot partíció első szektorára. Jelenleg az MBR lehetőségét (/dev/hda) van beállítva. A másik lehetőség akkor jöhet számításba, ha több operációs rendszer is van a számítógépen és saját boot menedzsert használunk.

Lejjebb vehetünk fel új sort (új operációs rendszert) az indítandók közé. Erre egy szervernél ritkán van szükség. Lehetőség van a boot loader jelszóval való ellátására is.

Jellemzően ezen az oldalon nem kell állítani. Mehetünk is tovább.

2.1.9 Hálózati kártyák beállítása (Network Devices)

A képernyő felső részében, a táblázatban láthatjuk a megtalált hálózati kártyákat. Alapban DHCP kezelés van megadva. Ez egy szervernél nem célszerű, ezért válasszuk ki a kártyát és kattintsunk az EDIT gombra.

A feljövő ablakban állíthatjuk a kártya paramétereit. Szedjük le a pipát a 'Configure using DHCP' sor mellől, hogy fix IP-t állíthassunk. Az 'Activate on Boot' mellett maradjon pipa, hogy induláskor működjön az eszköz. Az 'IP Address' sorban adjuk meg az IP címet (pl. 10.0.1.13), majd alatta a 'Netmask'-ot (255.255.255.240). Ugyan így adjuk meg a többi eszköz adatait is.

Alatta a 'Hostname' beállításnál a 'manually' sorba írjuk be a gép nevét (server).

Az átjárót (Gateway) és a DNS-eket szintén adjuk meg.

2.1.10 Tűzfal beállítása

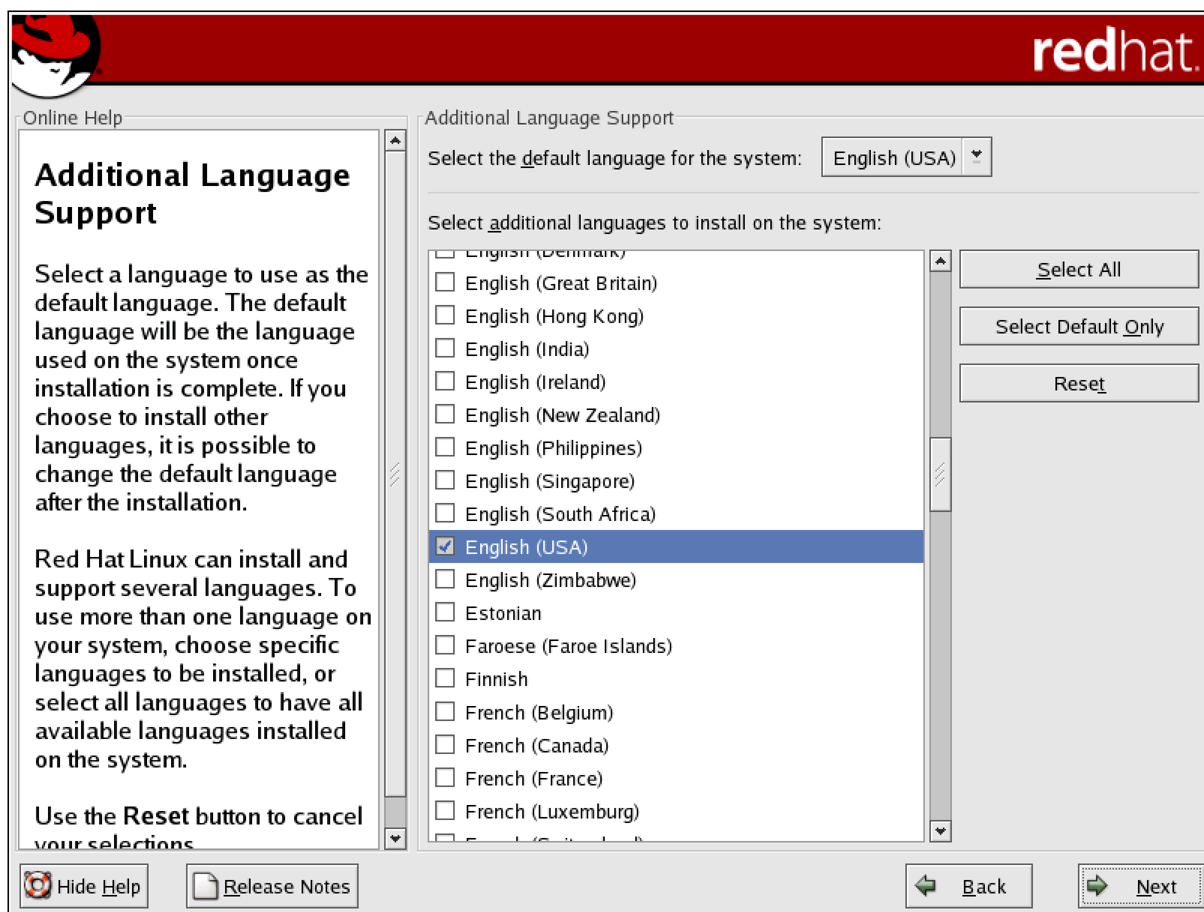
Lehetőségünk van csomagszűrés beállítására is. Ez minden szervernél kötelező. A csomagszűrés beállítását már a telepítésnél megkezdhetjük, de mindenképpen szükségünk lesz későbbi finomításokra. Javasolt egyéni beállítás alkalmazása. Biztonsági szintnek (Select a security level for the system) medium-ot válasszuk. Beállításra használjunk egyénit (Customize) és pipáljuk be az allow incoming felsorolásnál, hogy milyen szolgáltatásokat engedünk be a szerverünkre. Különösebb indok nélkül a telnet és az ftp szolgáltatást ne jelöljük be. Alatta (other ports) megadhatjuk a felsorolásban nem található, de szükséges portok listáját. (pl.: '110:tcp, 10000:tcp)

redhat.
Online Help
Firewall Configuration
A firewall sits between your computer and the network, and determines which resources on your computer remote users on the network are able to access. A properly configured firewall can greatly increase the out-of-the-box security of your system.
Choose the appropriate security level for your system.
High Security - By choosing High Security, your system will not accept connections that are not explicitly defined by you. By default, only the following connections are allowed:
• DNS replies
• DHCP - so any network

Firewall Configuration
Select a security level for the system:
High | Medium | No firewall
Use default firewall rules
Customize
Trusted devices: eth0, eth1
Allow incoming: WWW (HTTP), FTP, SSH, DHCP, Mail (SMTP), Telnet
Other ports:
Hide Help | Release Notes | Back | Next

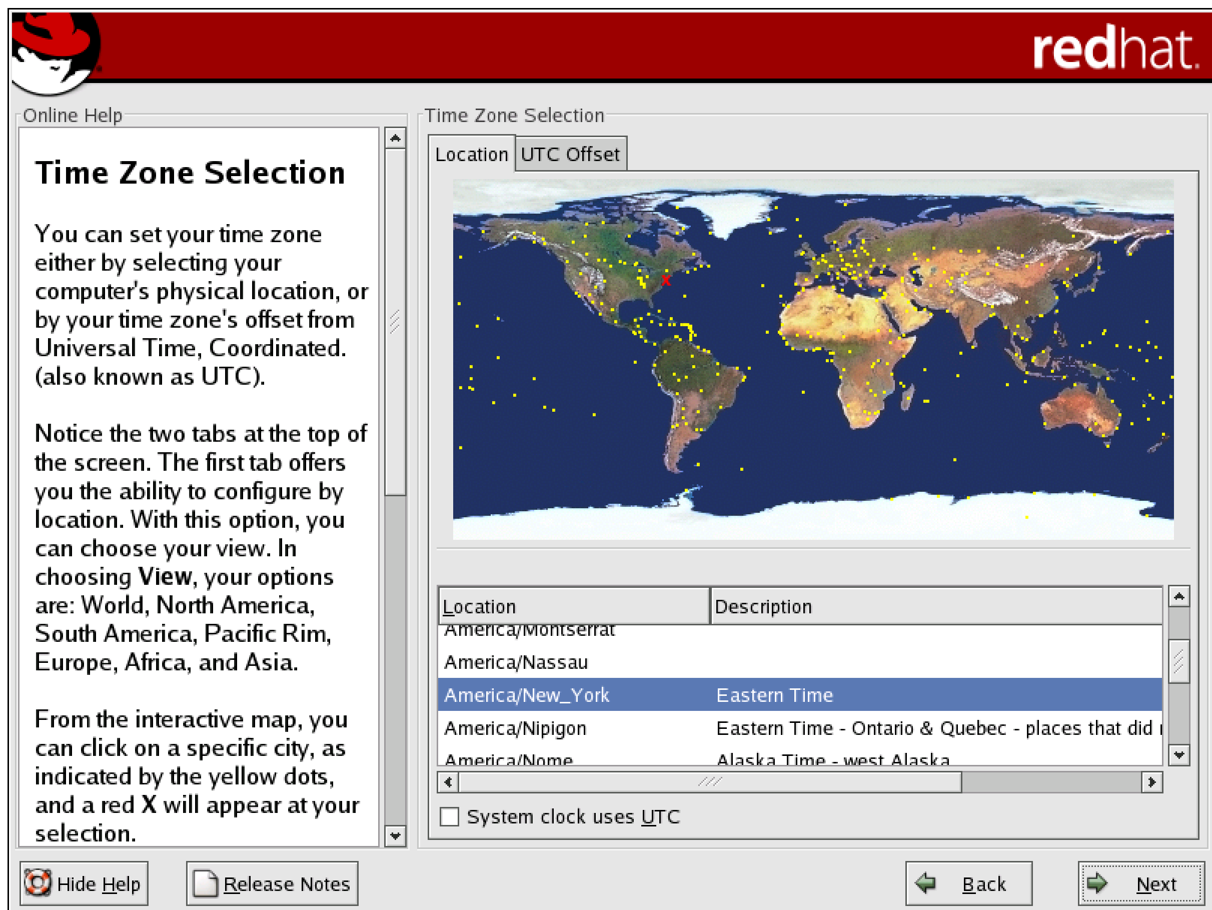
2.1.11 Nyelvek kiválasztása

Itt választhatjuk ki, hogy mi legyen a programok alapértelmezett nyelve (Select the default language for this system) és, hogy a programok még milyen nyelvet telepítsenek (Select additional languages to install on the system). Itt az angolt (English USA) és a magyart (Hungarian) mindenképpen válasszuk ki.

2.1.12 Időzóna beállítások

A térkép, vagy a lista segítségével válaszuk ki Budapestet. Ha szeretnénk UTC megoldást használni, akkor jelöljük meg és az UTC Offset fülecskénél állítsuk be az időcsúszást (+1).

redhat.
Online Help
Time Zone Selection
You can set your time zone either by selecting your computer's physical location, or by your time zone's offset from Universal Time, Coordinated. (also known as UTC).
Notice the two tabs at the top of the screen. The first tab offers you the ability to configure by location. With this option, you can choose your view. In choosing View, your options are: World, North America, South America, Pacific Rim, Europe, Africa, and Asia.
From the interactive map, you can click on a specific city, as indicated by the yellow dots, and a red X will appear at your selection.
Time Zone Selection
Location
UTC Offset
Location
Description
America/Nassau
America/New_York
Eastern Time
America/Nipigon
Eastern Time - Ontario & Quebec - places that did
System clock uses UTC
Hide Help
Release Notes
Back
Next

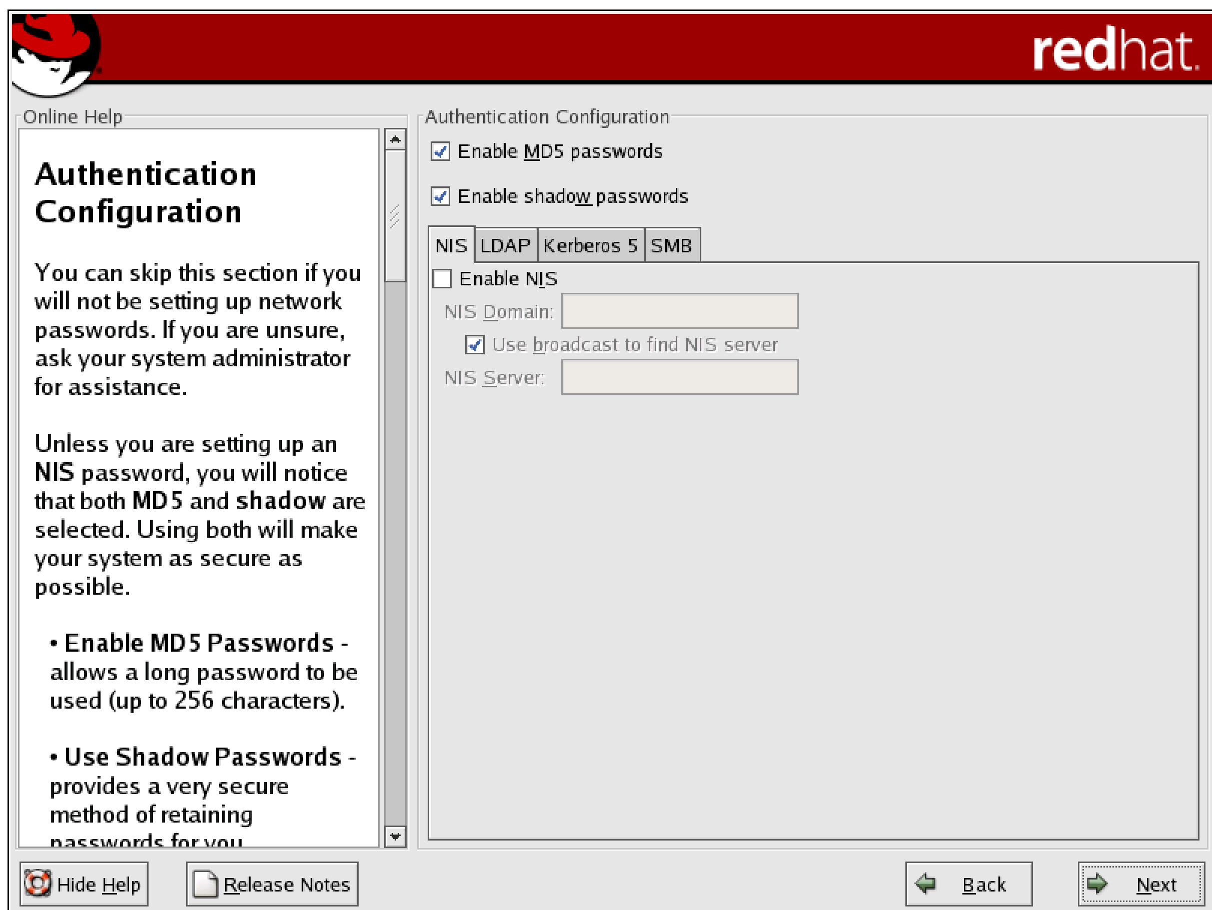
2.1.13 ROOT jelszó beállítása

Írjuk be a root (teljes jogú) felhasználó jelszavát. Ezt lehetőleg ne felejtsük el, mert nagy szükségünk lesz rá.

2.1.14 Felhasználók azonosításának beállításai

Itt állíthatjuk be, hogyan történjen a felhasználók azonosítása. Van lehetőség másik gépen tárolt felhasználók átvételére is. Ennek kihasználásával csak egy gépen kell a felhasználókat nyilvántartani. Beállíthatunk kapcsolatot NIS, LDAP, Kerberos szerverekkel, vagy használhatjuk a SMB protokollon keresztüli azonosítást, akár Windows kiszolgálóról is. Ezen lehetőségeket akkor engedélyezzük, ha tudjuk, hogy ilyen szerver működik, egyébként ne.

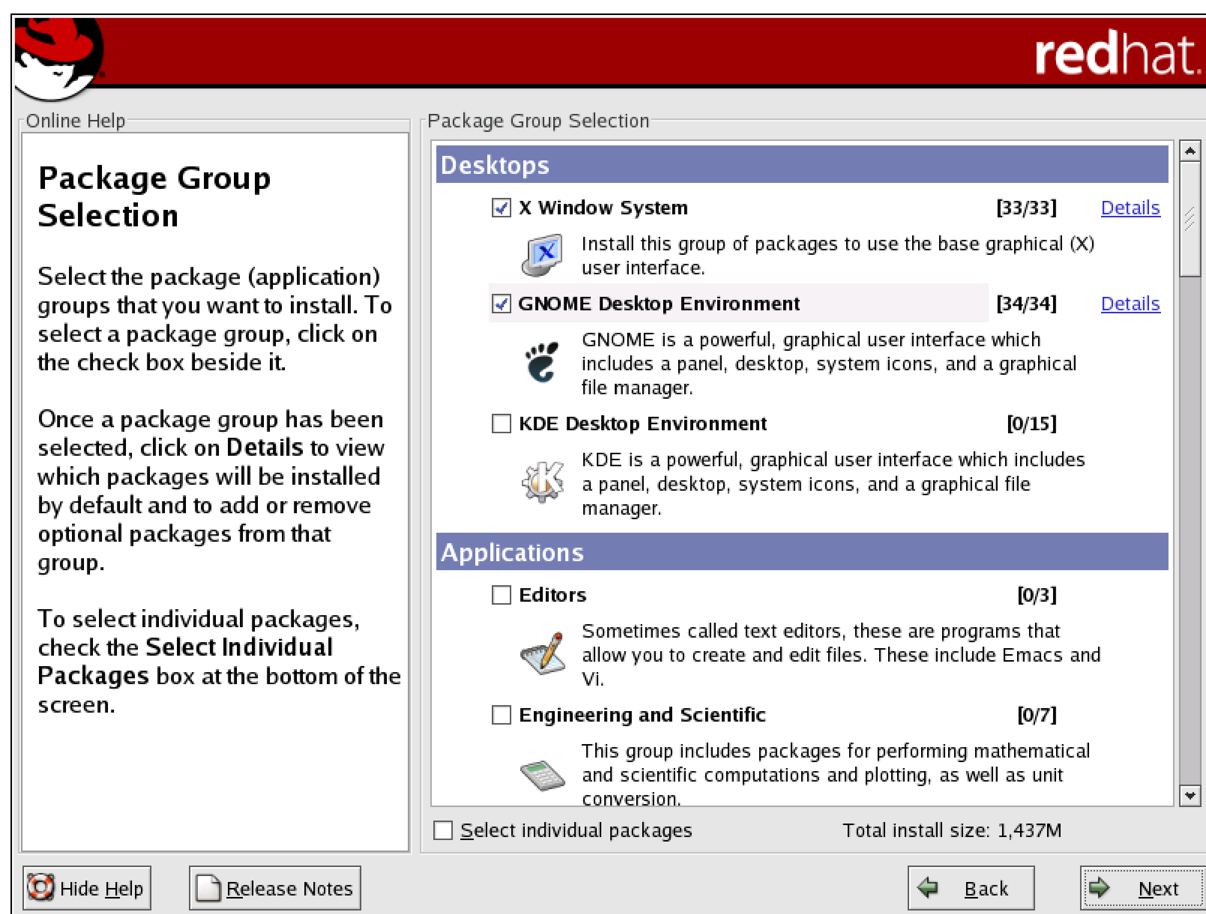
Mindenképpen válasszuk ki viszont a jelszavak titkosított tárolását (Enable MD5 passwords) és a jelszavak különválasztását a felhasználó azonosító fájltól (Enable shadow passwords). Ez nem csak a biztonság miatt fontos, hanem a programok helyes működése végett is.

2.1.15 Program csomagok csoportjainak kiválasztása

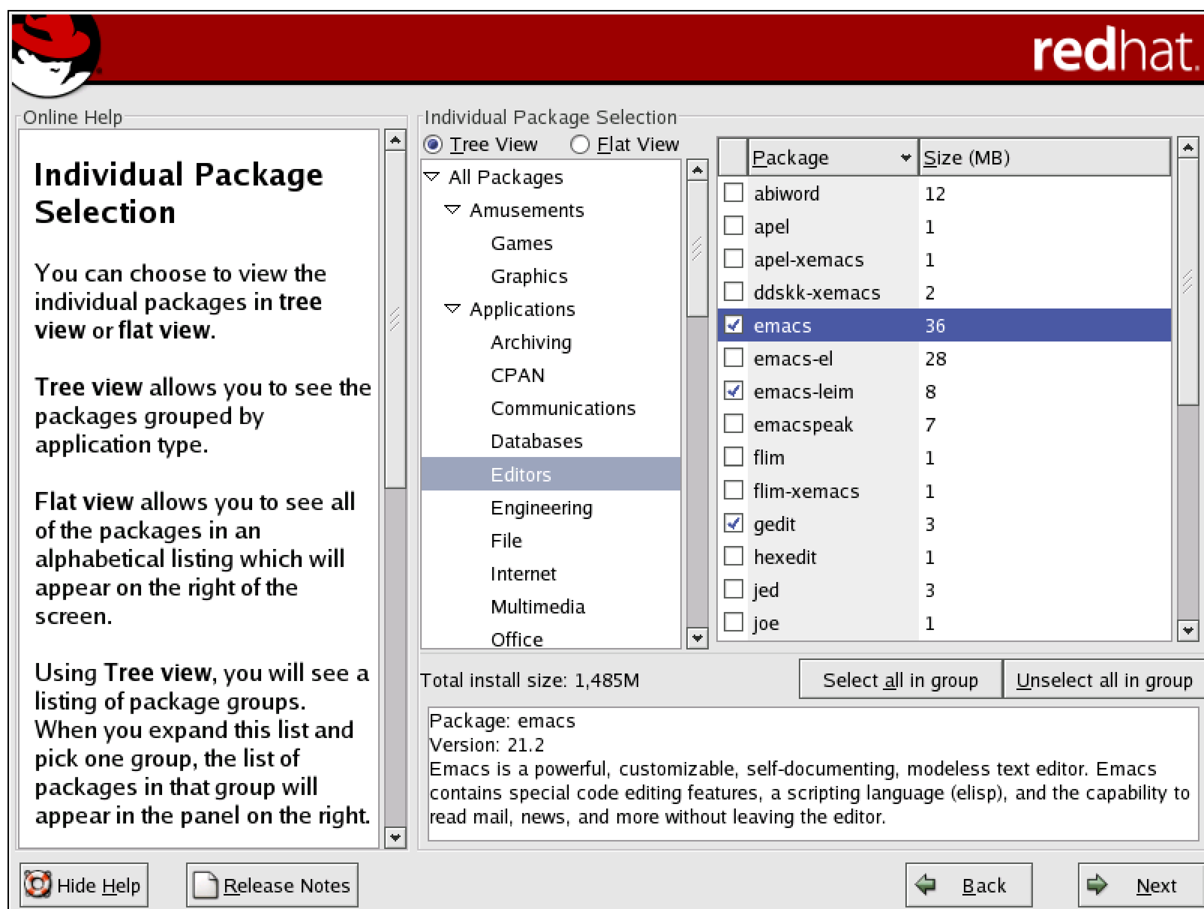
A telepítő rendszer számtalan csoportot ajánl fel választási lehetőségként. Ez gyakorlatilag egy elméleti összeállítás. A szerzők megpróbálták bizonyos körökbe összeválogatni a csomagokat, hogy ezzel is egyszerűsíthessék a telepítést. Szerver telepítésénél nem javasolom a csoportok használatát. Mindenképpen legyünk tisztában vele, milyen csomagokat telepítünk a szerverünkre, ezért az egyéni válogatást válasszuk. Továbbá a csoportok használatával elképzelhető, hogy valami kimarad a telepítésből. (ilyen például a Midnight Commander, amely egyik csoportban sincs benne).

Vegyük le a csoportokról a kiválasztást. A csoportok alatt válaszuk ki a csomagok egyéni kiválasztását (select individual packages), más ne is legyen kijelölve. Ez 479 MegaByte-os alaprendszer telepítését jelenti.

2.1.16 Csomagok kiválasztása

Amennyiben a 'select individual packages' be volt jelölve, akkor kapunk egy részletes csomagkiválasztó képernyőt. Itt több száz csomag (program) van felsorolva kategóriákba szedve.

Amennyiben szervert telepítünk, a következő csomagokra NEM lesz szükségünk, ezek mellől vegyük le a pipát:

- Applications/Internet
  - finger
  - jwhois
  - rsh
  - rsync
  - talk
  - telnet
- Applications/System
  - Irda-utils
  - Isdn4k-ustils
- System Environment/daemons
  - nfs-utils
  - ORBIT

Amennyiben szervert telepítünk, a következő csomagokra lesz még szükségünk, ezek mellé tegyünk pipát:

- Applications/Database
  - mysql
  - mysql-server
- Applications/Internet
  - fetchmail
  - lynx
  - mrtg
  - spamassassin
  - squirrelmail
  - webalizer
- Applications/System
  - iptraf
  - samba-client
  - samba-common
  - samba-swat
  - tripwire
- Development/Language
  - php
  - php-imap
  - php-mysql
- System Environment/daemons
  - bind
  - caching-nameserver
  - cups
  - dhcp
  - httpd
  - imap
  - LPRng
  - mod_auth_mysql
  - mod_perl
  - mod_ssl
  - samba
  - sendmail-cf
  - squid
  - xinetd
- System Environment/daemons
  - mc

Amennyiben kiválasztottuk a számunkra szükséges csomagokat, továbbléphetünk a telepítési folyamatban.

2.1.17 Függőségek kezelése

Minden csomagnál, programnál konkrétan meghatározott milyen más csomagokra van szükségük a működéshez, ezt hívjuk függőségeknek.

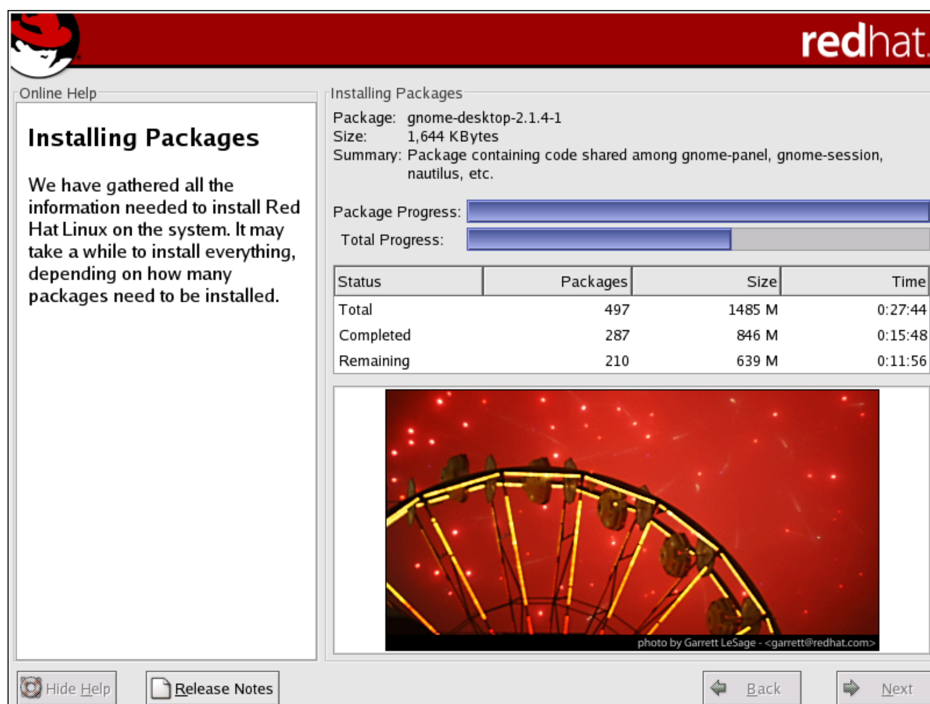
A telepítő rendszerünk megvizsgálja, hogy az általunk feltenni kívánt csomagoknak még mire van szükségük a tökéletes működéshez. A következő képernyőn (Unresolved Dependencies) fel is hívja a figyelmünket a számára szükséges, de általunk nem kijelölt csomagokra.

Három lehetőségünk van ezek kezelésére:
- Feltelepítjük a szükséges csomagokat (Install packages to satisfy dependencies)
- Kihagyjuk azokat az általunk kijelölt csomagokat, aminek gondja van (Do not Install packages that have dependencies)
- Feltesszük az általunk kiválasztott csomagokat, de a függőségek miatt felsoroltakat nem. (Ignore packages dependencies)

Amennyiben az utolsó lehetőséget válasszuk (Ignore packages dependencies), akkor komoly gondjaink lesznek szerverünk működésével. A legcélszerűbb választás a függőségek miatt kilistázott csomagok telepítése. Tehát válasszuk az első lehetőséget (Install packages to satisfy dependencies) és folytassuk a telepítés folyamatát.

2.1.18 Csomagok felmásolása

Most jön az a rész, amikor a telepítőnk egy kicsit önállóan dolgozik. A beállított partíciókra elkészíti a fájlrendszert, majd felmásolja és beállítja a kiválasztott csomagokat. Itt lesz majd szüksége a többi telepítő CD-re is.

2.1.19 Indítólemez készítése

Miután a csomagok másolása megtörtént, a telepítő szeretne indítólemezt készíteni. Tegyünk be egy lemezt a floppy meghajtóba és engedjük meg neki, hogy indítólemezt készítsen. A későbbiekben rengeteg probléma megoldásában segíthet nekünk a lemez.

Ezzel a telepítési folyamat a végére ért. Amennyiben grafikát igénylő csomagot választottunk ki, úgy még a monitor típus és az X beállítása hátra van. Majd a számítógép újraindulása után a szerverünk telepítésével végeztünk.

Nagyon fontos, hogy addig még ne hagyjuk a gépünket a hálózaton, amíg a finomhangolását nem végeztük el. A teljes biztonsági szintet csak utána fogja elérni és nem lenne célszerű, hogy pont ebben a rövid időben törjék fel.

2.1.20 Webmin telepítése

A Webmin rendszer, egy saját web-kiszolgálón futó, perl alapokat használó beállító rendszer. Szinte mindent be tudunk állítani vele, amely szoba jöhet egy linux szervernél. Modulos szerkezetű, akár bővíthető is. A Webmin-ben van lehetőségünk magyar nyelv kiválasztására, sajnos a fordítás nem teljes.

A webmin csomaghoz hozzájuthatunk a program hivatalos oldaláról. Letölthetjük másik gép segítségével is, de szerverünkről is megoldható a lynx nevű böngészővel. A következő lépéseket tegyük meg.

1. Írjuk be a parancssorba, hogy: $ lynx www.webmin.com
2. Keressük meg az oldalon (legalul) a 'Download' sor és mellette az RPM linkre nyomjunk ENTER-t.
3. Keressük meg az oldalon az 'aleron logo…' sort és a download linkre nyomjunk ENTER-t.
4. Az oldal tetején lévő : http://aleron.dl.sourceforge.net/sourceforge/webadmin/webmin-1.121-1.noarch.rpm linkre nyomjunk ENTER-t.
5. A megjelenő kérdésre d gombbal válaszoljunk.
6. A letöltés után a 'Save to Disk'-et válasszuk. Majd a fájlnévnél ENTER.
7. Q-val lépjünk ki a lynx-ből.

Amennyiben a letöltés sikerült a csomag a rendelkezésünkre áll. Telepíthetjük az rpm program segítségével.

```
[root@server root]# rpm -i webmin-1.121-1.noarch.rpm
Operating system is Redhat Linux 9.0
Webmin install complete. You can now login to http://192.168.1.1:10000/
as root with your root password.
```

A webmin rögtön ellenőrzi a gépen lévő linux verziót, és azt beállítja magának. Kiírja, hogy milyen címen érjük el, és szól, hogy a linux root usert, jelszóval áttette a saját felhasználói közé.

2.2 Debian GNU/Linux 3.0 R1

2.2.1 Telepítés megkezdése

A Debian GNU/Linux telepítéséhez szükséges (7db) CD-ket letölthetjük, például, az ftp://ftp.fsn.hu/pub/CDROM-Images/debian/3.0_r1/images/i386/ oldalról ISO típusú állományokban. Ezekből, CD író program segítségével, készíthetjük el a telepítő CD-ket. A letöltéshez információkat találunk a http://www.debian.org/distrib/ftplist oldalon.

A CD-k boot-olhatóak. Ha erre nem alkalmas a gépünk, akkor készíthetünk indítólemezt. Az első CD /install könyvtárában megtalálhatjuk a különböző körülményekhez elkészített indítólemez fájlokat (*.bin). Ezeket lemezre írhatjuk a /install könyvtárban található rawrite2.exe programmal:

rawrite2 -f root.bin -d a:
rawrite2 -f rescue.bin -d a:

A két lemez közül a rescue lemezről kell boot-olni. A root lemezt később fogja kérni.

Indítsuk el a számítógépet a telepítő cd, vagy az elkészített telepítő lemez segítségével.

Rendszerindító képernyő

A telepítő elindítása után a kezdőképernyő fogad minket. Itt beállíthatunk extrákat a telepítő programnak és kernelnek. Az F1 billentyű hatására erről kapunk tájékoztatást. ENTER hatására indíthatjuk a telepítést.

```
                  Welcome to Debian GNU/Linux 3.0!

This is a Debian CD-ROM.  Keep it available once you have installed
your system, as you can boot from it to repair the system on your hard
disk if that ever becomes necessary (press <F3> for details).

For a "safe" installation with kernel 2.2.20, you can press <ENTER> to begin.
If you want additional features like modern hardware support, specify a
different boot flavor at the boot prompt (press <F3> to get an overview).
If you run into trouble or if you already have questions, press <F1>
for quick installation help.

WARNING: You should completely back up all of your hard disks before
    proceeding.  The installation procedure can completely and irreversibly
    erase them!  If you haven't made backups yet, remove the CD-ROM
    from the drive and press <RESET> or <Control-Alt-Del> to get back to
    your old system.

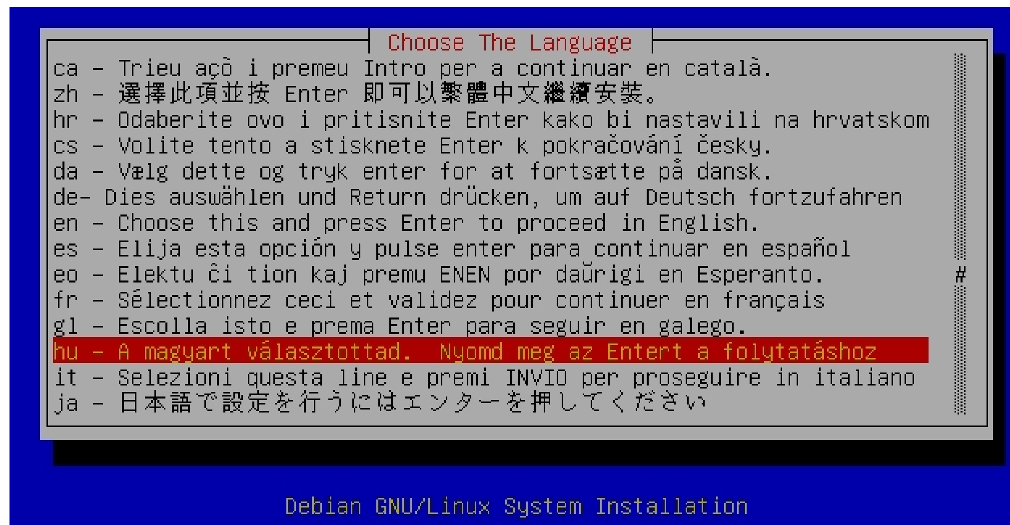
Debian GNU/Linux comes with ABSOLUTELY NO WARRANTY, to the extent
permitted by applicable law.  For copyright information, press <F10>.

Press <F1> for help, or <ENTER> to boot.

boot: _
```

2.2.2 Telepítés nyelvének kiválasztása (Choose The Language)

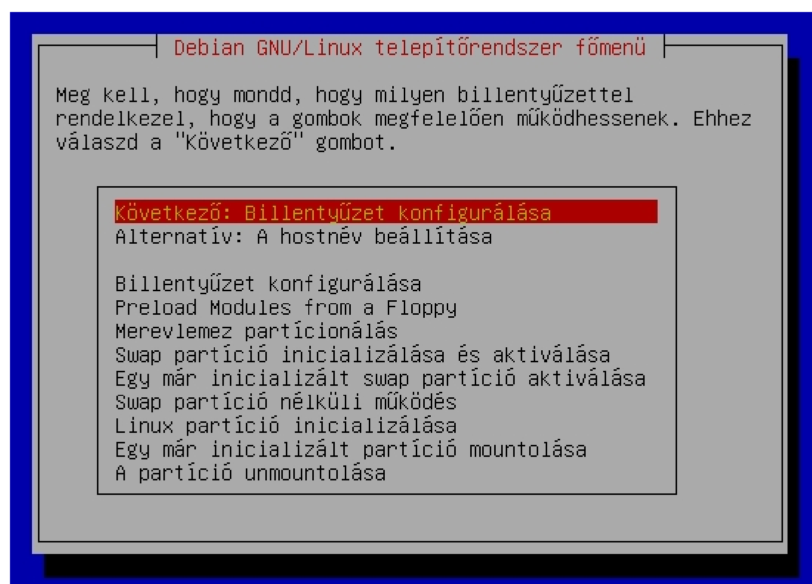
Miután betöltődött a kernel, elindul a telepítő program. Az első képernyőn kiválaszthatjuk a program nyelvét. Ez csak a telepítésre vonatkozik. Természetesen a magyart (hu – A magyart választottad) válasszuk.

A következő képernyőn egy egyszerű 'Válassz variánst!' felszólításnál tovább részletezhetjük a kívánságainkat. Itt az első sorban lévő 'Magyar' kiválasztásával haladunk tovább.

2.2.3 Telepítőrendszer főmenü

Most már célnál vagyunk. Ebben a telepítőrendszerben fogunk tovább kalandozni. A rendszer mindig felajánlja a következő lépést, illetve két alternatívát. Alatta, felsorolás szerűen, további lehetőségek. A lépéseket érdemes a felajánlott sorrendben végigcsinálni, de lesz olyan rész ahol a sorrendet megbolygatjuk.

2.2.3.1 Billentyűzet választása

A rengeteg billentyűzet kiosztás közül mi most a 'qwertz/hu : Hungarian' –t választjuk. Ez a telepített rendszerben lesz majd érvényes.

Amennyiben a winchesteren már létezett Linux rendszer és swap partíció, úgy a következő lépés ennek inicializálása lenne. Nekünk viszont még partícionálnunk is kellene. Ezért keressük meg a 'Merevlemez Partícionálása' sort és azt válasszuk.

2.2.3.2 Merevlemez partícionálása

A megjelenő ablakban felszólítást kapunk a merevlemez kiválasztására. Válasszuk is ki melyiket szeretnénk módosítani. Ez egy darab meghajtó esetén nem lehet gond.

A kiválasztás után kapunk egy szép hosszú 'A LILO hibái' szöveget. Ezt érdemes végig olvasni. Számunkra az a leglényegesebb üzenete, hogy a /boot partíció mindenképpen a lemez elejére kerüljön.

Folytatva a cfdisk partícionáló programba kerülünk. A felső részen láthatjuk felsorolva a partíciókat, ezek között a le-fel gombbal válogathatunk. Alatta a parancsok láthatóak, itt a jobbra-balra nyíllal navigálhatunk. Válasszuk ki a

```
                              cfdisk 2.11n

                          Disk Drive: /dev/hda
                         Size: 1082460160 bytes
             Heads: 64   Sectors per Track: 63   Cylinders: 524

    Name        Flags      Part Type  FS Type          [Label]        Size (MB)
 ------------------------------------------------------------------------------
    hda1        Boot        Primary   Linux ext2                         850.53
    hda2                    Primary   Linux ext2                          80.52
    hda3                    Primary   Linux swap                         150.71




     [Bootable]  [ Delete ]  [  Help  ]  [Maximize]  [ Print  ]
     [  Quit  ]  [  Type  ]  [ Units  ]  [ Write  ]

            Write partition table to disk (this might destroy data)
```

meglévő partíciókat és egyesével töröljük (Delete) őket.

A New paranccsal új partíciót vehetünk fel. Ilyenkor megkérdezi, elsődleges (Primary) , vagy logikai (Logigal) partícióról van szó. A /boot a / és a swap esetében az elsődlegest válasszuk. Mindjárt a méretnél tartunk (Size (in MB) : ……). Írjuk be a kívánt méretet, majd ENTER. Kiválaszthatjuk, hogy előre (Begining), vagy hátra (End) kerüljön. És már késszen is vagyunk.

Egy lefele nyíllal menjünk az üres helyre (Free Space) és már vehetjük is fel a következő partíciót. Arra figyeljünk, hogy 3 elsődleges partíció után már csak logikai partíciókra van lehetőség.

Ha szemünk előtt vannak az összes felvett partíció, válasszuk ki melyik lesz a /boot könyvtárat tartalmazó és tegyük boot-olhatóvá a Bootable paranccsal.

Még hátra van a partíciók típusának megadása is. Ezt a Type paranccsal tehetjük meg. A Linux ext2 a 85, a Linux swap a 82 sorszámú.

A következő partíciókat kell felvennünk:

Csatolási pont	**Típus**	**Méret**		
/boot	Ext3	100	Fixed size	Primary
/	Ext3	500	Fixed size	Primary
-	Swap	256	Fixed size	Primary
/usr	Ext3	1000	Fixed size	
/tmp	Etx3	200	Fixed size	
/var	Ext3	1000	Fixed size	
/var/spool/squid	Ext3	2000	Fixed size	
/home	Ext3	-	Allowable	

Mindenképpen érdemes megjegyezni, hányas számú partíciót hova szeretnénk mount-ólni, ugyanis a telepítő a csatolásnál már nem mutat méretet. Ha készen vagyunk ezzel is akkor a Write paranccsal kiírhatjuk a beállítást és a Quit paranccsal kiléphetünk.

Visszalépve a főmenübe, most már jöhet a Swap partíció inicializálása.

2.2.3.3 Swap partíció inicializálása és aktiválása

Az első ablakban egy kérdés, szeretnénk-e a hibás blokkokat keresni. Most mi nem szeretnénk, de új merevlemezen mindenképpen érdemes.

A telepítő megkeresi azt a partíciót, melynek a típusát 82-re állítottuk, majd megkérdezi, hogy ezt szeretnénk-e swap partíciónak inicializálni. Igen a válasz.

Következnek a Linux partíciók. Ezeket inicializálni kell. Ezt a lépést minden partíció esetén el kell végeznünk. Tehát erre a menüre többször kell rámennünk, amíg el nem fogynak a partíciók.

2.2.3.4 Linux partíció inicializálása

Több partíció esetén választanunk kell, melyiket inicializáljuk. Mindig azzal a partícióval kezdjük, amely a gyökér lesz (/). És jön is a szokásos kérdés,

szeretnénk-e a hibás blokkokat keresni. Most mi nem szeretnénk, de új merevlemezen mindenképpen érdemes. A következő ablakban megerősítést kér. Igen-t válaszolva el is kezdi a munkát.

Amennyiben ez az első inicializált partíciónk, rákérdez, hogy szeretnénk-e a / (gyökérbe) mount-ólni. Ha nem az első, akkor felajánl pár lehetőséget, illetve kézzel is megadhatjuk a csatolási pontot.

Amennyiben olyan partíciónk van a meghajtón, amelyet nem változtattunk és már találhatóak rajta adatok, akkor azt nem kell inicializálni csak csatolni az 'Egy már inicializált partíció csatolása' menüvel.

A következő feladat a rendszer kernel és modulok másolása. Felszólít, hogy helyezd be a telepítő CD-t. Igen válaszra már dolgozik is.

2.2.3.5 Elérkeztünk a kezelőprogramok beállításához.

Kezelőprogramok (modulok) konfigurálása

Itt a legfontosabb dolgunk a hálózati kártya beállítása lesz. Válaszuk a net sort. Ilyenkor próbálja megkeresni, detektálni a kártyát. Ha nem találja, akkor egy lista jelenik meg, ebből választhatjuk ki.

Kiválasztva a megfelelő modult, rákérdez, hogy telepítse-e a kernelbe. Természetesen Igen. A következő képernyőn a modulnak adhatunk paramétereket. A pci-os hálózati kártyáknak ez ritkán kell.

A következő képernyőn a próbálkozás után jelzi hogy sikerült-e (Installation succeeded) vagy nem (Installation failed) a modul betöltése. Vigyázat, többszöri sikeres próbálkozás több hálózati kártyát eredményez, még akkor is, ha csak egy van.

Ha megvagyunk a hálókártya beállításával akkor Exit-el kiléphetünk a modulok beállításából.

2.2.3.6 Hálózat konfigurálása

Az első lapon kéri a számítógép hoszt nevét. Ez nálunk 'server' lesz. Több hálókártya esetén kiválaszthatjuk, melyiket szeretnénk beállítani. Rákérdez a DHCP beállítására, de ezt ne erőltessük. És jönnek is kérdések:

IP cím: 10.0.1.13
Netmaszk: 255.255.255.240
Átjáró: 10.0.1.14
Domain név: isk1-proba.sulinet.hu
DNS kiszolgáló: …

2.2.3.7 Az alaprendszer telepítése

Semmi mást nem kell tenni, mint várni.

2.2.3.8 A rendszer bootolhatóvá tétele

A megjelenő ablakban kiválaszthatjuk, hogy hova szeretnénk tenni a lilo-t. Partícióra tenni csak akkor kell, ha más operációs rendszer is van a gépünkön és az rendelkezik saját boot loaderrel. Mi most, mit általában a szerverek esetében, az MBR-be telepítjük. Tehát válasszuk a /dev/hda sort.

A következő a bootfloppy készítése. Ez a lemez használható fel, ha a lilo-val valami baj történik. Érdemes készíteni, de ki is hagyható.

Legvégül válasszuk a rendszer újraindítását. A telepítő CD-t vegyük ki, hogy a merevlemezről indulhasson a feltelepített alaprendszer.

2.2.4 Újraindítás után

Az első indításnál automatikusan elindul a Debian System Configuration (/usr/sbin/base-config), amely ellát bennünket eldöntendő kérdésekkel.

2.2.4.1 Time Zone Configuration

Az első kérdés, hogy szeretnénk GTM-et használni. Itt érdemes igennel válaszolni. A következő ablakban válasszuk ki Európát, majd keressük meg Budapestet.

2.2.4.2 Password setup

A 'Shall I enable md5 passwords?' kérdésre mindenképpen yes-t válaszoljunk. Az MD5 jelszókódolással elérhetjük, hogy 8 karakternél hosszabb jelszavakat használhassunk, egy biztonságosabb kódolásban.

A 'Shall I enable shadow passwords?' kérdésre mindenképpen yes-t válaszoljunk. A shadow password kezeléssel elérhetjük, hogy a jelszavak nem a /etc/passwd állományban, hanem egy védettebb árnyékfájlban találhatóak.

Írjuk be a root felhasználó jelszavát, majd a következő képernyőn ismételjük meg.

Szeretnénk felvenni hagyományos felhasználót? Saját magunkat mindenképpen vegyük fel. Ha igenel válaszolunk, akkor egymás után megkérdezi a beállítóprogram az adatokat:

- Felhasználói név
- Teljes név
- Jelszó
- Jelszó ismétlése

2.2.4.3 Még két kérdés

A következő kérdés arra vonatkozik, hogy a telepített PCMCIA eszközmeghajtókat eltávolítsa-e. Ez általában PCMCIA eszközök hiányában tökéletes megoldás. Tehát válaszolhatunk rá igent.

Szeretnénk-e ppp kapcsolatot beállítani. Mivel nekünk csak hálózati kártya kapcsolatunk van, ezért a válasz nem.

2.2.4.4 APT Configuration

Itt állíthatjuk be, hogy a csomagokat milyen forrásról vegye a rendszer. Választhatunk cdrom, http, ftp, könyvtár között. Amennyiben a hálózat még nem rendelkezik Internet eléréssel, akkor a cdrom-ot válasszuk. Olyan Internet elérés esetén, amely megfelelő sebességű, választhatjuk az ftp, http lehetőséget. Ennek előnye, hogy Internetes forrásról a legújabb csomagokat kapjuk.

> **FTP** beállítása esetén az első kérdés, hogy non-US csomagokat telepítsen-e a rendszer. Ezeket a csomagokat az Amerikai Egyesült Államok területén kívül lehet használni. Igennel kell válaszolnunk. Majd nem-el válaszoljunk a 'Használni szeretnél nem szabad programokat is?' kérdésre. Válasszuk ki az országot, ugye ez most Hungary lesz? A következő oldalon fel lesznek sorolva a kiválasztott országban lévő tükörszerverek. Válaszunk egyet. A választás után a szerverről letölti a csomaginformációkat.
>
> **CDROM** választása esetén először a meghajtó forrását kell megadni, ez általában /dev/cdrom. Természetesen közben tegyük be az első lemezt. Ilyenkor a lemez tartalmát átnézve letárolja a rajta lévő csomaginformációkat. Később az így elkészült adatbázis alapján válogathatunk. Az első CD végeztével megkérdezi, hogy van-e másik CD. Tegyük be a következő lemezt és válaszoljunk igennel. Ezt egész addig végezzük, amíg el nem fogynak a CD-k.

És végül szeretnénk-e másik forrást is megadni. Lehetőség van több forrás használatára is.

A következő kérdés arra vonatkozik, hogy a frissítések letöltésére szeretnénk-e a security.debian.org hosztot használni. Ha igennel válaszolunk, akkor megpróbál csatlakozni a szerverhez és letölteni az ott található csomaginformációkat.

2.2.4.5 Csomag csoportok

Megint egy lépéssel előrébb vagyunk. Most a beállító program tájékoztat mindet, hogy igen kevés dolgot telepített fel a gépre és érdeklődik, hogy indítsa-e el a 'tasksel'-t. Ez egy csomagcsoport telepítő rendszer. Kipipálgathatunk számunkra érdekes telepítési témákat. Nekünk most nincs rá szükségünk, egyesével bajlódnánk a csomagokkal. Tehát a válasz nem.

2.2.4.6 DSelect

A Debian rendszerben már elhíresedett dselect program a csomagok telepítésére alkalmas. A beállító rendszerünk most érdeklődik, hogy elindítsa-e. Válaszoljunk nemmel, hogy később magunk indíthassuk.

2.2.4.7 Végjáték

Még csak az alapcsomagok vannak fent, de aki Internet forrást adott meg, annak máris van frissítésre szoruló csomagja, ezen felül a pcmcia-cs csomagot is el kellene tüntetni. Tehát válaszoljunk Y-el.

A Debian-ra jellemzően a feltelepített csomagok egy részénél rögtön megkezdhetjük a beállításokat. Azaz a csomag telepítése után kérdéseket tesz fel nekünk. Ezért nem érdemes egyszerre nagy mennyiségű csomagot telepíteni, mert sokáig tartanak a kérdések.

Az eddig feltelepített csomagok közül az Exim is felteszi a kérdéseit. Ez egy mail szerver, pontosabban MTA. Mivel a könyvben majd a Sendmail-t fogjuk tárgyalni, az Exim csomag úgyis lekerül. A kérdésére válasszuk az 5-öst, azaz nem konfiguráljuk.

Ha minden jól megy ezzel vége is az előtelepítésnek.

2.2.5 DSELECT

Indítsuk el a dselect programot. Ez a program felelős a csomagok telepítéséért, frissítéséért és törléséért. Az alábbi menük között választhatunk:

```
Debian `dselect' package handling frontend.

 * 0. [A]ccess    Choose the access method to use.
   1. [U]pdate    Update list of available packages, if possible.
   2. [S]elect    Request which packages you want on your system.
   3. [I]nstall   Install and upgrade wanted packages.
   4. [C]onfig    Configure any packages that are unconfigured.
   5. [R]emove    Remove unwanted software.
   6. [Q]uit      Quit dselect.

Move around with ^P and ^N, cursor keys, initial letters, or digits;
Press <enter> to confirm selection.   ^L redraws screen.

Version 1.9.21 (i386).
Copyright (C) 1994-1996 Ian Jackson.
Copyright (C) 2000 Wichert Akkerman.
This is free software; see the GNU General Public Licence version 2
or later for copying conditions.  There is NO warranty.  See
dselect --licence for details.
```

- **Access**. A csomagok elérésének forrását lehet állítani.
- **Update**. A már telepített csomagok tekintetében ellenőrzi a beállított forráson lévő új verziókat és telepíti azokat (update).
- **Select**. Itt választhatjuk ki a telepítendő, illetve törlendő csomagokat.
- **Install**. A telepítésre kijelölt csomagok telepítése.
- **Config**. Az újonnan telepített csomagok beállítását végzi. A csomagok egy részének beállítása már az Install menünél megtörténik.
- **Remove**. A törlésre kijelölt csomagok törlése.
- **Quit**. Kilépés a dselectből.

A Select menüpontot válasszuk. A bejelentkező képernyő szóköz billentyű leütésére továbblép. Most nézzük, hogy navigálhatunk:

```
dselect - main package listing (avail., priority)    mark:+/=/- verbose:v help:?
EIOM Pri Section  Package      Inst.ver    Avail.ver   Description
    - All packages -
    --- Up to date installed packages ---
    ----- Up-to-date Required packages -----
    ------- Up-to-date Required packages in section base -------
 *** Req base     base-files   3.0.2       3.0.2       Debian base system miscel
 *** Req base     base-passwd  3.4.1       3.4.1       Debian Base System Passwo
 *** Req base     bash         2.05a-11    2.05a-11    The GNU Bourne Again SHel
 *** Req base     bsdutils     2.11n-7     2.11n-7     Basic utilities from 4.4B
 *** Req base     debianutils  1.16.2woody 1.16.2woody Miscellaneous utilities s
 *** Req base     diff         2.7-29      2.7-29      File comparison utilities
All packages
The line you have highlighted represents many packages; if you ask to
install, remove, hold, &c it you will affect all the packages which match
the criterion shown.

If you move the highlight to a line for a particular package you will see
information about that package displayed here. You can use `o' and `O' to
change the sort order and give yourself the opportunity to mark packages in
different kinds of groups.


description
```

Nyilak (le, fel) és a Page-Up, Page-Down gombokkal tudjuk a csomaglista gördíteni.
A '/' gomb után szöveget beírva kereshetünk a listában.
A '+' gombbal tudunk telepítésre kijelölni.
A '-' gombbal tudunk törlésre kijelölni.
A '_' (aláhúzás) gombbal tudunk törlésre kijelölni ez a konfigurációs fájlokat is törli.
A Shift+Q-val tudunk visszatérni a dselect főmenübe.
Az F1 billentyűre további funkciókról láthatunk segítséget.

A lista elején láthatjuk a már telepített csomagokat. Már vannak kijelölve alapcsomagok, amelyek még nem lettek telepítve. Most ne jelöljünk ki semmit, viszont pár csomagot levehetünk (aláhúzás billentyűvel):

- g++
- gcc
- gcc-3.0
- gcc-3.0-base
- gdb
- cpp
- finger
- nfs-commen

Ha ezeket a csomagokat kijelöltük törlésre, akkor a SHIFT+Q-val térjünk vissza a főmenübe. Itt egymás után mennyünk végig a következő menüpontokon:

- Install (lehet hogy egy-két csomag alapvető beállításokra kérdez rá)
- Configure
- Remove

Ezzel valóban befejeztük az alaptelepítést, viszont a szerver-szolgáltatások még nincsenek fent. Az utóbeállítások miatt ne telepítsünk egyszerre túl sok csomagot. Érdemes csoportokra bontani. A megoldás mindig azonos. A Select menüpontban kiválasztjuk a csomagokat, majd Install és Configure menü.

2.2.6 Szükséges csomagok telepítése

Midnight Commander

Az első esetben nézzük meg részletesen, milyen lépéseken kell végigmennünk:

- Keressük meg az mc csomagot (opt/utils).
- '+'-al jelöljük ki telepítésre.
- Függőségek vannak, erről tájékoztatást kapunk.
- Szóközzel tovább léphetünk a üzenet képernyőről.
- Látjuk a függőségeket.
  - A mc-common, libglib1.2, libgpmg1 csomagok mindenképpen kellenek, ezek már be is vannak jelölve.
  - A gpm, rpm csomagok javasoltak, de ezeket nekünk kell bejelölni, most nem tesszük.
- ENTER-el visszamehetünk a csomaglistára, ezzel elfogadjuk a javasoltakat.

- SHIFT+q-val a csomagkiválasztást nyugtázzuk és megyünk a főmenübe.
- Install menüpontot válasszuk, itt láthatjuk, hogy 4 csomagot kell felhelyezni.
- ENTER-el vagy Y ENTER-el elfogadjuk, hogy telepítsen.
- A csomagok letöltése (CD esetén másolása) és a telepítés folyamatban van.
- Telepítés után kérdés, törölje-e a csomagot, válaszoljunk igent.
- Visszatérünk a főmenübe, itt a Config menüpontot választjuk.
- Ez pillanatok alatt megvan.
- Vége, a Midnight Commander telepítve lett.

Alap csomagok:

- Opt/admin/quota
- Opt/admin/sudo
- Opt/admin/sysstat
- Opt/misc/gpm
- Opt/net/iptraf
- Opt/net/traceroute
- Opt/utils/openssl
- Xtr/net/xinetd

E-mail és E-mail szerver:

- Opt/mail/fetchmail
- Opt/mail/fetchmailconf
- Opt/mail/fetchmail-common
- Opt/mail/ipopd-ssl
- Xtr/mail/sendmail

Samba fájlszerver

- Opt/net/samba
- Opt/net/samba-common
- Opt/net/swat

DNS szerver, DHCP szerver, SQUID, MYSQL:

- Opt/net/bind9
- Opt/net/dhcp3
- Opt/net/dhcp3-client
- Opt/net/dhcp3-common
- Opt/net/dhcp3-server
- Opt/net/dhcp3-relay
- Opt/web/squid
- Opt/misc/mysql-client
- Opt/misc/mysql-common
- Opt/misc/mysql-server

APACHE web szerver:

- Opt/web/apache
- Opt/web/apache-common
- Opt/web/apache-ssl
- Opt/web/php4
- Opt/web/php4-gd
- Opt/web/php4-imap
- Opt/web/php4-mysql

Web-alapú programok:

- Opt/web/squirrelmail
- Opt/web/wealizer
- Xtr/net/mrtg
- Xtr/web/phpmyadmin

WEBMIN:

- Opt/admin/webmin
- Opt/admin/webmin-burner
- Opt/admin/webmin-quota
- Opt/admin/webmin-samba
- Opt/admin/webmin-software
- Opt/admin/webmin-squid
- Opt/admin/webmin-status
- Opt/admin/webmin-apache
- Opt/admin/webmin-core
- Opt/admin/webmin-dhcpd
- Opt/admin/webmin-ipadmin
- Opt/admin/webmin-mysql
- Opt/admin/webmin-ppp
- Xtr/admin/webmin-fetchmail
- Xtr/admin/webmin-grub
- Xtr/admin/webmin-sendmail
- Xtr/admin/webmin-sshd
- Xtr/admin/webmin-xinetd

A csomagok telepítése közben, néhánynál beállításokra vonatkozó kérdéseket is kapunk. Ezekre értelemszerűen lehet válaszolni. A lényegi beállítások úgyis ezután fognak következni.

Amennyiben ezzel készen vagyunk, már majdnem készen van a szerver a beállításokhoz. A sendmail telepítése után érdemes elindítani a sendmailconfig programot. Ez készíti el az alapbeállítás fájljait.

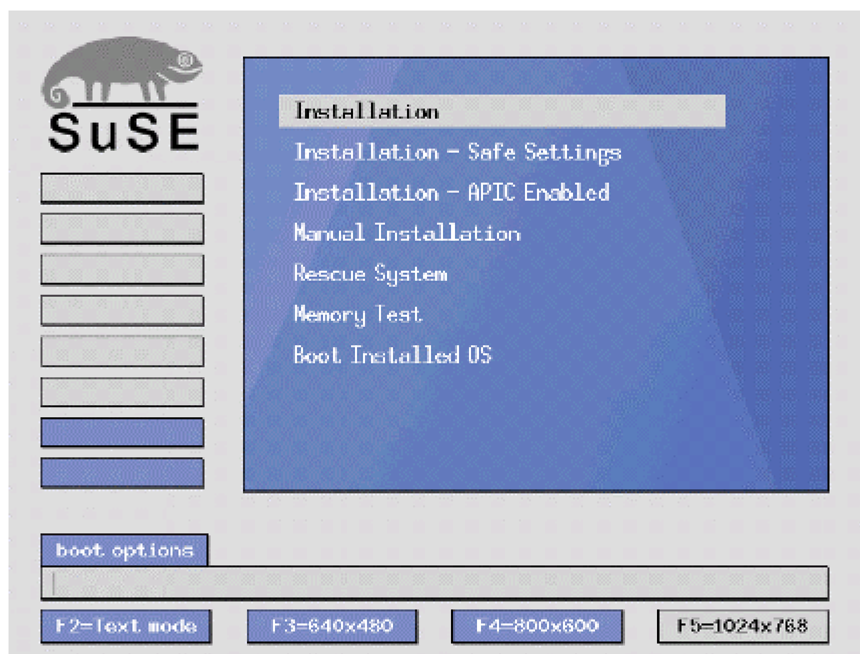
2.3 SUSE LINUX 8.2 Professional

2.3.1 Telepítés megkezdése

A SUSE LINUX 8.2 telepítéséhez szükséges (5 db) CD-ket nem lehet ISO állományban letölteni, viszont a másolása és a felhasználása nem korlátozott. Hozzájuthatunk kereskedelemben a telepítő csomaghoz (5 CD, 2 DVD, magyar nyelvű könyv), vagy elkérheti ismerősétől és másolhatja (ez is legális). A CD-k boot-olhatóak. Indítsuk el a számítógépet a telepítő CD segítségével.

2.3.2 Rendszerindító képernyő

A telepítő elindítása után a kezdőképernyő fogad minket. A menük közül (10 másodpercen belül) válasszuk ki a nekünk megfelelőt.

- **Boot from Harddisk**
  A már telepített rendszer indítása.
- **Installation**
  Normál telepítés.
- **Installation – ACPI Disabled**
  Régebbi gépeknél még támogatott fejlett programozható megszakításvezérlő (ACPI) tiltása.
- **Installation – Safe Settings**
  A rendszermag betöltésénél (telepítés közben) kikapcsolódnak a nem szükséges funkciók. (pl.: DMA, Energiagazdálkodás). Normál telepítés fagyásánál érdemes használni.
- **Manual Installation**

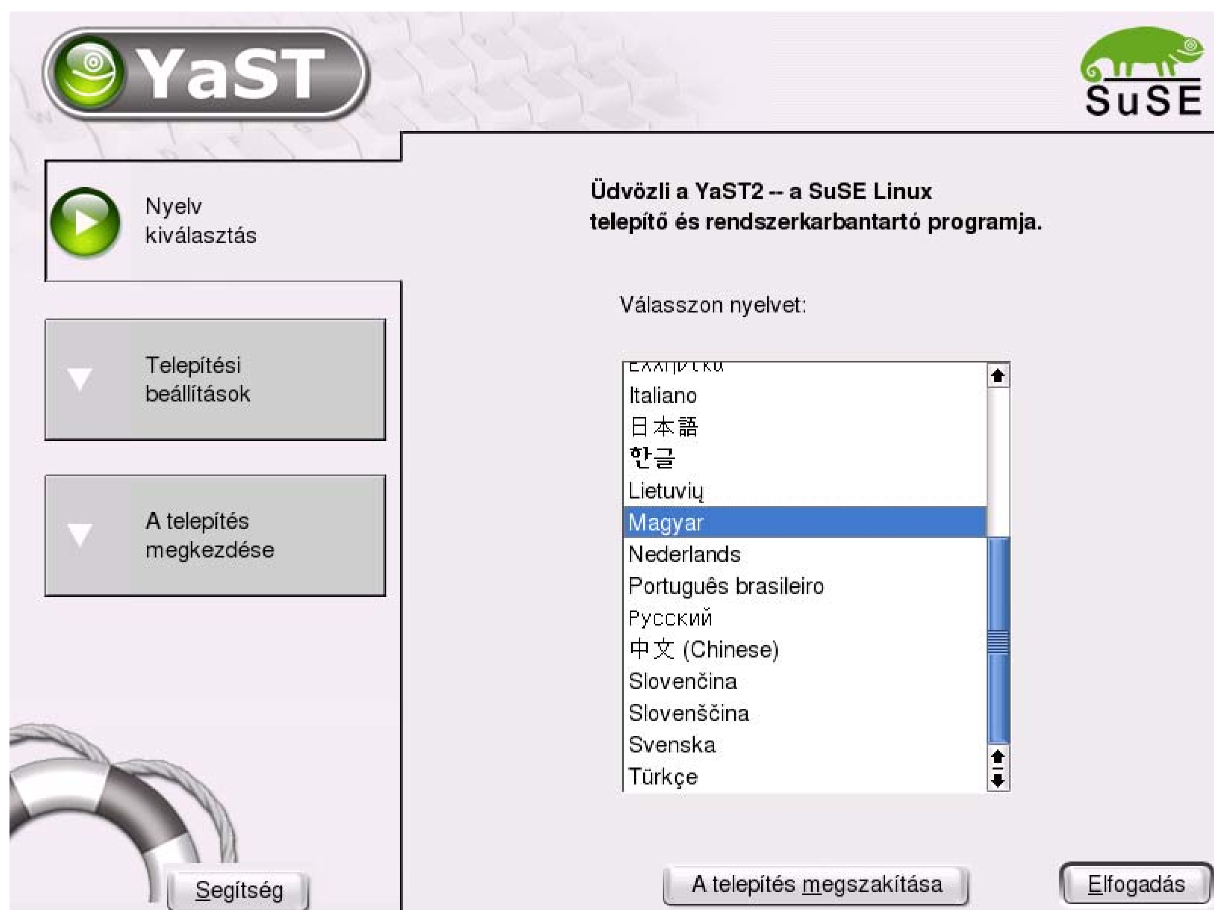
A driver-eket nem felismerés útján határozza meg a telepítő, hanem egyenként kézzel kell beállítani őket. Akkor érdemes használni, ha a telepítő egy eszközt nem ismer fel (pl.: régi ethernet kártya).

- **Rescue System**.
  A CD-ről egy karakteres rendszer indul el. Kiválóan alkalmas a telepített rendszer hibáinak javítására, ha nem képes elindulni.
- **Memory Test**.
  Elindítja a Memtest-86 v3.0 programot, amely a memória ellenőrzésére szolgál.

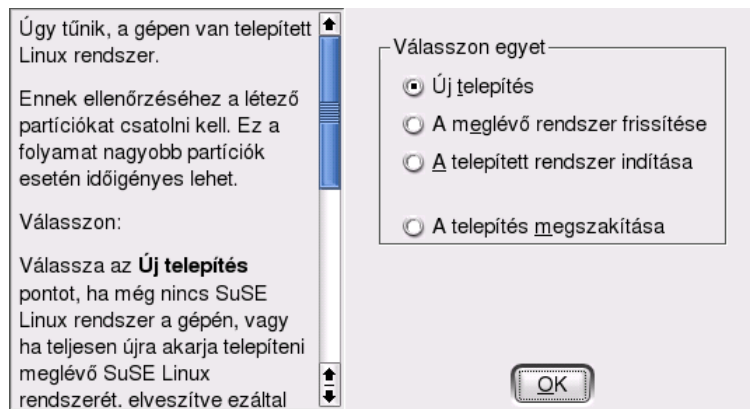
A kernelnek indulási opciókat is megadhatunk a boot options sornak. Itt adhatjuk meg a teljes képernyős szöveges mód használatát is. Paraméterként írjuk be ’textmode=1’.

Válasszuk a normál telepítési módot ’Installation’. A továbbiakban, a kernel betöltődése után, a YaST telepítőprogram fog elindulni.

2.3.3 Telepítés nyelvének kiválasztása (Language Selection)

Válasszuk ki a Magyar nyelvet majd kattintsunk az elfogad gombra. Ilyenkor a telepítő feltérképezi a gépet, majd megjelenő ablakban válasszuk az ’Új telepítés’-t.

2.3.4 Telepítési beállítások

A telepítési beállításokat átnézzük, illetve módosítjuk. Amennyiben az elfogadás gombra kattintunk, a telepítés megkezdődik. Ilyenkor már nem módosíthatjuk a beállításokat.

A beállításokat átnézve az elején a telepítési mód, billentyűzet, egér paramétereit látjuk. Ezt már nem feltétlenül kell módosítanunk.

2.3.4.1 Partícionálás

Az első módosítandó rész a 'Partícionálás' lesz. Kattintsunk is rá a címsorra. A következő képernyőn a javasolt partícionálás jelenik meg. Alul kérdéssor:

- Javaslat elfogadása. Ez természetesen nem felel meg nekünk, ugyanis a saját meghatározott bontásunkkal szeretnénk dolgozni.
- Kézi partícionálás a Yast2 javaslata alapján.
- Szakértői kézi partícionálás

Miután a kézi partícionálást választottuk, megjelennek a meghajtók és a jelenlegi partíciók. Álljunk rá a megfelelő partícióra és töröljük a 'TÖRLÉS' gombbal.

YaST SuSE

A merevlemez particionálása...

Csak **szakértőknek** ajánljuk. Ha nincs tisztában azzal, hogy mi a **partició** és hogy hogyan kell azt használni, javasoljuk, hogy térjen vissza az **automatikus** particionáláshoz.

Jó ha tudja, hogy **semmi nem változik a merevlemezén**, amíg meg nem erősíti a telepítést az utolsó telepítési párbeszédablakban. Egészen addig, bármikor biztonságosan kiléphet a telepítőből.

Az LVM beállításához azt javasoljuk, hogy hozzon létre nem-LVM alapú root particiót és csereparticiót. E két partición kívül létre kell hoznia azokat a particiókat is (legalább egyet), melyekre az LVM épül majd.

A jobb oldali táblázatban láthatja merevlemezei jelenlegi

Szakértői particionálás

Eszköz	Méret	F	Típus	Csatolás	Kezdet	V
/dev/hdc	3.0 GB		QUANTUM FIREBALL SE3.2A		0	
/dev/hdc1	82.7 MB	F	Linux native (Ext3)	/boot	0	
/dev/hdc2	500.0 MB	F	Linux native (Ext3)	/	21	
/dev/hdc3	259.8 MB	F	Linux swap	swap	148	
/dev/hdc4	2.1 GB		Extended		214	
/dev/hdc5	1000.1 MB	F	Linux native (Ext3)	/usr	214	
/dev/hdc6	82.7 MB	F	Linux native (Ext3)	/tmp	468	
/dev/hdc7	1000.1 MB	F	Linux native (Ext3)	/var	489	
/dev/hdc8	153.5 MB	CF	Linux native (Reiser)	/home	743	

Létrehozás Szerkesztés Törlés Átméretezés

LVM... RAID... Titkosított Fájl... Szakértő...

Vissza Következő

Miután minden felesleges partíciót eltüntettünk, megkezdhetjük felvenni a sajátjainkat. Először mindenképpen a /boot partícióval kezdjük.

A létrehozás gombbal tudjuk elkezdeni a munkát. A megjelenő ablakban válasszuk ki, hogy elsődleges, vagy kiterjesztett partíciót szeretnénk felvenni. Elsődleges partícióból 4 db lehet, amelyből egyet levesz a kiterjesztett partíció lehetősége.

A megjelenő ablakban tudjuk beállítani a partíció tulajdonságait. A formázás nélkül lehetőséget akkor használjuk, ha egy meglévő, tartalommal rendelkező partíció csatolási pontját szeretnénk beállítani. Itt ki kell választani a partíció meglévő fájlrendszerét. A SUSE LINUX alapértelmezett esetben a ReiserFS fájlrendszert használja. Amennyiben a linuxos hagyományos felhasználókezelést (tulajdonos, csoport, a többiek) ki szeretnénk egészíteni az ún. hozzáférési listákkal (Access Control Lists, ACL), ahol minden egyes felhasználó számára külön-külön be lehet állítani a hozzáférési jogosultságokat, akkor mindenképpen a ReiserFS fájlrendszert használjuk. Ebben a tananyagban az egyszerűség kedvéèert SUSE LINUX alatt is az ext3-at használjuk.

Egy létező partició esetén csak két beállítási lehetősége van: Megadhatja a csatolási pontot és dönthet a formázásról.

Partició szerkesztése/dev/hdc1

Formázás
Formázás nélkül
Fájlrendszer azonosító (ID):
0x83 Linux
Formázás
Fájlrendszer
Ext3
Opciók
Fájlrendszer titkosítása

Méret
Cilinder méret: 3.93 M
Kezdő cilinder:
0
Vége: (9 vagy +9M vagy +3.2GB)
+80M
Fstab opciók
Csatolási pont
/boot

OK Mégsem

A formázás lehetőséget használjuk új telepítésnél. Itt lehetőségünk van kiválasztani, milyen típusúra legyen formázva a partíciónk. Normál partíció esetén válasszuk az ext3-at, swap partíció esetén a SWAP-et. Beállíthatjuk a fájlrendszer paramétereit is, erre általában nincs szükség, illetve titkosíthatjuk is.

A jobb oldalon adhatjuk meg a kezdő cilinder és az utolsó cilinder számát, azaz mettől meddig tartson a partíció. Alapban ez mindig a rendelkezésre álló hely eleje és vége. A vége részhez írhatjuk be a partíció méretét is +100M formában, ekkor a kezdő cilindert ne módosítsuk.

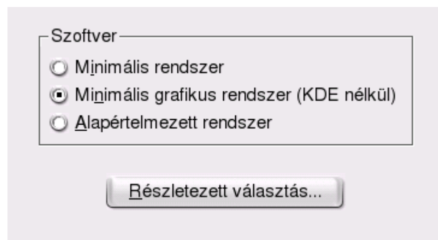
A csatolási pont beállítása jobb alul lehetséges. Felette a csatolási paramétereket lehet állítani (fstab opciók). Erre például akkor lehet szükségünk, ha kvótát szeretnénk beállítani egyes fájlrendszereken.

Most vegyük fel a következő partíciókat:

Csatolási pont	**Típus**	**Méret**		
/boot	Ext3	100	Fixed size	Primary
/	Ext3	500	Fixed size	Primary
-	Swap	256	Fixed size	Primary
/usr	Ext3	1000	Fixed size	
/tmp	Etx3	200	Fixed size	
/var	Ext3	1000	Fixed size	
/var/spool/squid	Ext3	2000	Fixed size	
/home	Ext3	-	Allowable	

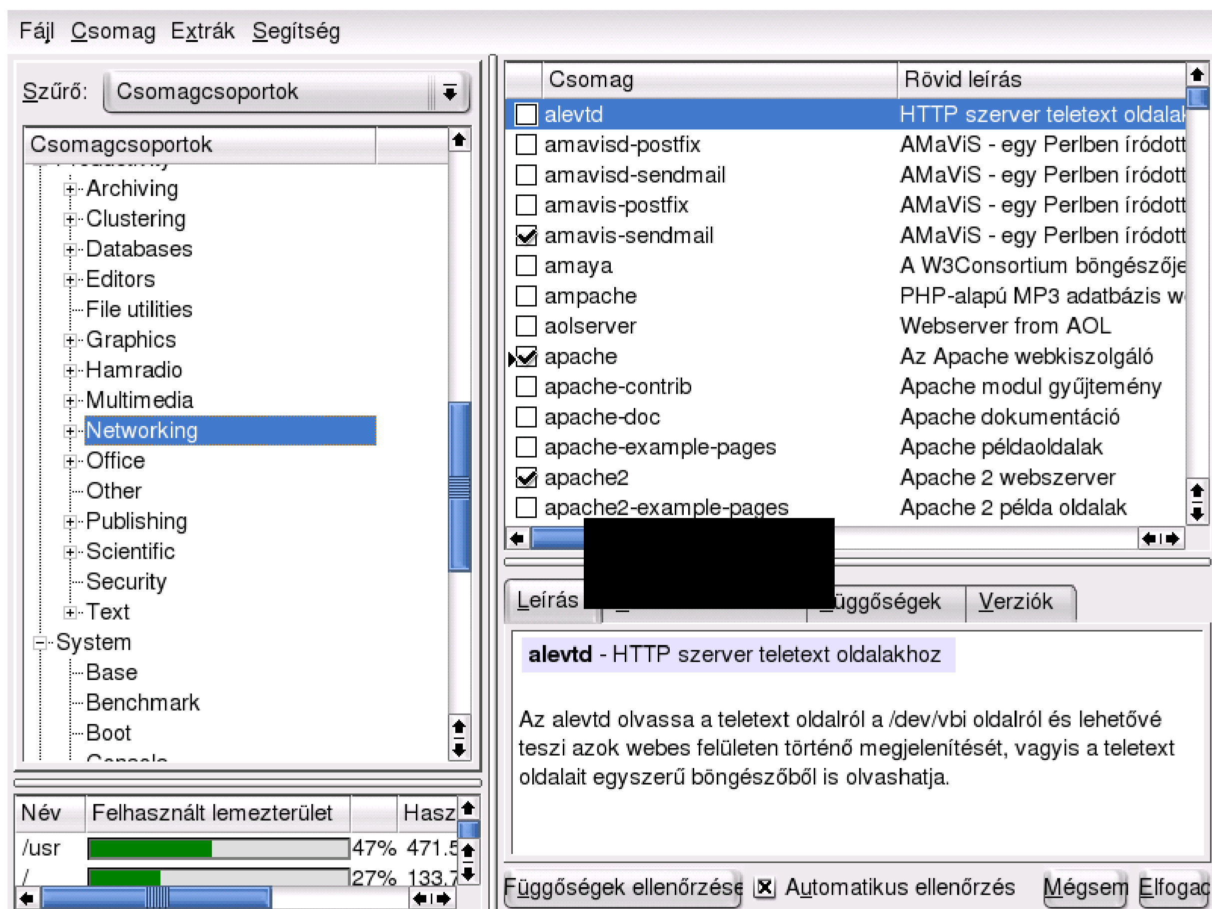
Ha készen vagyunk az elfogadásával visszatérünk a Telepítési Beállítások képernyőre.

2.3.4.2 Szoftver

Elérkeztünk a telepítendő programok meghatározásához. A Szoftver címsorra kattintva máris választhatunk három lehetőség közül. Nekünk a minimális rendszer a megfelelő. Rákattintva a részletek változtatására, a csomagokat egyenként tudjuk kijelölni. Nekünk pont ez kell.

A csomagok listázását bal felül váltsuk át csomagcsoportok szűrő módba. Ezzel könnyebb dolgunk lesz a kategóriáknál. Jobb alul pipáljuk ki a függőségek automatikus ellenőrzését.

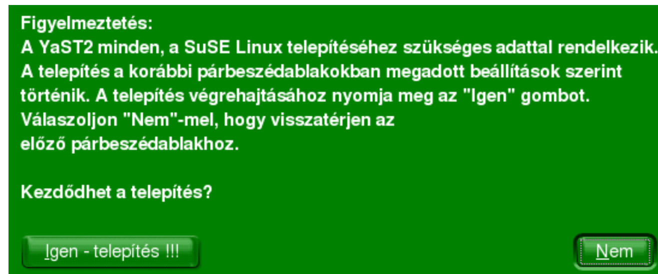
Amennyiben szervert telepítünk, a következő csomagokra NEM lesz szükségünk, ezek mellől vegyük le a pipát:

- Development/Languages
    - cpp
- Productivity/Networking
    - finger
    - rsh
    - telnet
    - w3m

Amennyiben szervert telepítünk, a következő csomagokra lesz még szükségünk, ezek mellé tegyünk pipát:

- Productivity/Database
  - mysql
  - mysql-bench
  - mysql-client
  - mysql-Max
- Productivity/File utilities
  - mc
- Productivity/Networking
  - apache2
  - apache2-mod_php4 (itt függőség problémánk lesz, válasszuk a messasoft telepítését)
  - apache2-prefork
  - apache2-worker
  - bind9 (bind9-utils)
  - dhcp-server (dhcp-base, dhcpcd)
  - fetchmail
  - fetchmailconf
  - iptraf
  - lynx
  - mod_frontpage
  - mod_php
  - mod_php-core
  - mod_ssl
  - mrtg
  - mtr
  - phpmyadmin
  - samba
  - samba-client
  - samba-vscan
  - sendmail (itt függőség problémánk lesz, válasszuk a postfix eltávolítását)
  - squid
  - webalizer
  - wget
  - xinetd
  - popper
  - spamassassin
  - squirrelmail
  - amavis-sendmail
- Security
  - tmpwatch
  - tripwire
- System/Base
  - sudo
- System/Management
  - webmin

A csomagok kiválasztása után menjünk tovább az elfogad gombbal. A telepítő tájékoztat minket a további függőségekről, ezt is fogadjuk el.

Ekkor visszatérünk ismét a telepítési beállításokhoz. Mást már itt nem kell módosítanunk, lépjünk tovább. Ekkor a telepítő felmásolja az első cd-t, végez egy kis beállítást és újraindítja a rendszert. Az újraindulást már a merevlemezről végezni, ha bennmaradt a telepítő cd, akkor ne bántsuk, az első menüpont alapján dolgozzon.

2.3.5 Első indítás

Még hátra van a többi cd felmásolása. Rögtön itt is folytatjuk, szépen adagoljuk a CD-ket.

2.3.5.1 Root jelszó megadása

Adjuk meg a root felhasználó jelszavát, majd ismételjük meg. A Szakértői beállítások (Expert options) alatt állítsuk át a jelszavak kódolását MD5-re. Ha kész vagyunk, kattintsunk Következő (NEXT) gombra.

2.3.5.2 Hálózat beállítása

A telepítő detektálja a hálózati eszközöket, majd az eredményt megjeleníti. Nekünk csak a Hálózati eszköz (Network interfaces) érdekes, lépjünk is bele. A felső részen új hálózati kártyát adhatunk kézzel hozzá, alul a már meglévő (betöltött) kártyák látszanak. Lépjünk rá a jobb alul lévő Szerkesztésre (change), majd az eth0-s kártyára.

A DHCP lekérést állítsuk át Statikus címre és adjuk meg az IP-címet, hálózati maszkot. Állítsuk be a gép nevet és a DNS-eket. Majd a útválasztásnál (routing) az alapértelmezett átjárót. Ezzel a hálózati kártyánkat beállítottuk, léphetünk tovább. A hálózati beállítás mentésre kerül.

2.3.5.3 Internet kapcsolat ellenőrzése

Megjelenik egy kérdés, hogy ellenőríze-e az Internet kapcsolatot, ezt elfogadhatjuk (ha már van kapcsolat).

2.3.5.4 Online Updates

Amennyiben az Internet kapcsolat ellenőrzése nem mutatott hibát, lehetőségünk van a feltelepített csomagok frissítésére, ehhez a kézi frissítést kell választanunk. Az autómata frissítés csak a javítófoltokat telepíti. Érdemes kihasználni ezt a lehetőséget, de később is megoldható a YaST-al.

2.3.5.5 Felhasználó azonosításának helye

Itt állíthatjuk be, hogyan történjen a felhasználók azonosítása. Van lehetőség másik gépen tárolt felhasználók átvételére is. Ennek kihasználásával csak egy gépen kell a felhasználókat nyilvántartani. Beállíthatunk kapcsolatot NIS, LDAP szerverekkel, ezen lehetőségeket akkor engedélyezzük, ha tudjuk, hogy ilyen szerver működik, egyébként ne. Ne módosítsunk a beállításokon, menjünk tovább.

2.3.5.6 Felhasználók felvétele

Van lehetőségünk megkezdeni a felhasználók felvételét. Egy adminisztratív felhasználót vegyünk fel, a többit hagyjuk későbbre. Érdemes kijelölni, hogy ez a felhasználó kapja a rendszerüzeneteket.

Ezzel végeztünk is a telepítéssel.

2.4 Gyakorlat

Telepíts fel a leírás alapján egy szervert az általad kiválasztott Linux disztribúcióval. A telepítésnél figyelj a csomagok kiválasztására, ugyanis ezen a szerveren fogunk dolgozni a következő fejezetekben. A folyamat az előző fejezetben kialakított terv alapján történjen.

2.5 Felhasznált, ajánlott irodalom

SUSE LINUX Rendszerkézikönyv
suselinux-adminguide_hu-8.2.0.1-0.i586.rpm

SUSE LINUX Felhasználói kézikönyv
suselinux-userguide_hu-8.2.0.1-0.i586.rpm

A Redhat Package Manager használata
http://www.szabilinux.hu/rpm/rpm_hasznalata.html

apt - a dpkg egyik frontendje.
http://www.szabilinux.hu/apt/index.html

dselect - a dpkg "másik" frontendje
http://www.szabilinux.hu/dselect/index.html

3. Finomhangolás, ismerkedés a rendszerrel

3.1 Első belépés

Indulás utál először a boot loader-el találkozunk. Ha nem nyulunk hozzá, akkor pár másodperc után elindítja az alapértelmezett kernel-t. Két ismertebb boot loaderrel találkozhatunk, a lilo és a grub. A grub boot loader fejlettebb, ezért manapság ezt használják.

A kernel beindulásának folyamatát követhetjük végig a képernyőn. A kernel és a kernel modulok betöltődése után elindul az alapértelmezett (init3) inicializáló. Ez a folyamat gondoskodik a rendszer működéséhez szükséges programok elindulásáról. Minden program jelezni fogja, hogy indulása sikeres, vagy sikertelen. Erre érdemes figyelni.

Ha egy-egy program indulására szokatlanul sokat kell várni, akkor valami hálózati beállítási hibáról lehet szó. Ilyen lehet, ha a hálózati kártya nem tudja DHCP-n keresztül letölteni a címeket, vagy rossz beállítás esetén a sendmail várakozhat.

A folyamat végén megjelenik a bejelentkező képernyőnk (virtuális konzol). Alapértelmezésben 6 karakteres konzolunk van. Az ALT gomb mellett az első 6

funkcióbillentyűvel (ALT+F1, ALT+F2 … ALT+F6) tudunk kapcsolgatni közöttük. Grafikus konzolok az utolsó karakteres konzol után találhatóak (CTRL+ALT+F7). Akár több konzolon is dolgozhatunk egyszerre, ez néha megkönnyíti a munkánkat.

A bejelentkező képernyő némi bemutatkozás után kéri a felhasználó nevét, majd ENTER után a felhasználó jelszavát. Például:

Red Hat Linux release 7.3 (Valhalla)
Kernel 2.4.18-3 on an i686

Server login: root
Password:

Vagy:

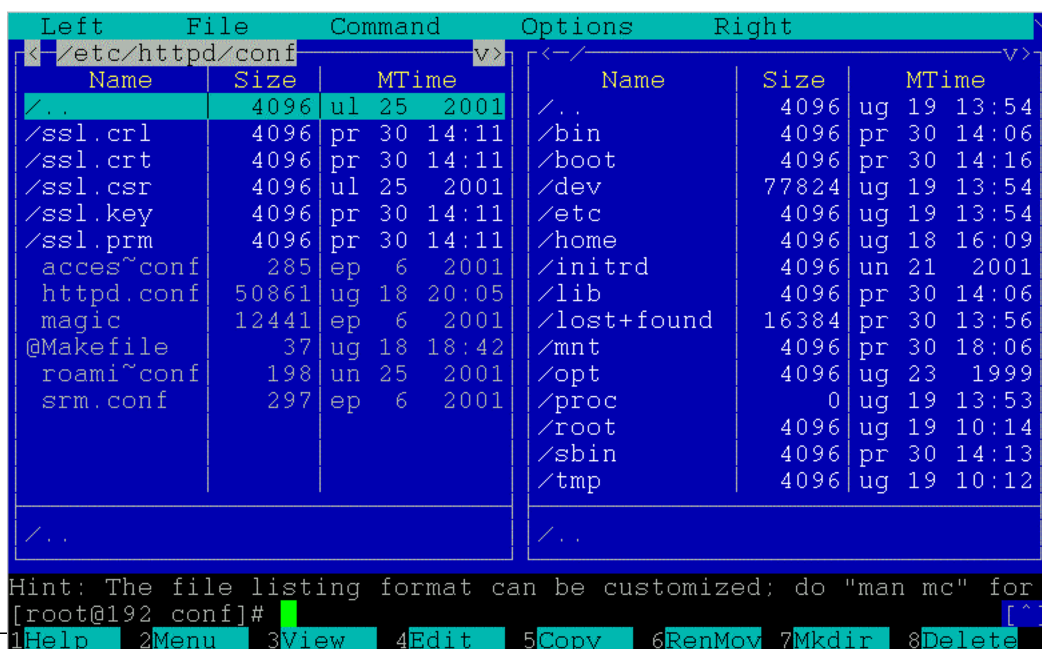
Debian GNU/Linux

Server login: root
Password:

Lépjünk be a root felhasználóval és azzal a jelszóval, melyet telepítéskor megadtunk. Amennyiben a felhasználónév és a jelszó megfelelő volt, a rendszer kiírja az utolsó belépésünk idejét és tájékoztat a leveleinkről, majd megkapjuk a shell-t, azaz a parancssort. A virtuális konzolról az exit, vagy a logout paranccsal jelentkezhetünk ki.

A shell prompt-jának a vége root felhasználó esetén #, míg normál felhasználónál $ jel. Lehetőleg még saját szerverünkre se lépjünk be root-ként, hacsak nem olyasmit szeretnénk tenni, ami mással nem megy. Némi beállítással (sudo) megoldható, hogy a rendszergazda műveletek egy részét engedélyezzük normál felhasználónak. Ezzel a biztonságot növeljük és teljesen elkerülhetjük a root felhasználó alkalmazását.

Tájékozódjunk egy kicsit a rendszerünkön. Ehhez nagy segítséget tud nyújtani a Midnight Commander. Indítsuk el az mc paranccsal.

A gyökérben a következő könyvtárakat találjuk:

/bin	Linux szabvány parancsait és a shell-eket tárolja.
/boot	Linux kernel (kernelek) találhatóak benne. Innen indul el a rendszer
/dev	Eszközkönyvtár. Tartalmát a kernel induláskor állítja össze. Minden eszköz ebben a könyvtárban található meg eszközfájl formájában. Ezért például a lemezes meghajtóra /dev/fd0, a merevlemezre /dev/hda, a nyomtatóra /dev/lp0 néven hivatkozhatunk.
/etc	Ebben a könyvtárban találhatóak a rendszer és a programok beállításai. Jellemző, hogy text fájlokban állítjuk be a paramétereket. Ennek előnye, hogy a mindehhez elég egy egyszerű editor és másolhatóak egyik gépről a másikra.
/home	Itt találhatóak a felhasználók könyvtárai.
/lib	Osztott rutinkönyvtárak találhatóak benne.
/mnt	Ez a könyvtár alá fűzhetjük be a nem állandó meghajtókat. Pl: /mnt/floppy, /mnt/cdrom
/proc	Tartalmát a futó programok (processzek) információi töltik ki.
/root	Root felhasználó könyvtára
/sbin	Parancskönyvtár, jellemzően rendszer közeli parancsok fájljait tartalmazza.
/tmp	Átmeneti fájlok helye
/usr	A rendszer indításához és alapvető működéséhez nem szükséges programok helye.
/var	Változó adatok könyvtára

A fenti listából, a mi szempontunkból leglényegesebb könyvtár a /etc. Itt találhatók a beállítások text fájlban. A fájlokat Midnight Commander F4 gombjával, vagy editáló programmal (vi, vim, joe) tudjuk szerkeszteni. Mielőtt elkezdünk ismerkedni vele, mentsük le a tartalmát. Lényegesek lehetnek a Linux által használt jogosultsági attribútumok, hiszen olyan mentési megoldást kell találnunk, amely ezeket megőrzi. Ismerkedjünk meg a tar csomagoló programmal. Ez egy parancssoros csomagoló és a jogosultságokat megőrzi.

Aktuális könyvtár becsomagolása: tar -cf /root/mentes.tar ./*
Kicsomagolás az aktuális könyvtárba: tar -xf /root/mentes.tar

Akkor csomagoljuk össze a /etc könyvtárat, hogy ha valami galibát csinálunk, akkor legyen egy kiindulási pontunk.

```
# cd /etc
# tar -cf /root/etc.tar ./*
```

Telepítés után, a telepítő rendszer hagy maga után a telepítés folyamatát mutató log állományokat a /root könyvtárban. Érdemes ezt is elmentenünk.

Ha már a mentegetésnél tartunk, akkor ne felejtsük el a partíciós táblát elmenteni egy lemezre, később még jól jöhet.

Partíciós tábla mentése:

```
# mount /mnt/floppy
```

dd if=/dev/hda of=/mnt/floppy/server.part bs=512 count=1

Partíciós tábla visszatöltése: (ezt majd később használjuk ☺)
mount /mnt/floppy
dd if=/mnt/floppy/server.part of=/dev/hda bs=1 count=64 skip=446 seek=446

3.2 /etc könyvtár ismertebb fájljai

Nézzünk meg néhány jellemző beállítási fájlt.

- **/etc/fstab**
  Ebben a fájlban találjuk meg a partíciók csatolási adatait.

- **/etc/host.conf**
  Itt állítjuk, hogy a névfeloldás hogyan történjen. Mindjárt állítsunk is egy kicsit rajta. Jelenleg 1 sort tartalmaz:
  order hosts, bin
  ez azt jelenti, hogy először a /etc/hosts fájlban próbálkozik, utána a DNS szerverrel. Írjunk hozzá még két sort:
  multi on
  A névhez tartozó összes IP-t kérje le.
  nospoof on
  Kiküszöböli a DNS átejtést.

- **/etc/host**
  Ebbe a fájlba vehetünk fel IP, hostnév párosítást. A névfeloldásnál ezt a fájlt (mint az /etc/host.conf-ban láttuk) előbb hajtja végre, mint a DNS kérést, ezért érdemes felvenni a saját gépünk adatait. Tehát adjunk hozzá egy sort (ipcím <tab> hostnév).

  196.110.12.1server.iskola-varos.sulinet.hu

- **/etc/resolv.conf**
  Ez az állomány tartalmazza, hogy a névfeloldáshoz melyik name szervereket használja a rendszer:
  nameserver 195.199.0.133
  nameserver 195.199.0.121

- **Csoportokat és felhasználókat kezelő fájlok.**
  A felhasználók adatait a /etc/passwd tartalmazza. A felhasználónevek kezelése miatt mindenki számára olvashatóvá kell tenni, ezért a jelszavakat nem itt, hanem a /etc/shadow állományban tároljuk. A csoportok adatai a /etc/group állományban találhatóak, melynek szintén létezik árnyékfájlja, ez a /etc/gshadow.

  /etc/passwd felhasználók
  Felépítés (kettősponttal elválasztva):
  felhasználónév:x:userID:csoportID:teljes név:home könyvtár:shell
  Példa:

kati:x:501:500:Katalin:/home/kati:/bin/false

/etc/shadow jelszavakat tartalmazó fájl
/etc/group csoportok
Felépítés (kettősponttal elválasztva):
csoportnév:x:csoportID:csoport tagjai vesszővel elválasztva
Példa:
Users:x:500:kati,evi,laci
/etc/gshadow

- **Felhasználók felvételét szabályozó beállítások**
  Felhasználókat adduser paranccsal tudunk felvenni (törlés: userdel, jelszó: passwd). A felhasználók adatai a /etc/adduser.conf, vagy a /etc/default/useradd alapján állítódnak be. A home könyvtárukba bemásolódik a /etc/skel könyvtár tartalma.

  A USERS_GID-nél (vagy a GROUP-nál) állíthatjuk be az alapértelmezett csoportot. A DHOME (HOME) beállítás tartalmazza a felhasználó könyvtárának helyét. A DSHELL-nél (SHELL-nél) a felhasználó belépésekor elinduló shell alapértelmezését tudjuk megadni. Amennyiben /bin/false-t (esetleg /bin/nologin) adunk meg, úgy a belépés tiltva van.

- **init beállítások.**
  /etc/inid.d könyvtár tartalmazza a futó démonok indító állományait. Az állományokat start, stop, restart, status paraméterekkel lehet meghívni. Nézzünk meg hogy történik ez a web-szerver esetében.

  Indítás: /etc/init.d/httpd start
  Leállítás: /etc/init.d/httpd stop
  Újraindítás: /etc/init.d/httpd restart
  Állapot lekérdezése: /etc/init.d/httpd status

  A rendszer indításakor is ezekkel a fájlokkal indulnak a szükséges démonok. Alapértelmezett indulási folyamat az init3. A /etc/rc3.d könyvtárban találhatjuk meg azon scriptek linkjeit, melyek elindulnak bekapcsoláskor.

- **/etc/sysconfig könyvtár (REDHAT)**
  Itt találhatóak a rendszer indulásához szükséges paraméterek, környezeti változók beállításai. Kevés kivétel híján, ritkán van szükség az itt található állományok szerkesztésére. Telepítés közben megadott adatokból nagyon sokat megtalálunk itt. Nézzünk egy-két példát:

  keyboard. Megadja a billentyűzet típusát és nyelvét.
  network. A számítógép host-nevét találhatjuk meg benne.
  ipchains. 2.2-es sorozatú kernel csomagszűrőjének beállítása.
  iptables. 2.4-es sorozatú kernel csomagszűrőjének beállítása.
  network-scripts/ifcfg-eth0. Első hálózati kártya adatai.

- **szerver kiszolgálók beállító fájljainak helye:**
  Sendmail : /etc/mail/*, /etc/sendmail.cf, (/etc/sendmail.cw)

Apache : /etc/httpd/conf/*
SNMP : /etc/snmp/snmpd.conf
Squid : /etc/squid/*
Ssh : /etc/ssh/*
Xinetd : /etc/xinetd/*
Samba : /etc/samba/*

3.3 Hasznos parancsok

Rögtön indulásnál érdemes megismerni néhány jól használható parancsot. Az első feladatunk, feltérképezni a számítógépünk hálózatát.

- **ping**

A ping parancs egy 'echo' ICMP üzenetet küld a célszámítógépnek, amelyre az válaszol. A válasz visszaérkezéséből kiderül, hogy a kapcsolat életben van-e. További információk lehetnek a csomagvesztés, amelyből a kapcsolat minősége és terheltsége és a válaszidő, amelyből a vonal sávszélessége és terheltsége következik. Adjuk ki a ping parancsot, melynek a paramétere a legközelebb lévő átjáró IP címe legyen:

```
server:~# ping 192.168.1.1

PING 192.168.1.1 (192.168.1.1): 56 data bytes
64 bytes from 192.168.1.1: icmp_seq=0 ttl=64 time=1.4 ms
64 bytes from 192.168.1.1: icmp_seq=1 ttl=64 time=1.1 ms
64 bytes from 192.168.1.1: icmp_seq=2 ttl=64 time=1.1 ms
64 bytes from 192.168.1.1: icmp_seq=3 ttl=64 time=1.1 ms
64 bytes from 192.168.1.1: icmp_seq=4 ttl=64 time=1.1 ms

--- 192.168.1.1 ping statistics ---
5 packets transmitted, 5 packets received, 0% packet loss
round-trip min/avg/max = 1.1/1.1/1.4 ms
```

A parancs működését leállítani a CTRL-C-vel lehet. Az eredményből láthatjuk, hogy az elküldött csomagok sorban érkeztek vissza (icmp_seq=1..). Az alsó összesítésből megállapíthatjuk, hogy 5 kiküldött csomagból 5 visszaérkezett, csomagvesztés nem volt (0% packet loss). A válaszidő pedig 1,1 ms és 1,4 ms között volt, a válaszidő átlaga 1,1 ms (alsó sor).

A parancs paraméterének adhatjuk a saját IP-címünket is. Ha nem érkezik válasz, akkor nálunk van beállítási gond. Amennyiben paraméternek a legközelebb lévő gép IP címét adjuk és nem válaszol, továbbá a saját IP címünkre válaszolt, akkor kábelszakadás (esetleg a hálózati kártya csatlakozója) lehet. Ilyenkor a hálózat fizikai közegét érdemes ellenőrizni.

Érdemes kipróbálni a –f opciót (árasztás) helyi hálózaton, miközben a célgépen figyeljük a csomagmozgást.

- **traceroute**

Ezzel a paranccsal azt tudjuk megnézni, hogy egy tőlünk távolabb lévő gép és mi közöttünk hány routeren keresztül megy a csomag. Paraméterként adjuk meg a célgép IP címét.

```
server:~# traceroute 195.199.0.133

traceroute to 195.199.0.133 (195.199.0.133), 30 hops max, 38 byte packets
 1  192.168.1.1 (192.168.1.1)  1.360 ms  1.033 ms  0.976 ms
 2  lo1.uac0-gyor-nrp3.matav.net (145.236.238.123)  20.560 ms  22.243 ms  25.219 ms
 3  pc1-82.core0-ip4.matav.net (145.236.245.130)  26.285 ms  25.728 ms  25.115 ms
 4  bix.elender.hu (193.188.137.51)  29.884 ms  41.867 ms  46.293 ms
 5  core2.sulinet.hu (212.108.254.10)  44.963 ms  41.887 ms  45.419 ms
 6  195.199.0.58 (195.199.0.58)  33.492 ms  28.910 ms  31.977 ms
 7  szfv.sulinet.hu (195.199.0.133)  31.620 ms  33.124 ms  32.549 ms
```

Szépen sorban láthatjuk a routerek felénk eső oldalának nevét, IP címét, illetve a csomag mozgásának idejét. Amennyiben egy ponton a program csillagozni kezd és egy idő után megáll, láthatjuk, hogy ott szakadt meg a kapcsolat. Amennyiben az Internet kapcsolatunkkal baj van, érdemes megnézni ezt a parancsot, kiderülhet, hogy nálunk van a baj, vagy máshol.

- **ifconfig**

Ezzel a paranccsal tudjuk beállítani a hálózati kártyánk IP adatait, illetve lekérdezni azokat. Nézzünk meg egy lekérdezést, paraméternek írjuk be a hálózati interfész nevét:

```
server:~# ifconfig eth0
eth0      Link encap:Ethernet  HWaddr 00:40:F6:CC:D8:C8
          inet addr:192.168.1.115  Bcast:192.168.1.255  Mask:255.255.255.0
          UP BROADCAST RUNNING MULTICAST  MTU:1500  Metric:1
          RX packets:62084 errors:0 dropped:0 overruns:0 frame:7
          TX packets:57723 errors:0 dropped:0 overruns:0 carrier:0
          collisions:14 txqueuelen:100
          RX bytes:42010449 (40.0 MiB)  TX bytes:21782338 (20.7 MiB)
          Interrupt:12 Base address:0xe800
```

Máris egy halom információval okosabbak lettünk. Látjuk, hogy az eth0-s interfészünk 192.168.1.115 IP címmel rendelkezik, leolvashatjuk a broadcast címet és a hálózati maszkot. Érdekes információ még a kimenő és bejövő csomagok (RX, TX packets) száma és a hibák értéke.

Ezzel a paranccsal tudunk a hálózati kártyánknak IP adatokat adni, ennek a formátuma a következő képen néz ki:

ifconfig eth0 192.168.1.115 network 255.255.255.0 broadcast 192.168.1.255

- **route**

Az rouet tábla lekérdezésére és beállítására szolgál. Érdemes –n paraméterrel meghívni, ugyanis ebben az esetben nem ellenőrzi a következő roter-el a kapcsolatot.

```
server:~# route -n
Kernel IP routing table
Destination     Gateway         Genmask         Flags Metric Ref    Use Iface
192.168.1.0     0.0.0.0         255.255.255.0   U     0      0        0 eth0
0.0.0.0         192.168.1.1     0.0.0.0         UG    0      0        0 eth0
```

Az adatokból megállapítható, hogy az eth0 kártya felé a 192.168.1.0/24 hálózat található. Nem erre a hálózatra címzett csomagokat a (0.0.0.0) az alapértelmezett átjárónak (Gateway: 192.168.1.1) adja tovább.

- **arp**

Azonos fizikai hálózaton lévő gépekkel a hálózati réteg (ARPA rétegek) az ethernet kártya fizikai címe (MAC Address) alapján tartja a kapcsolatot. A MAC address és a IP cím kapcsolatát egy táblázatban tárolja a rendszer, ezt hívjuk arp táblának. Kártya vagy IP csere esetén adódhatnak problémák. Az arp paranccsal tudjuk listázni és állítani az arp táblát.

```
server:~# arp
Address                  HWtype  HWaddress           Flags Mask            Iface
192.168.1.1              ether   00:40:95:A1:0C:8C   C                     eth0
192.168.1.88             ether   00:60:97:95:19:E6   C                     eth0
192.168.1.112            ether   00:E0:29:46:2B:68   C                     eth0
```

- **iptraf**

Hálózati csomagfigyelő program. Több szempontból lehet figyelni a hálózat forgalmát. Menüszerkezetes, kezelése egyszerű.

- **ps**

Futó programok listája. Az –ax paramétert használva az összes futó processzről tájékoztatást kapunk. A listában az első oszlopban van a processz sorszám (PID).

3.4 Webmin beállítása

A SUSE LINUX 8.2 Proffesional-ban a webmin csomag gyári hibás. A javított csomag elérhető az update-k között. Tehát ha a teljes csomagfrissítést válasszuk, akkor a hiba megoldódik.

A javított csomag ftp-n is elérhető. Címe:

ftp://ftp.suselinux.hu/update-8.2/rpm/noarch/webmin-1.070-44.noarch.rpm

Nyissunk egy másik gépen egy böngészőprogramot és hívjuk meg a webadmin felületet a telepítésnél kiírt címmel. (http://192.168.1.1:10000/) A belépési képernyőn azonosítsuk magunkat a root felhasználóval és jelszóval.

A felső részen találhatóak a beállítási csoporttok. Választhatunk belőle, milyen jellegű beállításokat szeretnénk eszközölni.

- Webmin. Webmin rendszerrel kapcsolatos beállítások
- System. Rendszerrel kapcsolatos beállítások. Mint például az indulási és leállási folyamatok, meghajtók beállítása, felhasználók és csoportok kezelése.
- Server. Szerver szolgáltatások beállítása. Web, DHCP, DNS, stb.
- Hardware. A gép hardver elemeivel kapcsolatos beállítások. RAID, cd-író, nyomtató, hálózat. Itt kaptak helyet a boot loader-ek is.
- Cluster. Több gép összekapcsolása cluster-ben.
- Other. Egyéb, munkánkat segítő lehetőségek.

Mielőtt a munkánkat elkezdjük, be kell állítanunk a webminünket, hogy némileg fokozzuk a biztonságát. Ezt a webmin részben tehetjük meg.

Lépjünk be a webmin users oldalra és vegyünk fel egy új felhasználót (Create a new Webmin user). Írjuk be a felhasználó nevét (Username) és a jelszavát (Password). A felhasználó ne szerepeljen a normál linux felhasználók között. A jelszó beállításánál a 'set to' opciót használjuk. SSL kulcsot egyelőre ne állítsunk be. Nyelvhez (Language) beállíthatjuk a Magyart.

Még lényeges beállítás, az IP cím elérés, ezzel határozzuk meg, hogy a felhasználó honnan tud majd belépni. Az ' IP access control'-t állítsuk be úgy, hogy csak a felsorolt IP címekről engedélyezzük a belépést (Only allow from listed addresses). És soroljuk fel az
adminisztrátori gépek címeit.

A modules résznél jelöljük be azokat a feladatokat, melyeket adminisztráltatni szeretnénk ezzel a felhasználóval. Most akár mindet bejelölhetjük, bár érdemes kiválasztani, azon dolgokat, melyeket ténylegesen állítani fogunk.

Lényeges, hogy ennél a felhasználónál a Webmin beállításai ki legyenek választva. A legfontosabb, hogy a Webmin Users be legyen jelölve. Amikor készen vagyunk, az alsó save gombbal mentjük el a felhasználót.

A jobb felső sarokban lévő Log Out gombbal lépjünk ki és jelentkezzünk be az új felhasználónkkal. Láthatjuk, hogy a felület átállítódott magyar nyelvűre. Így talán könnyebben tudunk dolgozni.

Még néhány dolgot át kellene állítanunk. Lépjünk be a 'Webmin beállítások'-ba. Itt módosíthatjuk a program általános beállításait.

Hozzáférés-vezérlés
Engedélyezés minden címről
Csak a listában szereplő címekről engedélyezett
Tiltás a listában szereplő címekről
192.168.1.0/255.255.255.0
Resolve hostnames on every request

- IP hozzáférés-vezérlés :
  Állítsuk át a 'Csak a listában szereplő címekről engedélyezett' üzemmódra és írjuk be azon IP címeket (192.168.1.0/255.255.255.0), melyekről a felületet el szeretnénk érni. Ezzel is kizárva az illetéktelenek hozzáférését.

IP cím és port
Figyelendő IP cím Összesen 192.168.1.1
Figyelendő port 13550

- Port és Cím:
  Állítsuk át a webmin elérési portját (mondjuk 13550-ra). Ez azért lehet lényeges, mert ha valaki megvizsgálja a szerverünket és látja, hogy a 10000-es port nyitva áll, akkor következtethet a webmin jelenlétére.
  Amennyiben több hálózati kártyánk is van a gépben, úgy beállíthatjuk, hogy csak a belső kártya felé szolgáltasson a webmin, így külső hálózatról, Internetről nem lehet majd elérni.
  Ha ezt a beállítást elmentjük, akkor a kapcsolat megszakad. Újra be kell lépnünk, de immár a módosított port-al jelentkezzünk be: http://192.168.1.1:13550/.

Még egy lényeges feladatunk van. Lépjünk be ismét a Webmin felhasználók pontba és keressük meg a root felhasználót. A root nevére kattintva belépünk a root felhasználó beállításainak módosításába. Az IP cím hozzáférési listánál engedélyezzük a 'Csak a megadott címekről'-t és a felsoroláshoz írjuk be, a 192.168.1.1 (azaz a szerverünk címét). Majd mentés.

A beállítás következtében a root felhasználó csak a szerverről tudja elérni a Webmint. Innentől kezdve az adminisztrátor felhasználóval (melyet nemrég vettünk fel) tudunk csak kívülről belépni.

3.5 Gyakorlat

Nézzük át a telepített rendszerünkön, az /etc könyvtárban található fájlok tartalmát! Próbáljuk meg feltérképezni, melyik fájl milyen program, szolgáltatás beállításait tartalmazza! Jegyezzük le, a rendszerünk és a könyvben leírt helyek, fájlnevek eltéréseit! Böngésszük a könyvtárszerkezetet (elsősorban a /var), hogy melyik könyvtár milyen programhoz, szolgáltatáshoz kapcsolódhat!

3.6 Ellenőrző kérdések

1. Mi a shell?
2. Mire használhatjuk a Midnight Commandert?
3. Linux-nál melyik könyvtárban találod a beállító fájlokat?
4. Hol vannak a felhasználók könyvtárai?
5. Mi a jellegzetessége a /var könyvtárnak?
6. Mit lehet a /etc/resolv.conf fájlban állítani?
7. Melyik fájlban tároljuk a felhasználók adatait?
8. Melyik fájlban tároljuk a jelszavakat?
9. Melyik fájlban tároljuk a csoportok adatait?
10. Mire és hol használjuk a csomagszűrőt?
11. Mit kell indulásnál beállítani a Webmin-ben?
12. Mi a virtuális konzol?
13. Mi a tar csomagoló szerepe a mentésnél a jogosultságok függvényében?
14. Hogyan indítunk egy szerver szolgáltatást (pl.: webszerver)?

3.7 Felhasznált, ajánlott irodalom

Dos-ról, Windows-ról, Linuxra-HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/hogyan/Dos_Win-rol-Linuxra-HOGYAN/DOSWin-rol-Linuxra-HOGYAN.html

Linux abszolút kezdő-HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/hogyan/Linux-abszolut-kezdo-HOGYAN/lak.html

Linux rendszeradminisztrátorok kézikönyve
http://linux.vv.hu/konyv/adminisztratorok-kezikonyve/sag-hu.html

Konfiguráció-HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/hogyan/Konfiguracio-HOGYAN/Config.html

RPM-HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/hogyan/RPM-HOGYAN/RPM-hogyan.html

4. SSH (Secure shell)

4.1 Alapok

Internetre kötött szerverünkön semmiképpen se telepítsünk telnet és ftp szervert. Mivel ezek kódolatlanul küldik adataikat a jelszavaink is így vándorolnak a hálózaton. A fenti alkalmazások helyett használjunk openssh szervert, amely titkosított kommunikációt biztosít.

A titkosítás lényege, hogy a hálózaton az adatok kódoltan áramoljanak, azaz ne lehessen visszafejteni és ne lehessen hamisítani a kommunikációt. Ehhez az

információt a feladó egy kulccsal kódolja és a címzett ennek a kulcsnak a párjával visszakódolja azt.

A kódolásnál kulcs párokat használunk, ezért a fogadó fél a titkos kulcsának a párját (nyilvános kulcs) átküldi a küldő félnek, hogy azt használja kódolásakor. Ennek segítségével szimmetrikus kulcsot cserélnek. A továbbiakban a szimmetrikus kulcsot használják a folyamatos kódoláshoz.

4.2 SSH szerver beállítása Webmin-el

Igazából nem kell sokat állítanunk az SSH démon működéséhez. Érdemes átgondolni a beállításokat biztonsági szempontból és ennek megfelelő értékeket beállítani.

Az 'Authentication' oldalon lehet a bejelentkezés, azonosítás tulajdonságait állítani.

Login and authentication options			
Notify user of new mail?	○ Yes ⦿ No	Allow authentication by password	⦿ Yes ○ No
Permit logins with empty passwords?	○ Yes ⦿ No	Allow login by root?	No
Allow RSA authentication?	⦿ Yes ○ No	Check permissions on key files?	⦿ Yes ○ No
Display /etc/motd at login?	⦿ Yes ○ No	Ignore users' known_hosts files?	○ Yes ⦿ No
Pre-login message file	⦿ None ○		
Allow login just by hosts.equiv and .rhosts?	○ Yes ⦿ No	Check hosts.equiv and .rhosts for RSA authentication?	○ Yes ⦿ No
Ignore .rhosts files?	⦿ Yes ○ No		

- Allow authentication by password. Felhasználó azonosítása jelszóval. Ez az általános belépési módszer. Amennyiben már gyakorlottak vagyunk, ezt letilthatjuk és kulcsok használatával lépjünk be.
- Permit logins with empty passwords? Belépés engedélyezése üres jelszóval. Ezt semmi képen sem engedélyezzük.
- Allow RSA authentication? RSA kulcspáros azonosítás. Érdemes engedélyezni és használni.

Az 'Access Control' oldalon az engedélyezett és tiltott felhasználókat lehet beállítani. Ha nem minden felhasználónk használja munkája során az ssh-t, akkor érdemes beállítani az engedélyezett felhasználókat.

Network and login access control options		
Only allow users	○ All ⦿	admin
Only allow members of groups	⦿ None ○	
Deny users	⦿ None ○	
Deny members of groups	⦿ All ○	

4.3 SSH kulcsok generálása

A kulcsok generálása az ssh-keygen paranccsal történik. Minden felhasználó létrehozhatja a kulcsát. A program elindítása után várni kell egy kicsit a véletlen szám generálására. Megkérdezi tőlünk, hogy hova mentse le a kulcsot. Választhatjuk az alapértelmezettet, ekkor a felhasználó home könyvtárában lesz a kulcs a .ssh alkönyvtár alatt. A generáló kér egy jelszót, amivel megvédhetjük a kulcsunkat. Nem kötelező kitölteni.

```
# ssh-keygen
Generating public/private rsa1 key pair.
Enter file in which to save the key (/home/user/.ssh/identity):
Enter passphrase (empty for no passphrase):
Enter same passphrase again:
Your identification has been saved in /home/polip/.ssh/identity.
Your public key has been saved in /home/polip/.ssh/identity.pub.
The key fingerprint is:
…..
```

A program létrehozza a titkos kulcsunkat (identity) és a publikus kulcsot (identity.pub). Ha kulccsal szeretnénk azonosítani magunkat egy szerveren, akkor az identify.pub állomány tartalmát hozzá kell fűzni a szerveren lévő (home könyvtárunk .ssh alkönyvtárába) authorized_keys állományhoz.

4.4 Programok használata

Az SSH szerver egyik elérési módja a terminál üzemmód. Ez a régi telnet parancs mai megfelelője. Egy szerverre történő belépés a következőképpen történik:

```
# ssh server.iskola.hu
```

Ha nem azzal a felhasználóval szeretnénk belépni, amelyikkel a kiinduló rendszeren bent vagyunk, akkor használjuk a -l opciót.

```
# ssh -l felhasznalonev server.iskola.hu
```

A másolás az scp paranccsal történik. Nézzünk meg egy-két lehetőséget:

```
# scp felhasznalo@server.iskola.hu:/home/felh/letoltom.zip /home/felh/ebbeakonyvtarba
# scp /home/felh/feltoltom.zip server.iskola.hu:/home/felh
```

SSH szervert Windows rendszerről kényelmesen a putty és a winscp2 programokkal érhetünk el, melyeket az Internetről ingyenesen letölthetünk.

4.5 Gyakorlat

Álítsuk be az SSH szervert, hogy csak egy felhasználó (lehetőleg mi magunk) tudjon bejelentkezni. Próbáljuk ki az ssh és az scp használatát.

4.6 Ellenőrző kérdések

1. Mi az ssh?
2. Írd le a kulcspáros kódolás folyamatát!
3. Melyik programmal generálhatunk kulcsot?
4. ssh-val szeretnél a www.iskola.hu gépre jelentkezni admin felhasználóként, írd le a pontos parancsot!
5. Milyen parancsot használhatunk ssh szervernél kódolt fájlmozgatásra?

4.7 Felhasznált, ajánlott irodalom

SSH és SSH port forwarding használata
http://www.szabilinux.hu/security/ssh/ssh.html

SSH villam HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/villam/SSH-villam-HOGYAN/sshlightning.html

SSH - a biztonságos alternatíva az RSH helyett
http://linux.vv.hu/egyebek/halozat/biztonsag/ssh/ssh.html

5. Felhasználók, jogosultságok kezelése

5.1 Alapismeretek

A többfelhasználós (mutiuser) rendszerekre jellemzően, a Linux, tökéletesen alkalmas a felhasználók kezelésére. A felhasználók a meglévő, beállított jogosultságokkal futtathatják programjaikat és használhatják a szolgáltatásokat.

A mi szempontunkból viszont érdemes a felhasználók kezelését máshogy is megközelíteni. Egy szerver használatánál, manapság már, nem jellemző, hogy az átlag felhasználó terminálszerver üzemmódban dolgozik a gépen, vagy parancssorból programokat futtat. Sokkal inkább egyéb szolgáltatásokat használ kliens-szerver üzemmódban, meghatározott alkalmazás szintű protokollokkal (pop3, smtp, http).

Ezért a gépen lévő felhasználókat az alábbi csoportokra oszthatjuk:

- **Rendszerfelhasználók.** Nem személyhez kötött felhasználók. Egy-egy programhoz, szolgáltatáshoz kapcsolhatók. Azért fontosak, hogy a folyamatosan

futó programoknál meg tudjuk határozni a jogosultságait. Például az apache szerver (web) általában apache felhasználó jogosultságaival éri el a fájlrendszert.
- **Adminisztrátori felhasználók.** Ez gyakorlatilag a root és bizonyos jogosultságokkal felruházott (sudo) adminisztrátori felhasználók. A karbantartásért és az üzemeltetésért felelős személyek használják.
- **Normál felhasználók.** Ezek azok a személyek, akik a szerver szolgáltatásait használják. Mivel manapság ritka, hogy terminál üzemmódban belépnek a szerverre és ott futtatják kliensprogramjaikat, ezért van amikor az ilyen felhasználókat leválasztják a rendszerről és külön tárolják egy-egy szolgáltató program részére. Például a levelező szerver (exim) felhasználóit adatbázisban tároljuk, így a Linux részére nem léteznek, csak az MTA látja őket.

A felhasználók és az adataik a /etc/passwd fájlban találhatóak. Ezek a következők lehetnek:

Felhasználó sorszáma (user id)
Felhasználó belépési neve (user name)
Felhasználó teljes neve (real name)
Felhasználó egyéb adatai
Felhasználó SHELL-je
Felhasználó HOME könyvtára
Felhasználó elsődleges csoportja

Minden felhasználó rendelkezik egy elsődleges csoporttal, sok rendszeren ez a felhasználó felvételekor automatikusan keletkező, felhasználó nevével megegyező csoport. Ez alapján minden felhasználónak saját elsődleges csoportja van és ebbe a csoportba csak ő tartozik. Ennek a jogosultságok kiadásánál lehet jelentősége.

Más csoportokhoz is hozzá lehet rendelni a felhasználót. A hozzárendeléssel keletkezett csoporttagságot másodlagos csoportnak nevezzük. A csoportok adatait és a másodlagos csoport hozzárendeléseket a /etc/group fájlban tároljuk. A tárolt adatok a következők:

Csoport Sorszáma (group id), csoport neve, hozzárendelt felhasználók (user name) felsorolva

A fentiek alapján kialakul egy csoport-felhasználó szerkezet. Régebben a jelszó a /etc/passwd állományban tárolódott, de ehhez minden olyan programnak hozzá kell férnie, amely felhasználókkal működik (pl. MTA programok). Ez sérülékenységet okozott a rendszerben ezért a jelszavakat védettebb árnyék fájlba helyezték el. Ez a fájl a /etc/shadow. Természetesen itt is kódolva találhatóak a jelszavak.

A felhasználók és a csoportok kezelésére szolgáló parancsok:

- useradd Felhasználó létrehozása.
- usermod Felhasználó módosítása.
- userdel Felhasználó törlése.
- users Bejelentkezett felhasználók listája.
- who Bejelentkezett felhasználók listája.
- whoami Milyen felhasználó névvel vagyok bent.

- groupadd Csoport létrehozása.
- groupmod Csoport törlése.
- groupdel Csoport törlése.
- passwd Jelszó változtatása.

A jogosultságok kezelése a fájlrendszerben van meghatározva. Azt adjuk meg, hogy egy könyvtárhoz, fájlhoz kinek van joga. Minden bejegyzésnek (könyvtár, fájl, egyéb) van egy tulajdonosa és egy csoportja. Ez alapján annak eldöntésére, hogy a felhasználó mit tehet a bejegyzéssel, először el kell dönteni, hogy milyen státusza van. Amennyiben az adott felhasználó a bejegyzés tulajdonosa (owner), úgy a tulajdonosnak beállított jogait veszi át. Amennyiben a tulajdonos csoportnak (group) a tagja, úgy a csoportjogokat. Ha nem a tulajdonosa és nem tagja a tulajdonos csoportnak, akkor az egyéb felhasználó (others) jogosultságaival kezelheti a bejegyzést.

Mindhárom státuszhoz (owner, group, other) három féle jogosultság kapcsolható. Ezek az írási (write), az olvasási (read) és a futtatási (execute) jog. A futtatási jog a könyvtárak esetén a megnyitási, tartalomlistázási jognak felel meg.

set user ID on	4000	tulajdonos jogaival futtatható
set group ID on	2000	csoport jogaival futtatható
Sticky bit	1000	'ragadós' bit, tulajdonos öröklődése
read by owner	0400	tulajdonos olvashatja
write by owner	0200	tulajdonos írhatja
Execute/search by	0100	tulajdonos futtathatja
read by group	0040	csoport olvashatja
write by group	0020	csoport írhatja
Execute/search by	0010	csoport futtathatja
read by others	0004	bárki olvashatja
write by others	0002	bárki írhatja
Execute/search by	0001	bárki futtathatja

A fenti táblázatban látható egy fájlrendszer bejegyzés attribútum listája. Az előzőekben említett jogosultságokon kívül még három érdekes attribútumot találhatunk. Ezek tárgyalásához tudnunk kell, hogy alapesetben egy program mindig annak a felhasználónak a jogosultságaival fut, aki azt elindította. Természetesen vannak olyan programok, ahol ez nem vezetne eredményre. Például a passwd (jelszóváltoztatás), hiszen a felhasználónak, aki elindítja, nem lehet joga a jelszavakat tároló fájlhoz, de ezt a programnak módosítani kell.

- **set user ID on execution (SUID)**. Amennyiben ez a bit aktív, beállított, úgy a program futása közben nem az őt indító felhasználó, hanem a tulajdonos (owner) jogait örökli.
- **set group ID on execution (SGID)**. Amennyiben ez a bit aktív, beállított, úgy a program futása közben nem az őt indító felhasználó, hanem a tulajdonos csoport (group) jogait örökli. Amennyiben könyvtárra helyezzük, úgy a könyvtárba helyezett fájlok nem a létrehozó felhasználó elsődleges csoportjával, hanem a könyvtár csoportjával jön létre.

- **sticky bit**. (Ragadós bit) Fájloknál azt jelenti, hogy az elindított program memóriában marad, ezzel gyorsabbá téve a következő használatát, hiszen nem kell újratölteni. A könyvtáraknál mindenki számára írható/olvasható (számítanak az alapjogosultságok), de mindenkinek csak a saját tulajdonú fájlokhoz vannak jogai.

A tulajdonos és a jogosultságok kezelésére használhatjuk a következő parancsokat:

- chown Bejegyzés tulajdonosának megváltoztatása
- chgrp Bejegyzés csoportjának megváltoztatása
- chmod Bejegyzés jogosultságainak megváltoztatása

5.2 Felhasználók kezelése Webmin-el

A rendszer csoportban találjuk a 'Users and Groups' panelt. Ennek segítségével kezelhetjük a felhasználókat. Belépve felül a felhasználók listáját láthatjuk, alul pedig a csoportokét. Vegyünk fel egy új felhasználót (Create a new user).

Nézzük, milyen beállítási lehetőségeink vannak:

User Details

Username	klari	User ID	501
Real name	Jakab Klara	Home directory	/home/klari ...
Shell	/bin/false	Password	No password required
Other..	...		No login allowed
			Normal password joejjszakat
			Pre-encrypted password

- Username: felhasználó belépési neve, beceneve.
- User ID: felhasználó sorszáma, automatikusan göngyölődik. Nem lehet két felhasználónak ugyanaz a sorszáma.
- Real name: felhasználó teljes neve. Informatív jellegű adat.
- Home directory: felhasználó saját könyvtára pl: /home/felhasz
- Shell: felhasználó belépésekor ezt a programot kapja meg kezelőfelület gyanánt. Amennyiben parancsokat szeretne futtatni, úgy érdemes a /bin/bash-t megadni. Ha nem szeretnénk, hogy a felhasználó belépjen a rendszerbe, akkor /bin/false (esetleg /bin/nologin).
- Password : felhasználó jelszavának beállítása.
- No password required Nem állítunk be jelszót, nem szükséges.
- No login allowed A felhasználó nem léphet be, nincs jelszó.
- Normal password Jelszó beállítása
- Pre-encrypted password Jelszó beállítása, felvitel kódolt állapotban.

A jelszavak megadásánál a rendszernek szüksége van 'perl MD5 or Digest' modulra, ha ez nincs telepítve, akkor a normal password megoldás nem működik. A jelszóadást megoldhatjuk parancssorból is.

Password Options			
Password changed	Never	Expiry date	31 / Dec / 2002 ...
Minimum days		Maximum days	
Warning days		Inactive days	

- Password Options: Beállíthatjuk a jelszó érvényességi körét. Meddig legyen érvényes az account? Milyen időközönként kell jelszóváltás?
- Primary group: Elsődleges csoport beállítása
- New group: Új csoport létrehozása, elsődleges csoportként használva.
- Existing group: Meglévő csoportot használunk elsődleges csoportként.
- Secondary groups: Amennyiben felhasználónkat más csoportokhoz is hozzá szeretnénk rendelni, úgy azokat itt kell megadni. A SAMBA szerver csoportkezelésnél csak ezt veszi figyelembe.

Group Membership			
Primary group	New group klari Existing group ...	Secondary groups	root (0) bin (1) daemon (2) sys (3) adm (4)

- Create home directory? : Készítsen-e home könyvtárat.
- Copy files to home directory? : A home könyvtár változtatásnál a fájlok átmásolódjanak-e a régi könyvtárból.
- Create user in other modules?

Upon Creation..	
Create home directory?	Igen Nem
Copy files to home directory?	Igen Nem
Create user in other modules?	Igen Nem

Elmentve a kitöltött adatlapot, a felhasználót felvettük.

Bármelyik felhasználó adatait a fentihez hasonló adatlapon megváltoztathatjuk. Ehhez elég a felhasználó nevére kattintani. Vigyázzunk, lehetőleg a rendszer működéséhez szükséges felhasználók adatait ne módosítsuk.

A 'Create, modify and delete users from batch file' résznél előre elkészített kötegelt fájlból tudunk tömegével felhasználókat felvenni, módosítani, törölni.

Az oldal alján lévő gombokkal megtekinthetjük a jelenleg belépett felhasználókat és a felhasználói belépések naplóját.

5.3 Felhasználó kezelése konzolról

Felhasználók felvételét az useradd paranccsal végezzük. A 'useradd smoky' parancs hatására a következők történnek:

- /etc/passwd és a /etc/shadow fájlokba felveszi a smoky nevű felhasználót a /etc/default/useradd fájlban leirt alaptulajdonságokkal.
- Létrehozza a felhasználó home könyvtárát.
- A home könyvtárba belehelyezi a /etc/skel könyvtárban található fájlokat.
- A home könyvtár és a benne található fájlok tulajdonosának a smoky felhasználót állítja be.
- /etc/group és a /etc/gshadow fájlban létrehoz egy úgy csoportot smoky néven, amely az új felhasználónk elsődleges csoportja lesz.

Természetesen a useradd parancs tökéletesen paraméterezhető. A fenti folyamat minden elemét megadhatjuk számára. A

useradd -d /home/users/valaki -s /bin/bash -u 1000 -e 2002-12-30 -g felh -G tanar valaki

parancs a felveszi a 'valaki' nevű felhasználót. A felhasználó home könyvtára (-d) /home/users/valaki, a shell-je (-s) /bin/bash, a user id-je (-u) 1000 lesz. Ez az account 2002 december 30-án lejár. Alapértelmezett csoportja a 'felh' lesz, de tagja lesz a 'tanar' csoportnak is.

A felhasználó adatainak módosítására a 'usermod' paranccsal van lehetőségünk. Paraméterezése megegyezik a 'useradd' parancséval.

usermod -c 'Nagy Felhasznalo' valaki

A fenti paranccsal a felhasználó teljes nevét (comment mezőjét) változtatjuk meg.

A felhasználót a 'userdel' paranccsal törölhetjük. Csak egy paramétere van, a -r, ha ez szerepel benne, akkor a felhasználó home könyvtárát is törli, egyébként nem.

userdel -r valaki

Egyéb felhasználói adatokat megváltoztató parancsok:
'passwd valaki' valaki felhasználó jelszavának megváltoztatása.
chfn -f 'Teljes Nev' valaki valaki felhasználó teljes nevének megváltoztatása.
chsh -s /bin/bash valaki valaki felhasználó shell-jének beállítása.

A csoportokat a következő parancsokkal kezeljük:

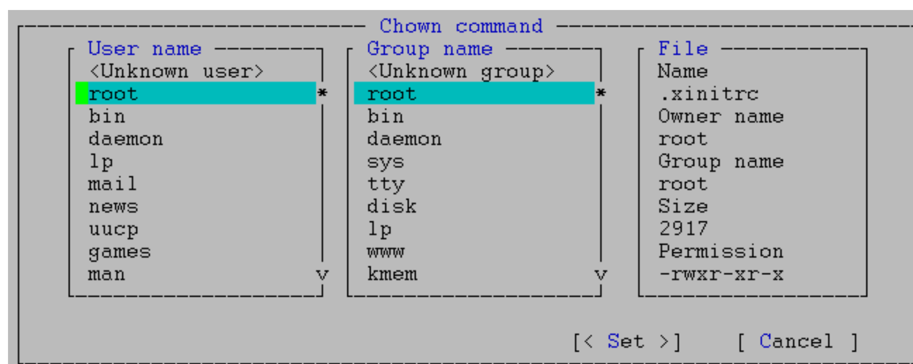
groupadd [-g groupid] group
groupdel group

A fentiek alapján hozzunk létre egy új csoportot és helyezzük bele a 'valaki' felhasználót:

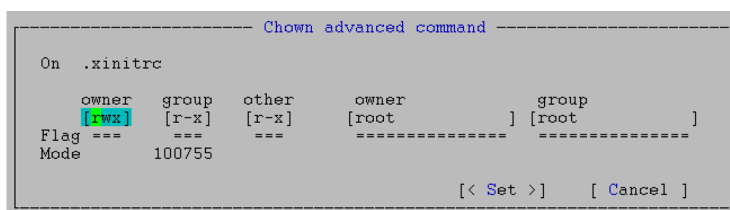
groupadd gazdasagi
usermod -G gazdasagi valaki

5.4 Jogosultságok beállítása Midnight Commander-el

Az Midnight Commanderben (mc) keressük meg az állítani kívánt fájlt és álljunk rá. A menüben (F9) a fájl menüpont (f) alatt találjuk a Chown (o) és az Advanced Chown (a) almenüpontokat. A Chown-al lehet a bejegyzés tulajdonosát és csoporthát állítani.

Az Advanced Chown menüponttal pedig a jogosultságokat is.

5.5 Gyakorlat

Vegyük fel a következő felhasználókat:

Kisse Kiss Elemér
Nagyj Nagy János
Balan Balla Nárcisz

Vegyük fel a következő csoportokat:

tanar
iskola

Másodlagos csoport hozzárendeléssel alakítsuk ki a következő szerkezetet:

Tanar csoport: kisse, nagyj
Iskola csoport: kisse, nagyj, balan

Hozzunk létre egy közös könyvtárat a tanar és egyet az iskola csoport részére a /home könyvtárban és állítsuk be a következő jogosultságokat:

/home/tanar
tulajdonos: kisse (rwx)
csoport: tanar (rwx)
egyéb felhasználó: nincs jogosultság

/home/iskola
tulajdonos: kisse (rwx)
csoport: iskola (rwx)
egyéb felhasználó: nincs jogosultság
sticky bit beállítva.

5.6 Ellenőrző kérdések

1. Milyen adatokat kell megadni egy felhasználó felvételénél?
2. Mit jelent a Secondary Groups (másodlagos csoportok)?
3. Hol használhatjuk a /bin/false-t?
4. Melyik paranccsal tudunk felhasználót felvenni?
5. Mire szolgál az /etc/skel könyvtár tartalma?
6. Mit csinál a 'usermod -c 'Nagy Felhasznalo' valaki' parancs?
7. Hogyan törlünk felhasználót?
8. Mit csinál a 'groupadd tanulo' parancs?
9. Milyen jogosultságokat ismersz fájlok esetén?

5.7 Felhasznált, ajánlott irodalom

Process Accounting-Mini HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/mini/Process-Accounting-Mini-HOGYAN/processz-account.html

Quota-Mini HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/mini/Quota-Mini-HOGYAN/quota-hu.html

Vi-villám HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/villam/Vi-villam-HOGYAN/vi-villam.html

6. Samba fájl- és nyomtatószerver

6.1 Alapismeretek

Andrew Tridgell 1991-ben kezdte meg egy fájlkiszolgáló program fejlesztését. Ebből a programból alakult ki a SAMBA, amely az SMB protokoll segítségével nyomtató és fájlmegosztásokat végez. Ezt a protokollt használják a Windows rendszerek is. A SAMBA tökéletesen alkalmas a Windows hálózatokkal való együttműködésre, tartomány kezelésére.

Az IBM által kifejlesztett NETBIOS egy hálózati funkciók kezelésére alkalmas BIOS kiterjesztésnek indult a '80-as évek elején. Később a licensz a Microsofthoz került, aki felhasználta Windows sorozatának hálózatkezeléséhez. A Linux esetében a NETBIOS és a TCP/IP összekapcsolásáról van szó.

A NETBIOS a gépek azonosítására neveket használ. A nevek feloldása kétféleképpen történhet. Az egyik megoldás szerint a hálózaton, broadcast (speciális üzenet, melyet a hálózaton lévő összes gép feldolgoz) üzenettel megkérdezzük, ki használja ezt és ezt a nevet. A nevet használó számítógép válaszol erre a kérdésre és megkapjuk tőle a IP címét. A másik lehetőség, hogy egy névszervernél (NBNS) kell regisztrálni a névigénylést és a nevek feloldását is tőle kell kérni.

A számítógépek csoportokba vannak rendezve. Ezeket hívjuk munkacsoportoknak, vagy tartománynak. A tartomány annyiban jelent többet, hogy rendelkezik egy tartományvezérlő szerverrel (logon kiszolgáló). A tartományvezérlő kétféle protokollt használ a kliensekkel való kommunikációhoz, mást a Win95-98, és mást az NT felé. Windows NT gépekkel történő kommunikáció a 2.2.4-es Samba-tól felfelé használható. A tartományvezérlőkből létezik elsődleges (PDC), amelyik éppen aktív és másodlagosak (BDC), amelyek átvehetik az elsődleges szerepét, amennyiben megszakad vele a kapcsolat.

A tartományban (munkacsoportban) található gépek a társaik részére fájl és nyomtató erőforrásaikat kiajánlhatják, ezeket megosztásoknak (shared) mondjuk. A saját megosztását mindenki broadcast üzenetekkel hirdetik. Amennyiben a hálózatunkon található helyi főtallózó, az átveszi ezt a szerepet és jelentősen csökkenti a hálózat foglaltságát. Viszont ennek hiányában a hálózaton lévő gépek és a megosztások megjelenítése gondot okozhat.

A Microsoft továbbfejlesztette a névkiszolgáló szervert, melyet WINS szervernek hív. Ebből is létezhet tartalék. A Samba képes elsődleges WINS kiszolgálóként működni, viszont tartalékként nem. Szintén nem képes tartalék tartományvezérlőként és tartalék tallózóként működni.

Egy Samba szerver beállítása három lépésre tagolható. Először beállítjuk az általános beállításait (Global), majd a megosztásokat, végül pedig a felhasználók kezeléséről beszélünk.

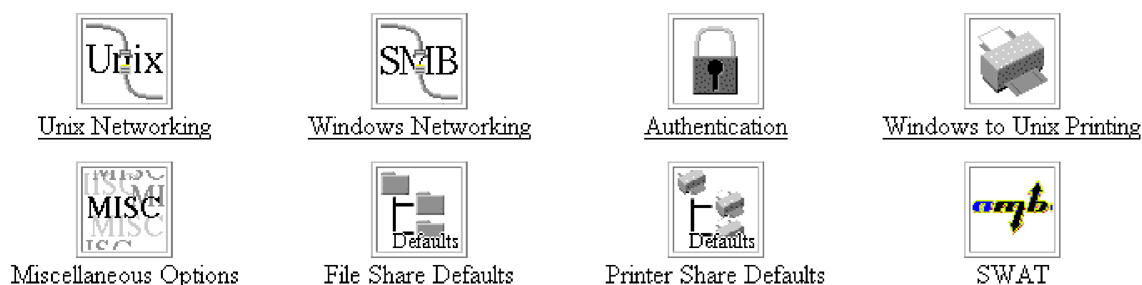
A globál beállításainál használhatunk megosztott erőforrásokra vonatkozók paramétereket is. Ezek öröklődni fognak a megosztásokra, ahol felülbírálhatjuk őket.

6.2 SAMBA beállítása Webmin-el

A kiszolgálóknál található a 'Samba Windows File Sharing' beállítása. Belépés utáni képernyő négy részre tagolható:
- Megosztások
- Általános beállítások
- Felhasználó beállítások
- Samba újraindítása

A Webmin-ben majdnem az összes Samba beállítást megtaláljuk. Az összes paramétert tárgyalására nincs lehetőségünk, ezért csak a lényegeseket fogjuk megnézni. Az alapértelmezett beállítások jellemzően megfelelőek. A nagy részét nem kell bántanunk.

6.3 Általános beállítások (Global)

A Unix oldali hálózati beállítások (Unix Networking) esetében a Network Interfaces, ami számunkra érdekes. Amennyiben egynél több hálózati kártya van a számítógépben, a Samba az első hálózati kártyára engedélyezi csak a szolgáltatását. Ha nem szeretnénk, hogy sajátos érvei alapján döntse el, melyikre, akkor itt állítsuk be a kívánt kártyára csatlakozó hálózat paramétereit.

Unix Networking Options

Idle time before disconnect	⦿ Never ○ [ ] Mins
Trusted hosts/users file	⦿ None ○ [ ] ...
Network interfaces	○ Automatic ⦿ Use list...

Interface	Netmask
192.168.1.30	255.255.255.0

Keepalive packets	⦿ Don't send any ○ Send every [ ] Secs
Maximum packet size	⦿ Default ○ [ ] Bytes
Listen on address	⦿ All ○ [ ]
Socket options	☐ SO_KEEPALIVE ☐ SO_REUSEADDR
	☐ SO_BROADCAST ☐ TCP_NODELAY
	☐ IPTOS_LOWDELAY ☐ IPTOS_THROUGHPUT
	☐ SO_SNDBUF [ ] ☐ SO_RCVBUF [ ]
	☐ SO_SNDLOWAT [ ] ☐ SO_RCVLOWAT [ ]

A Windows hálózat (Windows Networking) beállításai már sokkal lényegesebbek. Nézzük sorra őket:

Windows Networking Options

Workgroup	○ Default ⦿ ISKOLA		
WINS mode	⦿ Be WINS server ○ Use server [ ] ○ Neither		
Server description	○ Default ⦿ Iskolai Szerver		
Server name	SERVER	Server aliases	
Default service	None	Always show services	global, netlogon, Profiles
Max reported disk size	⦿ Unlimited ○ [ ] kB		
Winpopup command		Master browser priority	33
Highest protocol	Default	Master browser?	⦿ Yes ○ No
Security	User level	Password server	
Remote announce to	○ Nowhere ⦿ From list...		

IP Address	As Workgroup (optional)
192.168.0.1	

- Munkacsoport neve (Workgroups). Ide írjuk be a hálózat munkacsoportjának a nevet. Tartomány esetén még lényegesebb ez a beállítás.
- WINS szerver üzemmódja (WINS mode). Ha még nincs WINS szerver a hálózatunkon, úgy ezt a funkciót mindenképpen kapcsoljuk be (On WINS Server). Ha már létezik, akkor a Use server-nél adjuk meg a nevét a szervernek.

- Leíró név (Server description). A szerver neve mellett ez a szöveg jelenik meg a klienseknél. Csak informatív jellegű.
- Töltsük ki a szerverünk nevét (Server name). Van lehetőség rá, hogy a megosztásokat esetleg más szerver néven ajánljunk ki. Ebben az esetben az alternatív neveket a Server alias résznél fel kell tölteni.
- Van rá lehetőség, hogy a Samba főtallózóként működjön, ehhez yes-re kell állítani a 'Master browser?' részt. Ez még nem jelenti azt, hogy a Samba lesz a főtallózó, ugyanis ez a Windows hálózatnál szavazással dől el. A szavazásnál az nyer, akinek a prioritási értéke (protokoll verziójából, op.rendszer verziójából, bekapcsolási időből és a gazdanévből számított) magasabb. A Samba erre egy kitűnő megoldást használ, megadjuk kézzel (Master browser priority). A 70-es érték már elég esélyes ☺. 90-nél nagyobbat viszont ne adjunk meg.
- Elérkeztünk a Samba leglényegesebb beállításához (Security). Négy beállítási lehetőségünk van, amely beghatározza a szerver alapvető működését. Gyakorlatilag az authentikáció beállításáról van szó.
  - SHARE. A régi WfW megoldásra jellemző autentikáció. Felhasználó ellenőrzés nincs. A megosztásra tehetünk jelszó ellenőrzést. Tehát a jelszó nem a felhasználóhoz, hanem a megosztáshoz kapcsolódik. A valid user opció (később szó lesz róla) itt is érvényesül, viszont a felhasználót nem veszi figyelembe. Elég ha a jelszó egyezik bármelyik engedélyezett felhasználó jelszavával.
  - USER. A kliens a csatlakozásnál elküld egy felhasználónevet és egy jelszót. Amennyiben ezek megfelelnek, a kapcsolat létrejött. A kliens kap egy azonosítót, amelyel később igénybe veheti a megosztásokat. Egy kliens többszöri azonosítást is végezhet (más más felhasználói adatokkal).
  - SERVER. Ennél a lehetőségnél a Password Server résznél meg kell adni a PDC nevét. Amennyiben azonosítási kapcsolat érkezik a Samba szerverhez, akkor ezt elküldi a Password szervernek. Ha elfogadja, akkor a Samba is engedélyezi a kapcsolatot.
  - DOMAIN. Szintén meg kell adni a Password Server-t. Hasonlóan eredménye van, minta SERVER beállításnak. Viszont rengeteg előnnyel jár. Ebben az esetben a Samba lényegessen jobban integrálódik a tartományba. A tartományvezérlő nem csak a felhasználó érvényességét adja vissza, hanem az adatait is. Ezen kívűl ki tudjuk használni a Microsoft tartományvezérlő lényeges szolgáltatásait.

  Önálló Samba szerver esetében a USER LEVEL beállítása az általános.
- Sokszor problémát okozhat egy hálózat esetében, hogy a közös tartományban lévő gépek külön fizikai hálózaton vannak. A hálózatokat egy router köti össze. A Windows hálózatokban ilyenkor két főtallózó jön létre, ami azért probléma, mert az egyik hálózat nem éri el rendesen a másik (ugyanabban a tartományban lévő) hálózat megosztásait. Ezt a problémát lehet megoldani a 'Remote Announce' to beállítással, amennyiben a Samba kiszolgáló a router feladatokat is betöltő gépen van. Itt adjuk meg, hogy melyik interface-t szeretnénk még figyelni.

Az 'Authentication' beállításánál a felhasználó azonosítás és jelszókezelés kezelését határozhatjuk meg.

Password Options

Use encrypted passwords?	⦿ Yes ○ No	Allow null passwords?	⦿ Yes ○ No
Password program	⦿ Default ○	Password case difference	0
Change password chat	⦿ Default ○ Listed below:		
Username mapping	⦿ None ○ Listed below:		

Wait for	Send

Unix Users	Windows Users

- Ha NT, vagy 2000-es klienseket használunk, akkor be kell kapcsolnunk a jelszó kódolását (Use encrypted passwords?). Ha egyszer yes-re állítjuk, akkor már ne nagyon módosítsuk, mert problémák lehetnek a jelszavakat tároló állomány értelmezésével, ugyanis ott kódolva lesznek a jelszavak.
- Az üres jelszómezőkkel (jelszó nélküli) történő belépést az 'Allow null passwords?' résznél tudjuk engedélyezni.
- Elképzelhető, hogy a Unix-on és a Windows hálózaton egy felhasználónak más-más az azonosítója. Ebben az esetben problémák lehetnek a könyvtárak elérésénél, hiszen a Unix könyvtárak jogosultsága Unix felhasználóra van megadva. A 'Username mapping' beállítást Listed below-ra állítva kitölthetjük a táblázatot. Ezzel összekapcsoljuk a két rendszer nem azonos nevű felhasználóit.

A 'File Share Defaults' és a 'Printer Share Defaults' résznél beállíthatjuk a megosztásaink alapértelmezett értékeit. Ezek öröklődni fognak a megosztásokra, ahol majd felül is bírálhatjuk őket.

6.3.1 Felhasználók kezelése

A Samba külön felhasználói fájlból dolgozik és a jelszavakat is saját maga tárolja. Viszont a könyvtárjogosultságoknál az azonos nevű Unix felhasználók adataiból dolgozik.

Encrypted Passwords

- Edit Samba users and passwords.
- Convert Unix users to Samba users.
- Configure automatic Unix and Samba user synchronisation.

A Webmin segítséget ad a felvett Unix felhasználók konvertálására a Samba user fájlba. Ezt a 'Convert Unix Users to Samba users' résznél tehetjük meg. Rákattintva bejön egy kérdőív.

Convert Users

This form allows you to synchronize the Unix and Samba user list. When Samba is using encrypted passwords, a separate list of users and passwords is used instead of the system user list.

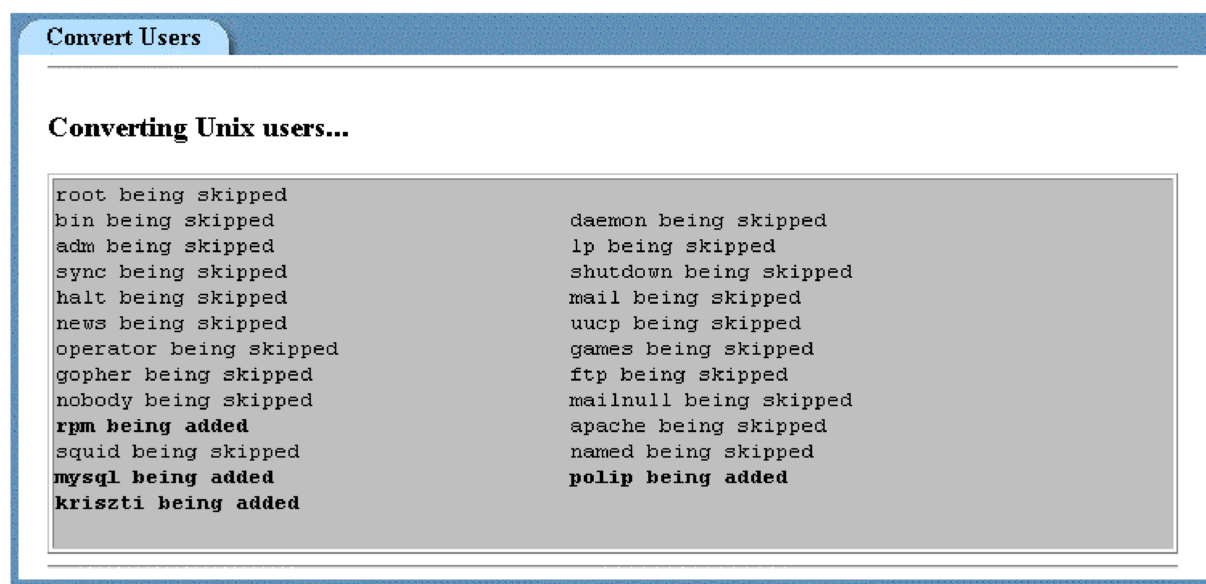
- [x] Don't convert or remove these users: root bin daemon adm lp sync shutdown halt mail ...
- [x] Update existing Samba users from their Unix details
- [x] Add new Samba users from the Unix user list
- [ ] Delete Samba users who do not exist under Unix

For newly created users, set the password to: (•) No password ( ) Account locked ( ) Use this password

Convert Users

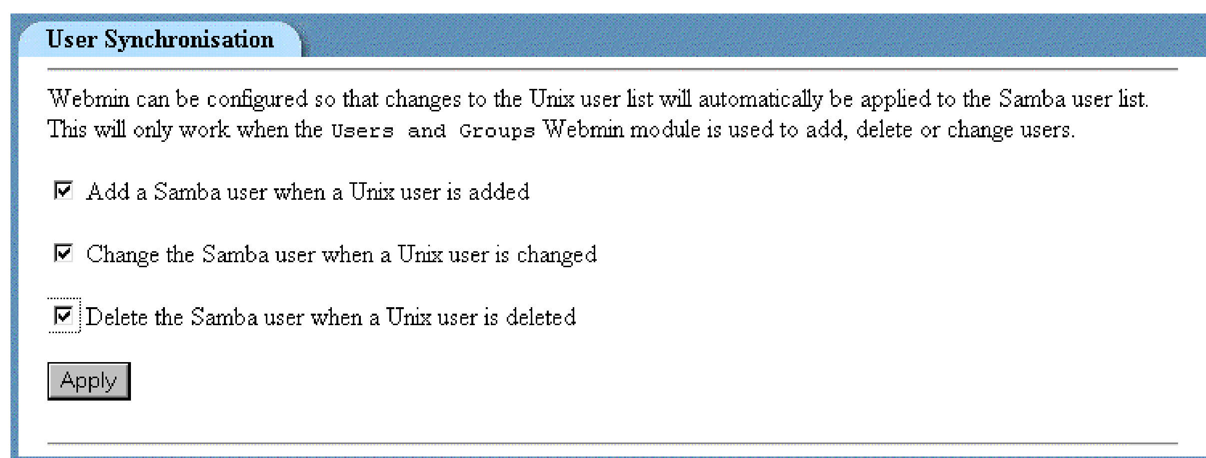
- 'Dont't convert or remove these users:'. Itt beállíthatjuk azokat a felhasználókat, melyekkel ne foglalkozzon a konvertálás során. Mindenképpen legyenek a listában a rendszerfelhasználók.
- 'Update existing Samba users from their Unix details'. Frissíti a már létező Samba felhasználók adatait, ha megtalálja a unix felhasználók között.
- 'Add new Samba users from the Unix user list'. A unix felhasználókat vegye fel Samba felhasználóként. Ez lehetőleg legyen bejelölve, hiszen ezért csináljuk.
- 'Delete Samba users who do not exist under Unix'. Törli azokat a Samba felhasználókat, melyek nem léteznek unix alatt.
- Az oldal alján pedig a jelszó kezelést állíthatjuk be.
- No password (nincs jelszó)
- Account locked (nincs jelszó és egyelőre tiltja a felhasználót)
- Use this password ….. A beirt jelszót fogja minden felhasználónál alkalmazni)
  Ezt azért kell beállítani, mert a unix felhasználók jelszava kódoltan van letárolva és nem képes a rendszer visszafejteni (Valószínűleg ezért van kódolva), így nem tudja a Samba átvenni az eredeti jelszavakat.

A 'Convert Users' gombbal továbbléphetünk.

A következő képernyőn tájékoztatva leszünk róla, hogy a milyen felhasználók lettek felvéve. Látható hogy a 'Don't convert…' résznél még fel kellett volna venni az rpm és a mysql felhasználókat. Nem baj, most felírjuk és majd töröljük őket a Samba userfájlból, hiszen nem valós felhasználókról van szó.

Ha az előző konvertálással készen vagyunk, akkor a későbbiek során szükségünk lehet a unix felhasználóknál történt változások frissítésére. Ez a 'Configure automatic Unix and Samba user syncronisation'-nál tehetjük meg. Az előzőhöz hasonló kérdőívet kell kitöltenünk.

- 'Add a Samba user when a Unix user is added'. Ha új unix felhasználókat találunk, akkor felvesszük Samba felhasználóként
- 'Change the Samba user when a Unix user is changed'. Ha a unix felhasználó adatai megváltoztak, akkor ezt átvisszük a Samba felhasználóra is.
- 'Delete the Samba user when a Unix user is deleted'. Ha a unix felhasználót törölték, akkor töröljük a Samba megfelelőjét is.

Az 'Edit Samba user and passwords' résznél pedig a felhasználók adatait módosíthatjuk.

Edit Samba User

Edit Samba User

Username *kriszti* Unix UID 501

Password ○ No access ◉ No password ○ Current password ○ New password

User options
☑ Normal user
☑ No password required
☐ Account disabled
☑ Workstation trust account

Save Delete

- Amikor itt kezelünk felhasználókat, természetesen a samba-unix felhasználó kapcsolást is kezeljük. Erről már a globális beállításoknál volt szó. A 'Unix UID'-nél láthatjuk a kapcsolt unix felhasználónk kódját.
- Jelszó (password). Szintén a már szokásos lehetőségek:
- No access. Nincs engedélyezve a felhasználó.
- No password. Nincs beállítva jelszó, tehát a felhasználó jelszó nélkül léphet be.
- Current password. Maradjon a régi megoldás, nem változtatunk jelszót.
- New password ……. . A beírt jelszó lesz az érvényes.
- 'User options' A felhasználó tulajdonságait állíthatjuk.

6.3.2 Fájl szintű megosztások

Fent láthatjuk a megosztások listáját. A listába a 'Shared name'-re kattintva tudjuk megváltoztatni a megosztás adatait.

Create a new file share Create a new printer share Create a new copy View All Connections

Share Name	Path	Security
netlogon	/home/iskola/netlogon	Read only to all known users
Profiles	/home/iskola/profiles	Read/write to all known users
printers	*All Printers*	Printable to group tanar
homes	*All Home Directories*	Read/write to all known users
kozos	/home/iskola/kozos	Read/write to all known users

Create a new file share Create a new printer share Create a new copy View All Connections

A lista alatt és felett lévő linkekkel pedig a következőket csinálhatjuk:
- 'Create a new file share'. Új könyvtármegosztás létrehozása.
- 'Create a new printer share' Új nyomtatómegosztás létrehozása.
- 'Create a new copy'. Másolat készítése új néven, meglévő megosztásról.
- 'View All Connections' Megnézhetjük a megosztásokra csatlakozók listáját.

Amennyiben fájlmegosztást szeretnénk módosítani, vagy létrehozni akkor a következő képernyőn tehetjük meg:

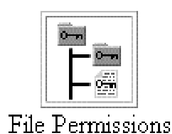
Share Information

Share name	(•) kozos ( ) Home Directories Share
Directory to share	/home/iskola/kozos [...]
Available?	(•) Yes ( ) No **Browseable?** (•) Yes ( ) No
Share Comment	Kozos konyvtar

[Save] [View Connections] [Delete]

Other Share Options

Security and Access Control

File Permissions

File Naming

Miscellaneous Options

A 'Share name' résznél adjuk meg a megosztás nevét. Ha home könyvtárat szeretnénk megosztani, akkor nem kell külön név (csak egy pipa a 'Home Directories Share' mellé), mert a felhasználó nevén lesz kiajánlva. A 'Directory to share' mellé beírjuk, melyik unix könyvtárat szeretnénk kiajánlani. Ennek a paraméternek home könyvtárnál nincs értelme, ne foglalkozzunk vele. Megadhatjuk a 'reklámozási' paramétereket. Látható legyen-e a megosztás, illetve kereshető legyen-e. Alul pedig megjegyzéssor található.

Az 'Other Share Optional' résznél adhatjuk meg a megosztás beállításait. Nézzük végig a lehetőségeket.

6.3.3 Security and Access Control

Itt állíthatjuk be a megosztás elérését szabályzó korlátozásokat.

- Writable? Írható-e a megosztás.
- Guest Access? Engedélyezzük-e a vendég felhasználónak (azonosítás nélküli elérés) a megosztás használatát. A guest only beállítása esetén minden felhasználót vendég felhasználóként fog kezelni a rendszer, ez a könyvtárjogosultságok miatt lehet érdekes.
- Guest Unix user. Melyik unix felhasználó jogosultságaival kezelje a vendég felhasználót.
- Hosts to allow. Megadhatjuk, milyen hálózati tartományba eső kliensektől fogadja el a kapcsolatot. Mindenképpen állítsuk be. Felsorolásszerűen, szóközzel elválasztva, vihetjük be a címeket. Példák:
- (127.) Minden olyan IP cím, ami 127-el kezdődik. Ez gyakorlatilag a localhost megadása.

- (192.168.1.0/255.255.255.0) Hálózat megadása hálózati címmel és hálózati maszkkal.
- (192.168.2.10) Konkrét IP cím megadása.
- Hosts to deny. Az előzőhöz hasonló formátumban megadhatjuk, hogy melyik IP címekről ne fogadjuk el a kapcsolatot. Az itt szereplő IP címek akkor is tiltva lesznek, ha a Host to allow beállításban felvett tartományba esik.
- Valid users, Valid groups. Azoknak a felhasználóknak és csoportoknak a listája, akiknek engedélyezzük a megosztás használatát.
- Invalid users, Invalid groups. Azoknak a felhasználóknak és csoportoknak a listája, akiknek tiltjuk a megosztás használatát. Akkor is érvényesül a tiltás, ha az adott felhasználó, engedélyezett csoportba tartozik.

Security and Access Control

Writable?	⦿ Yes ○ No	Guest Access?	⦿ None ○ Yes ○ Guest only
Guest Unix user	nobody ...	Limit to possible list?	○ Yes ⦿ No
Hosts to allow	○ All ⦿ Only allow: 127. 192.168.1.0/255.255.255.0 192.168.1.0/:		
Hosts to deny	⦿ None ○ Only deny:		
Revalidate users?	○ Yes ⦿ No		
Valid users	...		
Valid groups	...		
Invalid users	...		
Invalid groups	...		
Possible users	...	Possible groups	...
Read only users	...	Read only groups	...
Read/write users	...	Read/write groups	...

6.3.4 File Permission Options

File Permission Options

New Unix file mode	0700	New Unix directory mode	755
Directories not to list			
Force Unix user	...	Force Unix group	...
Allow symlinks outside share?	⦿ Yes ○ No	Can delete readonly files?	○ Yes ⦿ No
Force Unix file mode	000	Force Unix directory mode	000

Itt állíthatjuk be a megosztás unix szintű könyvtár és fájlkezelési módját.

- New Unix file mode. Ezt a jogosultságot kapják a létrehozott fájlok.
- New Unix directory mode. Ezt a jogosultságot kapják a létrehozott könyvtárak.
- Directories not to list. Felsorolhatunk a megosztott könyvtárban lévő alkönyvtárakat. Ezek a megosztás alatt nem lesznek láthatóak.
- Force Unix users, Force Unix group. A megosztott könyvtárat a megadott felhasználó, csoport jogosultságaival kezeli. Ha nem adunk meg értéket, akkor a megosztást használó felhasználó unix felhasználó-párjának jogosultságai érvényesülnek.
- Allow symlinks outside share? A megosztott könyvtárban található symlink-eket engedélyezhetjük, vagy tilthatjuk. Az engedélyezése veszélyes lehet, mert lehetőség van a megosztott könyvtárból való kilépésre.
- Can delete readonly files? Engedélyezhetjük, vagy tilthatjuk az írásvédett fájlok törlését.

6.3.5 File Naming Options

A fájl és könyvtárnevek kezelését és a DOS jelzőbitek mentését határozhatjuk meg.

File Naming Options			
Mangle Case?	○ Yes ◉ No	Case Sensitive?	○ Yes ◉ No
Default Case?	◉ Lower ○ Upper	Preserve Case?	◉ Yes ○ No
Short Preserve Case?	◉ Yes ○ No	Hide dot files?	◉ Yes ○ No
Save DOS archive flag?	◉ Yes ○ No	Save DOS hidden flag?	○ Yes ◉ No
Save DOS system flag?	○ Yes ◉ No		

- Case Sensitive? Legyen-e kis-nagybetű érzékeny a fájlkezelésnél. Lehetőleg ne legyen, mert gondot fog okozni a Windows klienseknek.
- Default Case? Kis, vagy nagybetűvel írja a fájlokat a könyvtárba. A jó beállítás a Lower, azaz a kisbetű.
- Hide dot files? A unix felhasználók home könyvtárukba találhatóak ponttal kezdődő állományok. Ezek általában a rendszer által készített beállításmentések. Yes-el válaszoljunk, hogy ezek a fájlok ne látszódjanak.
- Save DOS archive, system, hidden flag? A DOS-ban használt flag-eknek nincs igazán unix-os megfelelője. Ha viszont igényeljük, akkor elmenti a Samba a jelzőbiteket.

6.4 SWAT

A Samba beállítására létezik egy kifejezetten ezt a célt szolgáló felület is a SWAT. Előnye, hogy gyorsabban követi a verzióváltozásokat. Szintén külön kiszolgálóval megoldott http protokollon keresztül elérhető webes felületről van szó. Viszont nem állandóan futó démon, hanem az xinetd csúcsdémon hívja meg.

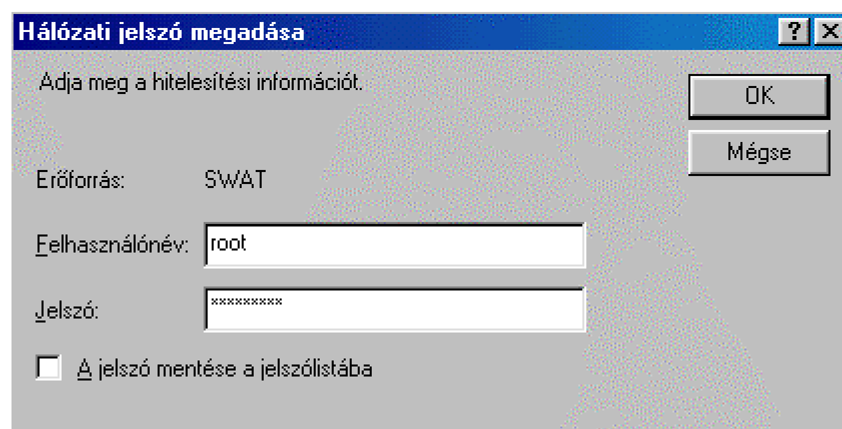
A SWAT működéséhez a /etc/service fájlban jelen kell lennie a ' swat 901/tcp' sornak. Ellenőrizzük, ha nincs benne, akkor vegyük fel. A másik beállítás, az xinetd figyelésének megadása a 901-es portra. Keressük meg a /etc/xinetd/swat fájlt és a tartalmát állítsuk át a következőre:

```
service swat
{
        port            = 901
        socket_type     = stream
        wait            = no
        only_from       = 192.168.1.0# A hálózat címe, amelyről használni szeretnénk.
        user            = root
        server          = /usr/sbin/swat
        log_on_failure  += USERID
        disable         = no
}
```

Ha a fájl nem létezik, akkor hozzuk létre a fenti tartalommal. A művelet elvégzése után indítsuk újra az xinetd-t.

```
/etc/init.d/xinetd restart
```

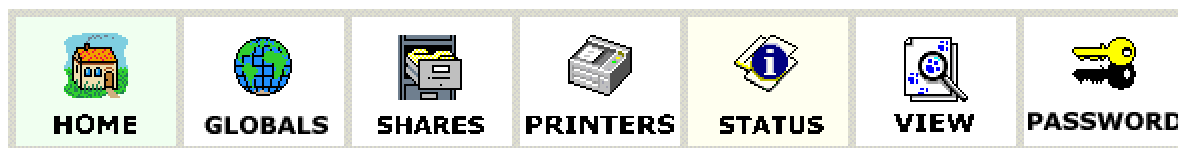
A böngészőbe a http://szerverip:901 (pl: http://192.168.1.1:901) ULR-t használva léphetünk be a SWAT-ba, amely rögtön kéri az azonosítónkat. Mivel rendszerszintű beállításról van szó, root felhasználóval azonosíthatjuk magunkat.

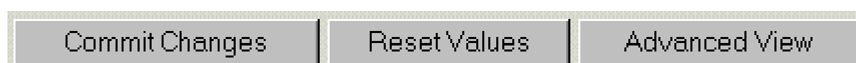
Itt jegyezném meg, hogy minden ehhez hasonló program sok segítséget nyújthat, de csak addig, amíg a beállításokat végezzük. Viszont a működésük biztonsági lyukat is

jelenthet. Ezért csak akkor indítsuk el, ha szükségünk van rá és használat után állítsuk le. A SWAT esetében a megoldás az /etc/xinetd/swat fájlban a disable=yes beállítása.

Visszatérve az eredeti témánkhoz, a sikeres authentikáció után a SWAT kezdőoldala (HOME) vár bennünket némi angol nyelvű dokumentációval.

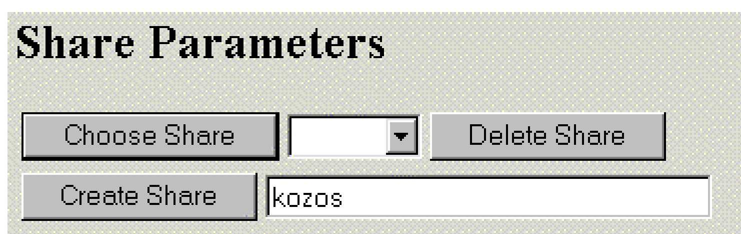

A globals ikonra kattintva állíthatjuk be a globális változókat. Mivel itt is a már említett paramétereket találjuk, a beállításokat nem elemezzük újból. A kezelést nézzük inkább meg. A beállított értékek a Commit Changes gomb hatására kiíródnak a konfigurációs fájlba. A Reset Values gombbal visszaállítjuk az utolsó mentett állapotot.

A képernyőn először csak az alapvető beállítások és az általunk módosítottak találhatóak. Az Advanced View gomb hatására az összes beállítás megjelenik. A Basic View gombbal pedig visszaállhatunk az egyszerűbb verzióra. A beállítások csoportokra bontva találhatóak. Mindegyik mellett található Help link, amely angol nyelvű segítséget hív meg.

Shares oldalon a fájlmegosztásokat tudjuk állítani. A legördülő menüvel és a Choose Share gombbal kiválaszthatjuk a módosítani kívánt megosztást, vagy a beíró mezővel és a Create Share gombbal újat vehetünk fel. A már kiválasztott megosztást a Delete Share gombbal törölhetjük.

A megosztások kiválasztása után a beállítás hasonló a Global-nál tapasztaltakhoz. Szintén hasonló kezelőfelülettel rendelkezik a Printers oldal is. Itt állíthatjuk a nyomtatómegosztásainkat.

A Status oldalon a Samba működésével kapcsolatos információkat, míg a View oldalon a kész smb.conf állományt láthatjuk.

6.5 Egyéb kézi adminisztrációk

A /etc/samba könyvtárban találjuk az lmhosts állományt. Ebbe kézzel is írhatunk IP-NetBIOS név párosokat a könnyebb névfeloldás kedvéért.
Pl:
192.168.1.10 admin
192.168.2.20 igazgato

Szintén itt található az smbusers állomány, amely a unix felhasználó-Samba felhasználó kapcsolásokat tartalmazza, azaz hogy a Samba felhasználó mely Unix felhasználó jogosultságait örökölje.
Pl:
unix = samba1 samba2
tanulo = 10c 11c

Az smbpasswd fájl tartalmazza a kódolt Samba jelszavakat. Új felhasználót jelszóval felvehetünk a következő paranccsal:

smbpasswd -a ujuser

Meglévő felhasználó jelszavának módosítása:

smbpasswd ujuser

Amennyiben XP, 2000, NT klienseink vannak a hálózaton, akkor szükséges lehet a gépek felvétele, unix felhasználónak és Samba felhasználónak. Ezt sajnos igénylik ezek a kliensek.

Gép felvétele unix felhasználóként:

adduser -s /bin/false -M gepnev$

Gép felvétele samba falhasználóként:

smbpasswd -a -m gepnev
A másik lehetőség, hogyha a Samba kiszolgálónkhoz ami PDC-ként működik, felveszünk egy root felhasználót is. Természetesen jelszava ne egyezzen meg a Unix oldali jelszóval! Amikor egy új géppel lépünk be a tartományba, a root felhasználót adjuk meg, ekkor automatikusan felveszi a Samba a gépet.

Az XP gépek egy újfajta jelszótitkosítást használnak. Ezt a 2-es sorozatú Samba nem tudja kezelni, ezért XP-ről nem lehet felcsatlakozni. A regisztriben meg lehet változtatni a jelszó kódolását. Egy regisztri kulcsot kell 1-ről 0-ra állítani. Hogy melyiket, ezt az első belépési hiba után az event log-ban megtaláljuk.

6.6 Gyakorlat

Vegyük fel Samba felhasználóként a következő (már létező) Linux felhasználókat:

Kiss Elemér
Nagy János
Balla Nárcisz

Állítsuk be a szamba szerverünk általános beállításait (Global) és hozzuk létre a következő megosztásokat:

- Minden felhasználó látja és írhatja a saját home könyvtárát.
- Minden felhasználó használhatja a szerver nyomtatóját.
- Az iskola csoportba tartozó felhasználók látják és írhatják a /home/iskola könyvtárat.
- Az tanar csoportba tartozó felhasználók látják és írhatják a /home/tanar könyvtárat.

6.7 Ellenőrző kérdések

1. Mi a Samba?
2. Mi a tartomány?
3. Mi a megosztás?
4. Írd le az SMB protokoll lényegét?
5. Mire használhatunk egy Wins szervert?
6. Mi az a Master Browser (főtallózó)?
7. Milyen authentikációs lehetőségeket ismersz a Samba-nál (security), magyarázd is meg őket.
8. Mikor kell feltétlenül kódolt jelszavakat használni a Samba-nál?
9. Milyen buktatói vannak a Samba felhasználó kezelésének?
10. Milyen jellegzetesebb megosztás típusokat ismersz?
11. Milyen problémák adódhatnak a fájlnevek kezelésével a megosztásoknál?
12. Mi az a SWAT?

6.8 Felhasznált, ajánlott irodalom

Samba-villám HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/villam/Samba-villam-HOGYAN/sambalightning.html

Samba (Kossuth kiadó könyve, letölthető)
http://linux.vv.hu/konyv/samba/index.html

SMB protokollt használó munkaállomások kiszolgálása Linux szerverrel
http://linux.vv.hu/konyv/smb-protokoll/index.html

7. Apache

7.1 Alapismeretek

Az Apache szerver egy igen dinamikusan fejlődő http kiszolgáló. Fejlesztése az Illionis-i egyetemen található NCSA-ban kezdődött. Az NCSA Web szerver foltozgatásából keletkezett. Manapság az Internetre kötött Web kiszolgálók 60%-a ezt használja. Dinamikus fejlődésének példája, hogy nemrégiben megállapodás született a Microsoft és a Covalent között az ASP.NET Apache-on történő implementálására.

Az Apache modulos szerkezetű. Ennek rengeteg előnye van. Mivel szabvány API-val rendelkezik, ezért más cégek, társaságok is fejlesztenek alá modulokat. Másrészt erőforrást takarítunk meg azzal, hogy a nem használt modulok nem töltődnek be a memóriába.

Egy Web szerver beállításánál talán a leglényegesebb feladat, eldönteni mely modulokat használjuk. Természetesen minden modulnak vannak önálló beállítási paraméterei. Ezekkel és a funkcióikkal kapcsolatban lényeges segítséget kapunk a http://modules.apache.org oldalon. Nézzünk egy-két lényegesebb modult:

mod_access	Szabályozza, az oldalhoz milyen hostok férjenek hozzá
mod_actions	Script futtatása (CGI)
mod_alias	Álnevek és átirányítások
mod_asis	Az .asis fájl header
mod_auth	Felhasználó azonosítás szöveges fájlokból
mod_auth_anon	Névtelen felhasználó azonosítás
mod_auth_db	Felhasználó azonosítás a Berkeley-féle DB adatbázisból
mod_auth_dbm	Felhasználó azonosítás DBM adatbázisból
mod_auth_digest	Felhasználó azonosítás MD5 jelszókódolással
mod_autoindex	Automatikus könyvtártartalom listázása
mod_cern_meta	HTTP fejléc meta elemeinek támogatása
mod_cgi	CGI script-ek futtatása
mod_digest	MD5 kódolású jelszó kezelése
mod_dir	Alapszintű könyvtárkezelés
mod_env	Környezeti változók átadása CGI script-eknek
mod_example	API minták
mod_expires	Oldalak érvényességi ideje
mod_headers	HTTP fejlécek
mod_imap	Images fájltérkép
mod_include	Szerveroldali objektumok (SSI)
mod_info	Szerver információk
mod_log_agent	Felhasználói, böngésző adatok tárolása a naplóban
mod_log_config	Naplózás beállítása
mod_log_referer	Honnan jött a kliens információk rögzítése a naplóban
mod_mime	Objektumtípus megállapítása fájlkiterjesztésből
mod_mime_magic	Objektumtípus megállapítása tartalomból
mod_mmap_static	Fájlok térképének bevitele a memóriába
mod_proxy	HTTP gyorsítótár

mod_rewrite	Reguláris kifejezések használata
mod_setenvif	Környezeti változók beállítása kliens információk alapján
mod_so	Futás közbeni modul-betöltés támogatása
mod_speling	Automatikus hibajavítás az URL-ekben
mod_status	Szerver állapot megjelenítése Web-lapként
mod_userdir	A felhasználók könyvtárait kezeli (public_html)
mod_unique_id	Kérés azonosító generálása minden lekéréshez
mod_usertrack	Felhasználó-követés sütik (cookies) segítségével
mod_vhost_alias	Virtuális szerver-támogatás

7.2 Apache beállítása Webmin-el

Az ismert modulok újrakonfigurálása

Az Ön Apache beállítása megváltozott, vagy a Webmin még nem vizsgálta meg. Alább található egy lista az összes, Webmin által támogatott Apache-modulról, melyek közül a telepítettek be vannak jelölve. Ön akkor is kiválaszthat modulokat, ha a lista hibás, vagy nem teljes.

If you are unsure which modules are supported by Apache on your system, just Configure as Webmin can normally work out the supported modules automatically.

☑ core	☑ mod_access	☑ mod_actions	☑ mod_alias
☑ mod_asis	☑ mod_auth	☐ mod_auth_dbm	☐ mod_autoindex
☐ mod_browser	☐ mod_cache	☐ mod_cern_meta	☑ mod_cgi
☑ mod_dir	☐ mod_disk_cache	☑ mod_env	☐ mod_ext_filter
☑ mod_imap	☑ mod_include	☑ mod_info	☑ mod_log_agent
☐ mod_log_common	☑ mod_log_config	☑ mod_log_referer	☐ mod_mem_cache
☑ mod_mime	☐ mod_mime_magic	☑ mod_negotiation	☐ mod_perl
☑ mod_php	☑ mod_php3	☑ mod_php4	☐ mod_proxy
☑ mod_setenvif	☐ mod_speling	☑ mod_ssl	☑ mod_status
☐ mod_suexec	☑ mod_userdir	☑ mod_vhost_alias	☐ mpm_netware
☐ mpm_winnt	☐ perchild	☐ prefork	☐ worker

Beállít

A Webmin alatti beállításhoz keressük meg a Kiszolgálók között az Apache Webkiszolgáló-t. Ha először lépünk be, akkor rögtön a modulok beállításával fogad minket. Jelöljük be az igényelt modulokat és lépjünk tovább a beállít gombbal.

Apache Webkiszolgáló — Apache version 1.3.20

Általános beállítások

Processzek és Limitek | Hálózat és Címek | Apache modulok | MIME-típusok | Egyéb

CGI programok | Könyvtárankénti opciófájlok | Az ismert modulok újrakonfigurálása | Definiált paraméterek szerkesztése | Edit Config Files

A képernyő felső részén láthatjuk az általános beállításokat, az alsó részen pedig a virtuális kiszolgálókat tudjuk állítani. A Processzek és Limitek résznél a httpd (Apache daemon) futási paramétereit állíthatjuk. A httpd elindulása után gyerekeket (child) indít el, melyek hivatottak a kérések kiszolgálására.

Processzek és Limitek

Maximum headers in request	● Alapértelmezett ○	Maximum request header size	● Alapértelmezett ○
Maximum request line size	● Alapértelmezett ○	Maximális konkurens lekérések	○ Alapértelmezett ● 150
Maximális lekérések szerverprocesszenként	○ Alapértelmezett ● 1000	Maximális tartalékkiszolgáló processzek	○ Alapértelmezett ● 20
Minimális tartalékkiszolgáló processzek	○ Alapértelmezett ● 5	Kezdõ kiszolgáló processzek	○ Alapértelmezett ● 8
Display extended status information	○ Igen ● Nem		

- Maximális lekérések szerverprocesszenként
  Összesen mennyi kérést szolgál ki.
- Maximális konkurens lekérések
  Összesen menyi child processz indulhat el.
- Maximális tartalék-kiszolgáló processzek
  Maximum mennyi inaktív child processz futhat.
- Minimális tartalék-kiszolgáló processzek
  Minimum mennyi inaktív child processznek kell futni.
- Kezdő kiszolgáló
  Induláskor mennyi child processz induljon el.

Ezen beállítások általában akkor fontosak, ha a web-szerver erőforrásigényét és sebességét kell optimalizálni.

Hálózat és Címek

Címek és portok figyelése — Alapértelmezett port: 80

Cím	Port
○ None ● All ○	○ Alapértelmezett ● 80
○ None ● All ○	○ Alapértelmezett ● 443
● None ○ All ○	● Alapértelmezett ○

Többszörös lekérések kapcsolatonként	○ None ○ Alapértelmezett ● 100	Életbentartás idõtúllépése	○ Alapértelmezett ● 15
Sorbanállás hosszának figyelése	● Alapértelmezett ○	Addresses for name virtual servers	
TCP külési buffer mérete	● OS Alapértelmezett ○	Lekérés idõtúllépése	○ Alapértelmezett ● 300

A hálózat és címek beállításnál számunkra leginkább a figyelt portok érdekesek. A http protokol a 80-as porton figyel, míg a titkosított változata (https) a 443-ason. De ez nem kötött, megoldhatjuk, hogy saját igényeinkre elkészített oldalt más porton érünk el. Beállíthatunk egy alapértelmezett portot. Ez általában a 80-as szokott lenni. Ez után fel kell sorolni azon portokat, amelyeket még figyeltetni szeretnénk. Amennyiben itt kihagyunk egyet, akkor azzal a web-szerverünk nem foglalkozik, nem figyeli. Természetesen a figyelt portokat bonthatjuk a címzett IP címek szerint is.

A virtuális host-oknál találjuk meg a kiszolgálandó oldalak adatait. Alapértelmezett kiszolgálót kell felvenni minden figyelendő portra. Nézzünk egy speciálisabb beállítást:

Új virtuális kiszolgáló létrehozása	
Cím	Akármelyik 192.168.1.1
	Add name virtual server address (if needed)
	Listen on address (if needed)
Port	Alapértelmezett Akármelyik 443
Dokumentum-gyökérkönyvtár	/home/httpd/html ...
Kiszolgáló neve	Automatikus 192.168.1.1
Add virtual server to file	Standard httpd.conf file
	Selected file.. ...
Copy directives from	Nowhere Létrehozás

- Cím : 192.168.1.1
  Ebben az esetben csak a 192.168.1.1 IP címre beérkező kéréseket szolgálja ki.
- Add name virtual server address (if needed)
  Nem kérjük, hogy külön felvegye a nevet.
- Listen on address (if needed)
  Nem kérjük, hogy külön felvegye a címet.
- Port
  Ezt a virtuális hostot melyik porton lehet meghívni.
- Dokumentum-gyökérkönyvtár
  Melyik könyvtárból szolgáltassa ki az adatokat.
- Kiszolgáló neve
  Lehetőségünk van arra, hogy ugyanazon IP címre más-más oldalt szolgáltassunk ki. Ezt a szerver a kiszolgáló neve alapján különbözteti meg. Itt ugyanazon IP címre bejegyzett host-nevet írhatunk be. (pl: server.iskola.sulinet.hu, vagy www.iskola.sulinet.hu)

7.3 Jelszókezelések

Van lehetőségünk egyes könyvtárak elérését felhasználó azonosításhoz kötni. A felhasználókat és a jelszavakat célszerű külön fájlban tárolni. Új felhasználó felvétele a következőképpen történik:

htpasswd jelszo.conf felhasznalonev
New password:
Re-type new password:
Adding password for user felhasznalonev

Amennyiben még nincs létező jelszófájl, úgy használjuk a -c paramétert:
htpasswd -c jelszo.conf felhasznalonev

7.4 Gyakorlat

A telepített szerverünkön állítsuk be az apache Web-szervert. Működését ellenőrizzük is le egy kliens segítségével.

7.5 Ellenőrző kérdések

1. Mire használnál egy apache szervert?
2. Határozd meg mik a modulok!
3. Magyarázd az ssl fogalmát!
4. Milyen portot használ egy webszerver alapértelmezésben?
5. Mi a virtuális hoszt?

7.6 Felhasznált, ajánlott irodalom

Ben Laurie : Apache (Kossuth)

Az Apache
http://linux.vv.hu/egyebek/halozat/apache2/hozzavalo.html

Authentikált oldalak Apache web szerver alatt
http://linux.vv.hu/egyebek/halozat/apache/authent.html

Biztonságos Web-szerver kialakítása Debian GNU/Linux 2.2 rendszeren
http://linux.vv.hu/konyv/biztonsagos-web-szerver/bw00.html

Web-szerver kialakítása Red Hat Linux 6.2 alatt
http://linux.vv.hu/common/konyv.shtml

8. Sendmail

8.1 Alapismeretek

A sendmail általános levelezést valósít meg SMTP protokollon keresztül. Hogy megértsük az Internetes levelezés lényegét, nézzük meg, mit csinál a sendmail valójában.

Az Levelek a 25-ös porton keresztül érkezik meg a levelezőszerverre. Két esetben érkezhet ez szabályosan meg:

- Ha a levelező szervert kimenő SMTP szerverként használja egy kliens. Ebben az esetben a levelező program juttatja oda a levelet, továbbküldés céljából. A hagyományos SMTP protokollban nincs authentikációs lehetőség. Ezért nem tudjuk ellenőrizni az esemény jogosultságát. Ennek kompenzálásra megadjuk azokat a hálózatokat, melyekről engedélyezzük a szolgáltatás elérését. Ezeket a

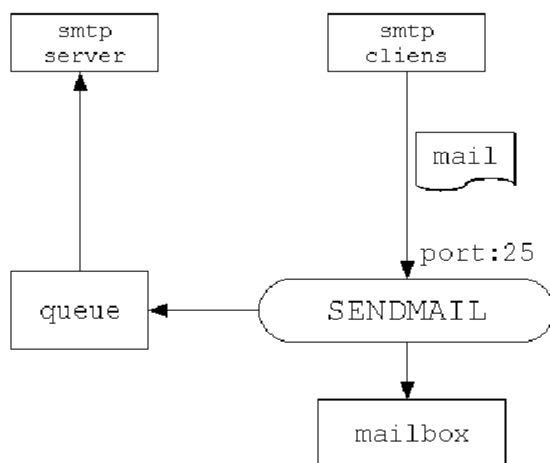
hálózatokat mondjuk Relay Domain-oknak. Az RFC 2554 (SMTP kiegészítő) szabvány alapján van lehetőségünk az authentikált SMTP szolgáltatásra.

- Továbbá, ha a levél a mi számítógépünkre van címezve. Ebben az esetben is egy ellenőrzésen esik át a levél. A levelező szerver megnézi, hogy a levél által megcímzett domain szerepel-e a Local Domain listában. Ha szerepel, akkor ellenőrzi, hogy létezik-e a felhasználó. A felhasználó azonosításánál figyelembe veszi az alias neveket is.

Ezek alapján meg kell adnunk azon domain-ek listáját, amelyekre az érkezett leveleket elfogadja a szerverünk. Ezen kívül be kell állítanunk, hogy honnan fogadunk el kimenő levelet.

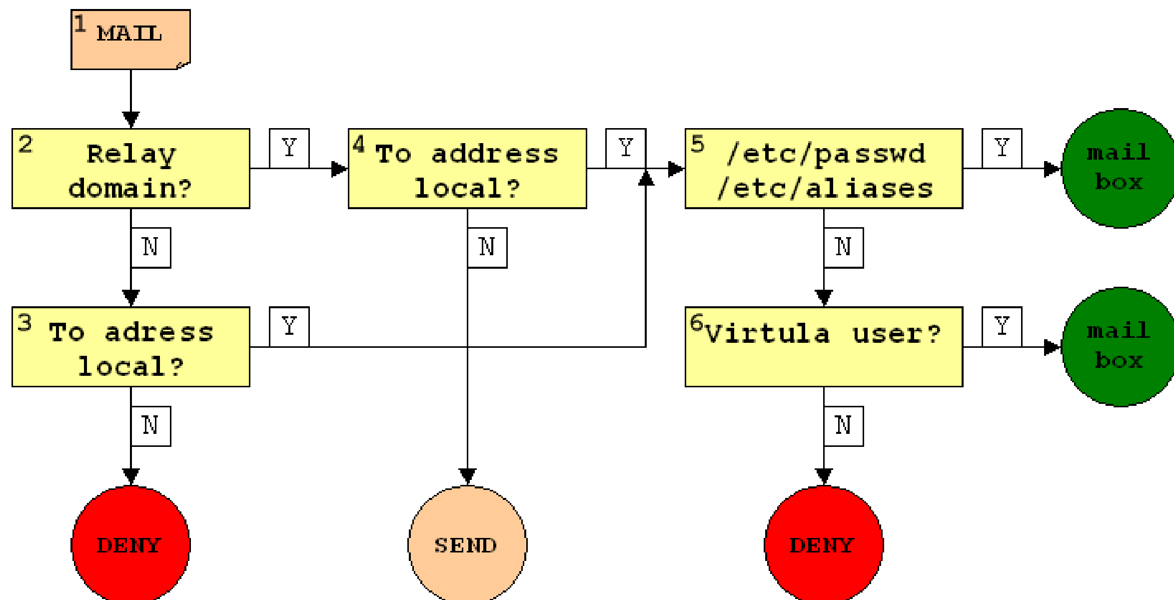
A beérkező levelek érkezhetnek több féle domainra is. A levelet az a felhasználó fogja megkapni, akinek a felhasználó neve azonos a címzett nevével. Olyan szervereken, amelyek több domaint látnak el, problémát okozhat a más domainon, de ugyanazon a néven szereplő felhasználók. Ezért lehetőségünk van rá, hogy megadjuk az e-mail-hoz tartozó felhasználót. Ezt nevezzük virtualuser beállításnak.

Nézzük meg egy levél útját a klienstől a címzett szerverig:

- A levelező kliens a beállításai alapján az SMTP szerveréhez küldi a levelet.
- A szerver megvizsgálja, hogy a levél címzettét ő kezeli-e, ha igen akkor az adott szerveren található címzett mailbox fájljához hozzáfűzi.
- Ha a címzett egy másik szerveren található, akkor a queue sorba rakja be. Ez egy könyvtár, jellemzően a /var/spool/mqueue.
- Néha lefuttat a sendmail egy rutint, ami a queue-ben található leveleket megpróbálja elküldeni a címzett szervernek. Ha ez nem sikerül (például abban a pillanatban nem üzemel a szerver), akkor bent hagyja a queue-ben és a következő alkalommal újra megpróbálja elküldeni.

Vázlatosan leírva ez egy levél sorsa, de mi van akkor, ha nem csak a kliensek fordulnak a szerverhez levélküldés céljából, hanem más szerverek is az itt kezelt postafiókok miatt. A beérkező levél jogosultságának ellenőrzése már egy bonyolultabb folyamat. Nézzük ezt is egy vázlat alapján:

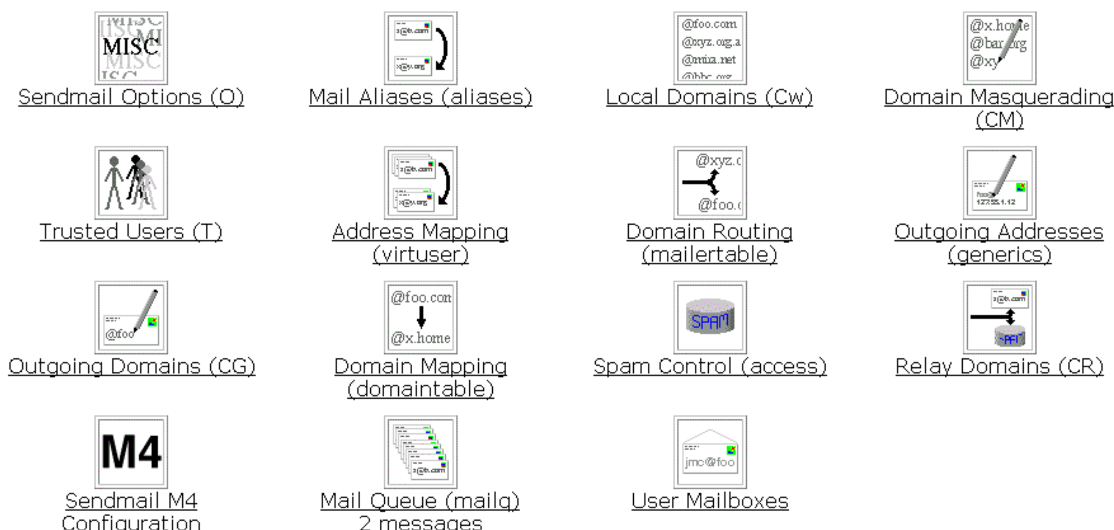

- 1. MAIL - Beérkezik egy levél
- 2. Relay Domain? - A szerver megvizsgálja, hogy a levelet olyan helyről küldték-e, ahol legális kliensek vannak?
  - Ha IGEN, akkor mindenképpen el kell fogadnia a levelet > 4.
  - Ha NEM, akkor csab abban az esetben ha helyi felhasználónak címzett. >3
- 3. Ha nem kliens küldte a levelet, akkor megnézi, hogy helyi felhasználónak van-e címezve?
  - Ha IGEN, akkor bejöhet a levél > 5.
  - Ha NEM helyi felhasználónak szól, akkor a levél tiltva lesz. > DENY(vissza megy a feladónak hibás domainnel)
- 4. Ha legális kliens küldte a levelet, akkor megnézi, hogy helyi felhasználónak van-e címezve?
  - Ha IGEN, akkor bejöhet a levél >5.
  - Ha NEM, akkor a levél továbbítódik a címzett felé, azaz queque sorba kerül. SEND
- 5. Ide, azok a levelek érkeznek el, amik helyi felhasználónak szólnak a domain alapján. Most megnézi a szerver, hogy létezik-e ez a felhasználó?
  - Ha IGEN, akkor a felhasználó mail boksz-ába kerűl a levél.
  - Ha NEM, akkor a virtualuser ellenőrzésre > 6.
- 6. Ellenőrzi, hogy a cimzett szerepel-e a virtual user táblában.
  - Ha IGEN, akkor megállapítja a helyi felhasználót (ezt is ellenőrzi, mint 5. pont) és a levél a felhasználó mail boksz-ába kerül.
  - Ha NEM, akkor a levél tiltva lesz. > DENY (vissza megy a feladónak hibás felhasználóval)

Igen nagyoltan ezeken a fő vizsgálatokon kell átesnie egy levélnek. Persze még lehetne finomítani, bontani az eseménysorozatot, de a további munkánkhoz elég lesz ezeket az eseményeket érteni.

8.2 Sendmail beállítása Webmin-el

A szerverek között található 'Sendmail Configuration'. Belépve a következő tagolással találkozhatunk:

A sendmail esetében rengeteg beállítási lehetőségünk van. Igazából az egész folyamatot át tudjuk definiálni. Ezt viszont csak azoknak ajánlom, akik maximálisan tisztában vannak az Internetes levelezés szabványaival. Ezért csak olyan beállításokat nézünk át, melyek általában előfordulnak.

8.2.1 Local Domains (Cw)

Itt adhatjuk meg, milyen domainokra fogadjon el leveleket (sajátként) a sendmail. Azaz a gépünkre küldött levelek @ utáni részének lehetséges változatait.

Domains handled by this server

```
iskola.sulinet.hu
192.168.1.1
localhost.localdomain
localhost
```

Save

A domainokat egyszerűen fel kell sorolni (mindegyik új sorban) a beállító oldalon lévő textbox-ban.

8.2.2 Address Mapping (virtuser)

Amennyiben több domain van a szerverünkön, szükséges lehet megadni, hogy a beérkezett levelek melyik felhasználónak kell átadni. Természetesen ez egy /levél címzett - felhasználó/ párosítást jelent.

Create Mapping

Mail for ◉ Address
○ Domain
Send to ◉ Address
○ Domain
○ Return error nouser message
Create

Mail for..	Send to..
admin@iskola.hu	Address admin
@mail.iskola.hu	Domain iskola.hu

Mail for..	Send to..
info@iskola.hu	Error nouser :)

'Mail for' résznél beállíthatjuk, hogy a beérkezett levél címzettjére, vagy a címzés domainjára kérünk vizsgálatot. A 'Send to' résznél azt adjuk meg, hogy mit kell tenni a feltételnek megfelelő levéllel. Nézzünk néhány példát:

- Mail for address szucs.peter@iskola.hu - Send to address petersz
  Ebben az esetben a szucs.peter@iskola.hu címre érkező levelet beteszi petersz felhasználó mailboxába.
- Mail for address gal.janos@iskola.hu - Send to adress gal.janos@masiksuli.hu
  Itt a beérkező levelet továbbküldi egy másik címre. Ezt akkor használhatjuk, ha egyik kollégánk más iskolába ment át dolgozni és egy ideig még továbbítjuk a leveleket.
- Mail for domain regidomain.hu - Send to domain iskola.hu
  A regidomain.hu címre érkező össze levelet továbbítja az iskola.hu domainra a címzett felhasználónév megtartásával. Ez akkor lehet érdekes, ha megváltozik az iskolánk domain neve.
- Mail for address peter.kiss@iskola.hu - Send to Error nouser "az új címe:…."
  Ha egy felhasználónknak megváltozott a címe és nem kívánjuk fogadni a leveleit. Egy hibaüzenettel visszaküldi a levelet a feladónak.

8.2.3 Domain Routing (mailertable)

Create Routing

Mail for ◉ Host
○ Domain
Delivery SMTP
Send to
☐ Ignore MX for SMTP delivery
Create

Mail for..	Delivery	Send to..
.iskola.hu	smtp	192.168.1.20

A Mail for-nál beállított hosztra, vagy domainra érkező leveleket átküldi egy másik szerverre, amely fogadja őket. Az előző esettől eltérően itt a címzett nem módosul. Például, akkor vehetjük igénybe, ha a sendmail egy tűzfal szerveren működik, de itt nincsenek felhasználók. Ekkor az összes ide érkező levelet átküldhetjük egy belső hálózaton lévő mail szerverre. Így biztonságos helyre tehetjük a valóságos mail szerverünket.

8.2.4 Spam Control (access)

Create Spam Control Rule

Mail source Email Address

Accept / Allow relaying / Reject / Discard silently / Error code / Message

Create

Source..	Action..
localhost.localdomain	RELAY
localhost	RELAY
127.0.0.1	RELAY
192.168.1.1	RELAY

Source..	Action..
192.168.	RELAY
spam.hu	REJECT
admin@iskola.hu	550 Szabin vagyok

A Relay Domains és a Spam Control műveleteket itt lehet összeállítani. Ebből számunkra a Relay beállítások az érdekesebbek. Már a bevezetőbe említettük, hogy be kell állítani azoknak a hálózatoknak (vagy gépeknek) az adatait, amelyeknek engedélyezzük szerverünk használatát SMTP feladatokra. Tehát ide vesszük fel azokat a gépeket, amelyek kimenő szerverként használhatnak minket. Egy ilyen hálózat beállítása a következő:

Create Spam Control Rule

Mail source Network 192.168

Accept / Allow relaying / Reject / Discard silently / Error code / Message

Create

Ezt a részt használhatjuk még szűrésre, biztonsági tiltásokra is. Lehetőségünk van a feladó e-mail címének (Email address), a küldő hálózatnak (Network), a felhasználónak (User) és a küldő domainjának (Domain) vizsgálatára. Ha megfelel a feltételnek, akkor elfogadhatjuk (Accept), tilthatjuk (Reject), hibakóddal visszaküldhetjük (Error code), elfogadhatjuk relay-ként (Allow relaying) és csendben a kukába dobhatjuk (Discard silently).

8.2.5 Mail Queue (mailq)

A sendmail által postázandó levelek először egy ideiglenes könyvtárba kerülnek. Előfordulhat, hogy nem sikerül azonnal elküldeni őket (pl: éppen ál a címzett szerver). Ezt a tárolót nevezzük mail queue-nek. A sendmail időnként

megpróbálkozik ennek kiürítésével, de akár manuálisan is megoldhatjuk ennek erőltetését itt. Amennyiben egy levél beragad, úgy egyszerűbb törölni azt.

Delete selected messages

Select all Invert selection

	Mail ID	Sent	From	To	Size	Status
☐	qfg4OKHQd01304	Fri, 24 May 2002 19:17:25 -0100 (GMT	root <root@192.168.1.1>	<polip@192.168.1.1>	10 b	host map: lookup (192.168.1.1): deferred
☐	qfg51JO3905034	Sat, 1 Jun 2002 18:24:03 -0100	tabor@1let.hu	polip@techinfo.hu	969 b	host map: lookup (techinfo.hu): deferred

Select all Invert selection

Delete selected messages

Flush Mail Queue — Click this button to force the immediate delivery of all messages in the queue, and display the results.

A Mail queue-ben ragadt leveleket a 'Flush Mail Queue' gombbal próbálhatjuk újra elküldeni.

8.3 Gyakorlat

Állítsunk be egy Sendmail szervert a megfelelő domainre. Egy meghatározott hálózatról lehessen SMTP szervernek használni. A felhasználóknak ne csak a felhasználó nevükre lehessen e-mailt küldeni, hanem a teljes nevükre is ponttal elválasztva (kisse@domain.hu és kiss.elemer@domain.hu)

8.4 Ellenőrző kérdések

1. Mire használjuk a Sendmail programot?
2. Mi az smtp?
3. Mi a pop3?
4. Milyen ellenőrzéseken kell átesni egy levélnek, amikor a levelezőszerverhez érkezik?
5. Magyarázd a relay domain fogalmat!
6. Mit nevezünk local domain-nak?
7. Mi a virtual user?
8. Mi a queue egy levelezőszerver esetén?

8.5 Felhasznált, ajánlott irodalom

RICHARD BLUM: Sendmail Linuxra (Kossuth)

Sendmail telepítése és beállítása
http://linux.vv.hu/konyv/sendmaildoc/index.html

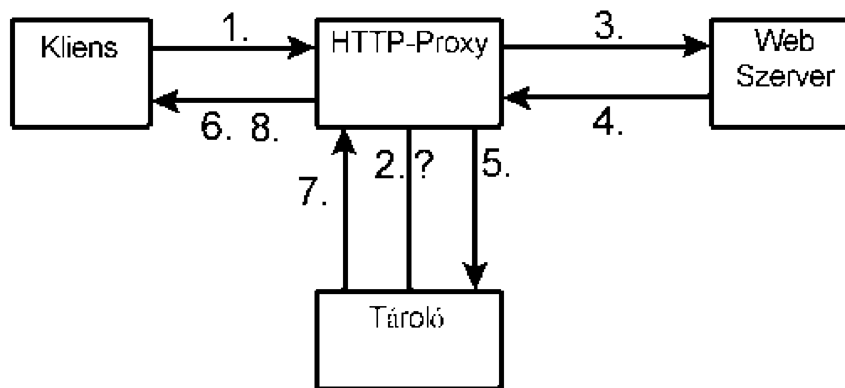
GPG-Mini HOGYAN
http://linux.vv.hu/hogyanok/mini/GPG-Mini-HOGYAN/GPGMiniHowto.html

9. Squid proxy

9.1 Alapismeretek

Napjainkban a hálózat forgalmának nagy része a Web-oldalak eléréséből adódik. Egy lokális hálózatnak az Internet kapcsolata mindig szűkös szokott lenni. Az intézményben jellemzően többen is nézik ugyanazon oldalakat, melyeknek minden eleme többször is átmegy a szűk szegmenset képző bekötésen. Ezen ismétlődések megszüntetésével, akár 30% forgalomcsökkenést is elérhetünk.

A http proxy-knak éppen ez az egyik feladata. Betelepszik a kliens és az Internet közé. Ha a böngésző le akar tölteni egy oldalt, akkor az nem az oldalt tároló szerverrel, hanem a lokális hálózaton elhelyezett proxy szerverrel közli. A proxy megnézi, hogy a tárolójában (cache) megtalálható-e az oldal. Ha nem található meg, akkor azt letölti a Web-szerverről a tárolójába, majd az oldalt átküldi a kliensnek.

Nézzük meg a folyamatot konkrétan:

1. A kliens elküldi a proxy-nak, hogy szüksége van a www.linux.hu oldalra.
2. A proxy megnézi, megtalálható-e ez az oldal a tárolóban.

Ha nincs tárolva az oldal:

3. A web-szervernek jelzi az igényét.
4. Letölti az oldalt a web-szerverről.
5. Elrakja az oldalt a tárolóba.
6. Elküldi az oldalt a kliensnek.

Ha tárolva van már az oldal:

7. Betölti a tárolóból az oldalt.
8. Elküldi a kliensnek az oldalt.

Általában a dolog nem ilyen egyszerű, de a folyamatot meg lehet érteni belőle. Például a dinamikus oldalakat nincs értelme tárolni, ugyanis azok esetenként is változhatnak. Ami viszont lényeges, hogy egy átlagos web-oldal teljes méretének (Byte-ban) a 60-80%-a a képekből áll, ami ritkán szokott változni.

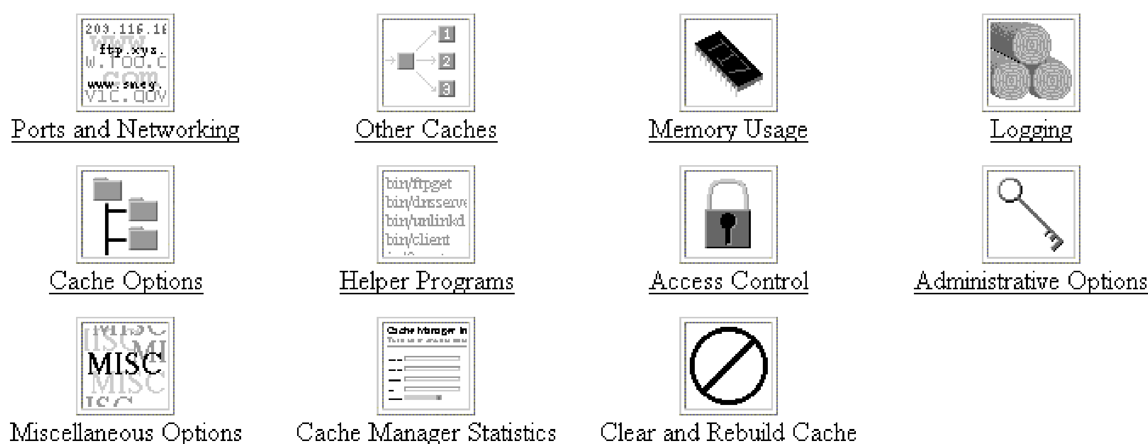
A squid proxy működése közben érdemes lesz figyelni két értéket, a találati arányt dokumentumokban, amely azt határozza meg, hogy az összes kliens lekérdezésből hány objektumot (html fájlt, kép fájlt, stb.) tudott a tárolóból kiszolgálni és a byte

találati arányt, amely az Interneten keresztül letöltött és a tárolóból kiszolgált adatok mennyiségét határozza meg.

Ha proxy szervert üzemeltetünk, akkor a kliensnek meg kell adni, a szerver elérési paramétereit, azaz az IP címét és a portszámát. Van lehetőségünk ennek elkerülésére, ha transzparens proxy-t állítunk be. Ebben az esetben a kimenő forgalmat kezelő tűzfalon el kell csípnünk a kifelé irányuló web-oldal lekéréseket (80-as port) és át kell irányítanunk a proxy címére. Így elkerülhetjük a kliensek böngészőinek állítását.

9.2 Squid proxy beállítása Webmin-el

A kiszolgálók (servers) oldalon találhatjuk a 'Squid Proxy Server' beállításait. Első belépéskor az oldal tetején található a Cache könyvtár inicializálása. Ezt ne használjuk, csak ha a beállítottuk a szervert.

A 'Ports and Networking' résznél állíthatjuk a proxy elérését szabályozó paramétereket.

Ports and Networking Options			
Proxy addresses and ports	Port: 3128, Hostname/IP address: ○ All ● 192.168.1.1 / ● All ○		
ICP port	○ Default ● 3130	Outgoing TCP address	● Any ○
Outgoing UDP address	● Any ○	Incoming UDP address	● Any ○
Multicast groups		TCP receive buffer	● OS default ○

A 'Proxy address and port'-nál tudjuk beállítani, hogy a proxy melyik portot figyelje a munkája során. A Sulinetre jellemző a 8080-as port használata, viszont a squid alapértelmezett portja a 3128-as. Bármelyiket használhatjuk kedvünkre. Amennyiben több hálózati kártyánk van a gépen, akkor be kell állítanunk, melyiken keresztül lehessen csatlakozni a proxy-nkra. Soha se nyissuk meg az Internet felé, tehát nem jó az 'All' beállítás. Írjuk be a belső hálózati kártya címét.

Az ICP port beállítása akkor lehet lényeges, ha másik proxy-val szeretnénk kommunikálni. Ebben az esetben a proxy-k az ICP (Internet Caching Protocol) protokoll használatával beszélik meg, hogy a gyorsítótárban milyen oldalak találhatóak. Az alapértelmezett ICP port a 3130-as. Szintén ilyen kommunikáció esetén használatos a többi beállítás, ezekre nem lesz szükségünk, az alapbeállítások jók.

Az 'Other Caches' oldalon állíthatjuk be a proxy feldolgozási, lehívási paramétereit. Az oldal három részre van tagolva. A felső részen a proxy-proxy kapcsolatokat szabályozzuk. A középső részen kapcsolati paramétereket. Alul pedig a lehívási feltételeket.

Other proxy cache servers

Hostname	Type	Proxy port	ICP port
proxy.szfv.sulinet.hu	parent	8080	8080

Add another cache

Cache Selection Options

Directly fetch URLs containing ◉ Default ○ cgi-bin ? php

ICP query timeout ◉ Default ○ ms Multicase ICP timeout ◉ Default ○ ms

Dead peer timeout ◉ Default ○ secs

No direct fetch ACLs defined No never direct fetch ACLs defined

Add ACLs to fetch directly Add ACLs never to fetch directly

Az 'Other proxy cache servers' részén vehetünk fel kapcsolatokat. Ez nálunk lényeges lehet, hiszen nagy kapacitású proxy szerverek dolgoznak a Sulineten belül. Nyomjunk az 'Add another cache' szövegre.

Cache Host Options

Hostname	proxy.szfv.sulinet.hu	Type	parent
Proxy port	8080	ICP port	8080
Proxy only?	○ Yes ◉ No	Send ICP queries?	◉ Yes ○ No
Default cache?	◉ Yes ○ No	Round-robin cache?	○ Yes ◉ No

Állítsuk be területi Sulinet proxy szervert, méghozzá parent módba. Ez azt jelenti, hogy a mi proxynk ezt fogja használni kimenő proxy-ként.

- 'Hostname'. A proxy neve, vagy IP címe.
- 'Type'. A másik proxy típusa, illetve a kapcsolatunk típusa.
- Parent. Olyan proxy-nal használjuk, ahonnan mi kérünk le adatokat.
- Sibling. Olyan proxy-nál használjuk, amelyek tőlünk kérnek adatokat.
- Multicast. Egyenlő oda-vissza kapcsolat.
- 'Proxy, ICP port'. A másik szerver proxy, ICP portja.
- 'Send ICP queries'. Legyen-e ICP kapcsolat. Célszerű ha van.
- 'Default cache'. Beállíthatjuk alapértelmezettnek, ez azt jelenti hogy a proxy-nk alapesetben ezt a kapcsolatot használja.

A további beállítások már csak finomítási célt szolgának és jó az alapértelmezett értékük. A beállítást elmentve visszatérünk az Other Caches beállításokhoz.

A ' Directly fetch URLs containing' beállításnál megadhatunk egy felsorolást szóközzel elválasztva. Amennyiben ezeket a szövegréseket ('cgi-bin', '?') megtalálja a proxy a kér ULR-ben, akkor nem használja a tárolási rendszert, hanem direkt kéri le az oldalt. Ez azért lényeges, mert a dinamikus oldalaknál nincs értelme a proxy használatának, ugyanis a tartalmuk állandóan változik.

A 'ICP query', 'Multicase ICP timeout', 'Dead peer timeout' beállításoknál a várakozási időket tudjuk megadni. Ha a kapcsolat fenntartása közben a megadott időn belül nem érkezik válasz, akkor bonja a kapcsolatot. Itt az alapértelmezett beállítások megfelelőek, csak akkor kell módosítanunk, ha az Internet vonalunk az átlagosnál is terheltebb és túl sok kapcsolat szakad meg.

Az oldal alsó részén megadhatjuk, hogy milyen esetekben legyen direkt kapcsolat (ACLs to fetch directly) használva, vagy milyen esetekben legyen mindenképpen használva a proxy üzemmód (ACLs never to fetch directly). Ez a beállítás hasonlóan fog működni a későbbiekben tárgyalt 'Access Control' részhez.

A 'Memory Usage' oldalon a memória használatát tudjuk beállítani. A számunkra érdekes mező a 'Memory usage limit', amely azt a memóriaterületet határozza meg, amelybe a proxy a cashed könyvtár tartalmának jegyzékét teszi el. Tehát ez függ a cashed könyvtár méretétől. Viszont ha túl nagy értéket határozunk meg, akkor a squid más igényeinek nem jut elég hely, így gyakran nyúl a virtuális memóriához, ami lassítja a működését. Jellemző érték a squid-nak szánt memória harmada.

Memory and Disk Usage Options

Memory usage limit	Default 8 MBs	FQDN cache size	Default
Memory high-water mark	Default %	Memory low-water mark	Default %
Disk high-water mark	Default %	Disk low-water mark	Default %
Maximum cached object size	Default 2 MBs	IP address cache size	Default entries
IP cache high-water mark	Default %	IP cache low-water mark	Default %
Disk replacement policy	Default	Memory replacement policy	Default

Még érdemes beállítani a 'Maximum cached object size', amely azt határozza meg, hogy mekkora legyen a tárolt objektumok maximális mérete. Ha egy felhasználó letölt egy 10 Mbyte méretű dokumentumot, azt felesleges eltárolni, mert ritka a letöltés ismétlődése.

A 'Loging' oldalon lehet beállítani a squid naplózását. Itt egyetlen alapelv van, hogy sose logoltassunk vele a cached partícióra, mert működési problémákat okozhat. Nagyon megfelelő hely lehet a log állományoknak a /var/log/squid könyvtár.

A 'Cache options' oldalon adjuk meg a cache könyvtár adatait. A cache könyvtárat érdemes külön partícióra tenni, erre nagyon érzékeny a squid. A beállításnál adjuk

meg a cache könyvtárat (Directory), a kezelés típusa (Type) általában UFS szokott lenni. A méretnél (Size) vegyük figyelembe a partíción lévő szabad helyet, ennek a 80-90%-ra érdemes beállítani. Tehát még külön partíció esetén se foglaljuk le a teljes rendelkezésre álló szabad helyet. A squid egy könyvtárszerkezetet fog létrehozni önmaga számára, amelybe később az objektumokat elhelyezi. Ennek két szintje lesz. Megadhatjuk, hogy hány alkönyvtárat hozzon létre a két szinten (1st level dirs, 2nd level dirs).

Caching and Request Options

Cache directories ○ Default ◉ Listed..

Directory	Type	Size (MB)	1st level dirs	2nd level dirs	Options
/var/spool/squid	UFS	1000	256	256	

Az 'Access controll' oldalon különböző szűréseket tudunk beállítani. Az ACL (access control lists) rész tartalmazza a megfeleléseket. Láthatjuk, hogy már vannak alapértelmezettek is beállítva.

Access control lists

Name	Type	Matching..
QUERY	URL Path Regexp	cgi-bin \?
all	Client Address	0.0.0.0/0.0.0.0
manager	URL Protocol	cache_object
localhost	Client Address	127.0.0.1/255.255.255.255
SSL_ports	URL Port	443 563
Safe_ports	URL Port	80
Safe_ports	URL Port	21
Safe_ports	URL Port	443 563
Safe_ports	URL Port	70
Safe_ports	URL Port	210
Safe_ports	URL Port	1025-65535
Safe_ports	URL Port	280
Safe_ports	URL Port	488
Safe_ports	URL Port	591
Safe_ports	URL Port	777
CONNECT	Request Method	CONNECT

Create new ACL | Browser Regexp

Proxy restrictions

Action	ACLs	Move
Allow	manager localhost	↓
Deny	manager	↓↑
Deny	!Safe_ports	↓↑
Deny	CONNECT !SSL_ports	↓↑
Allow	localhost	↓↑
Deny	all	↑

Add proxy restriction

ICP restrictions

Action	ACLs	Move
Allow	all	

Add ICP restriction

Amennyiben új ACL-t szeretnénk felvenni először ki kell választani a típusát. Ezek gyakorlatilag a squid működése közben kiolvasható változóknak felelnek meg.

Hogy láthassuk a működését, vegyünk fel egy új ACL-t. Először válaszuk ki a Web Server Regexp típust, ennél a kérés címében lévő kifejezést (részkifejezést) lehet

megadni. Majd kattintsunk a Create new ACL gombra. Adjuk meg az ACL nevét (ACL Name). Írjuk be a kifejezést (Regular Expressions), ha ezt a szöveget találja a Web-szerver címében, akkor az ACL érvényes lesz. Mentsük a beállítást.

Web Server Regexp ACL	
ACL Name	nemszabad
Regular Expressions	sex
Failure URL	

Az ACL önmagában csak megfelelést jelent azt, hogy mit szeretnénk csinálni, ha érvényesül a Proxy restrictions-nál adhatjuk meg. Ez kezeli az letöltés engedélyezését. A feltételeknél felülről lefelé sorba halad. Ha egyezést talál, akkor az adott sorban beállított értéknek megfelelően tiltja (deny), vagy engedélyezi (allow). Az utolsó sorban található a 'minden más esetben' feltétel.

Adjunk hozzá (Add proxy restriction) a mi feltételünket. Ezt egy szabvány ablakban tehetjük. Itt kiválaszthatjuk, hogy tiltás, vagy engedélyezés lesz. Két oszlopban találhatjuk az ACL-eket. A bal oldaliban kiválasztottaknál a feltétel, akkor igaz, ha az ACL leírásnak megfelel (' Match ACLs'). A jobb oldalinál, akkor lesz igaz a feltétel, ha nem felel meg (' Don't match ACLs ').

Proxy Restriction

Action ○ Allow ◉ Deny

Match ACLs	Don't match ACLs
QUERY	QUERY
all	all
manager	manager
localhost	localhost
SSL_ports	SSL_ports
Safe_ports	Safe_ports
CONNECT	CONNECT
nemszabad	nemszabad

Jelöljük be a saját ACL-ünket a megfelelés sorban és tiltásra. Majd mentsük. Láthatjuk, hogy utolsónak helyezte be. A nyilak segítségével tegyük az első sorba.

Action	ACLs	Move
Deny	nemszabad	↓
Allow	manager localhost	↓↑
Deny	manager	↓↑
Deny	!Safe_ports	↓↑
Deny	CONNECT !SSL_ports	↓↑
Allow	localhost	↓↑
Allow	belsohalo	↓↑
Deny	all	↑

Ugyanígy felvehetünk egy client address ACL-t is, amelyet belsohalo-nak hívunk. Megadjuk az 'Form IP'-hez a hálózati címet (192.168.0.0) és a netmaszkot

(255.255.0.0). Felvesszük a hozzá tartozó feltételt is engedélyezésre egyezés esetén. Majd a nyilakkal a megfelelő (utolsó előtti) sorba tesszük.

Ezzel engedélyeztük, hogy a belső hálózatunk használja a proxy szolgáltatásait, de olyan oldalt nem szolgálunk ki, amelynek a címében benne van a 'sex' kifejezés.

Hasonlóan használhatjuk az ACL-eket az 'Other Caches' oldalon is. Az első oszlopban azokat a feltételeket adjuk meg, amelyek a direkt kapcsolatokat kezelik, a másodiknál, pedig azokat, amelyek a proxy használatát.

A beállítások befejeztével még létre kell hoznunk a cache könyvtárrendszert.

Your Squid cache directory has not been initialized.This must be done before Squid can be run.

Initialize Cache as Unix user squid

Állítsuk be a felhasználót (Squid), amellyel a könyvtárat kezeljük. A cache könyvtárnak ez a felhasználó legyen a tulajdonosa. És nyomjuk meg az 'Initialize Cache' gombot. Ha kész van, akkora következő jelenik meg:

Initialize Cache

Initializing the Squid cache with the command `squid -f /etc/squid/squid.conf -z` ..

```
2002/08/29 16:41:26| Creating Swap Directories
```

Ezzel készen is vagyunk a beállítással és indíthatjuk a squid-ot.

9.3 Gyakorlat

Állítsuk be a Squid-ot az alábbi adatok szerint és generáljuk le a cache könyvtárat.

- Cache könyvtár helye a telepítésnél erre a célra különválasztott partíció csatolási pontja legyen és a mérete a partíció méretének 90%-a.
- Csak az iskola belső hálózata felé néző hálózati kártyát figyelje a 3129-es porton.
- A memória foglalása (cache jegyzék) a gépben lévő memória nyolcada legyen.
- Engedélyezzük, hogy az iskola belő hálózata használja a proxyt, kivéve egy számítógép IP címét.

9.4 Ellenőrzőkérdések a kilencedik fejezethez

1. Milyen célt szolgál a Squid proxy egy hálózaton?
2. Mit jelent a transparens proxy?
3. Milyen előnyei vannak egy proxy lánc üzemelésének?
4. Milyen objektumokat nem érdemes proxy-ban tárolni?
5. Mik azok az ACL-ek?
6. Az ACL beállításánál milyen típusokról beszélhetünk?
7. Mit jelent a Cache inicializálás?
8. Milyen előnyei vannak, ha a cache könyvtár külön partíción van?

9.5 Felhasznált, ajánlott irodalom

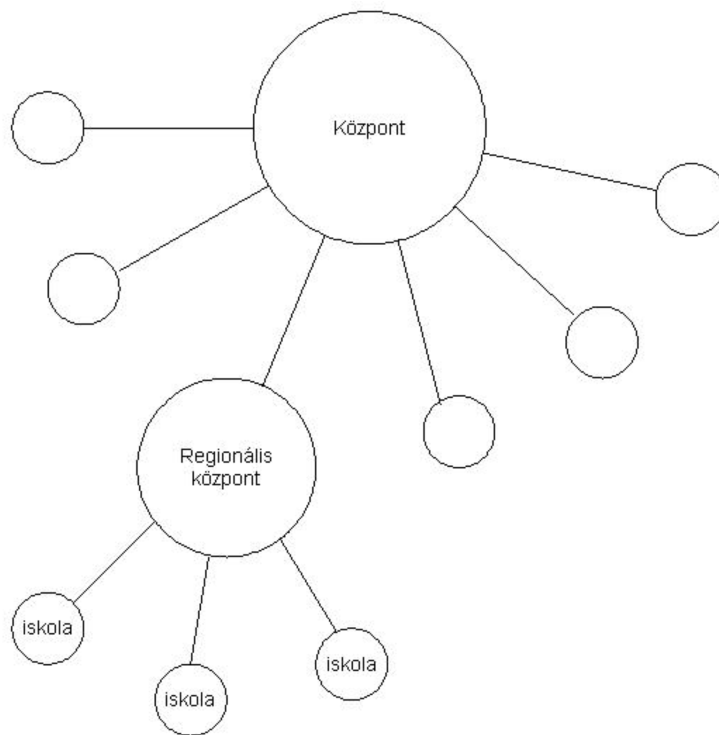
SQUID web cache server, ipchains csomagszűrővel telepítés
http://linux.vv.hu/egyebek/halozat/squidip/squidip.htm

SQUID - egy erőteljes http/ftp proxy program
http://linux.vv.hu/egyebek/halozat/squid2/index.html

1. függelék: SuliNet hálózat

A SuliNet hálózati szolgáltatást a PSINet Magyarország Kft. által vezetett konzorcium végzi. A szolgáltatás folyamatos, azaz napi 24 órában működnie kell. Amennyiben hibát tapasztal a szolgáltatásban, úgy hívja a HELP-DESK telefonszámát.

Felépítését tekintve a SuliNet hálózat hierarchikus. A Budapesti központ kapcsolódik az Internetre, mind nemzetközi vonallal, mind pedig BIX csatlakozással rendelkezik. Erre csatlakoznak a regionális központok, amelyek az ország különböző területeit szolgálják ki (pl.: Győr, Székesfehérvár, Szeged). A regionális központokra kapcsolódnak az iskolák.

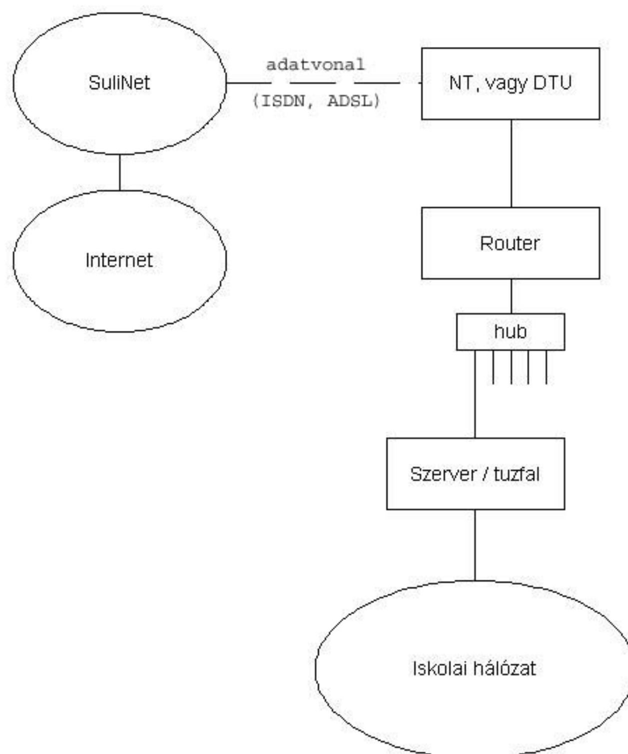

Az iskolák, a regionális központokkal vannak összeköttetésben a helyi lehetőségeknek megfelelő adatvonalon. Ezek lehetnek ISDN, ADSL, bérelt vonal (ritka esetben hagyományos telefonvonal). Erre a vonalra kerül (a SuliNet szekrényben elhelyezett) vonali végberendezés, amely kapcsolódik a SuliNet router-re.

A SuliNet router hálózati (Ethernet) portjára kell csatlakoztatni az iskola publikus IP címekkel rendelkező hálózatát. Ezt a szekrényben elhelyezett HUB segíti elő. Tehát minden olyan gépet, szerveret, amely közvetlenül, publikus IP címmel éri el az Internet hálózatot, erre a HUB-ra kell kapcsolnunk.

Mivel 13 db (12+1 szerver) publikus IP, és korlátozott mennyiségű HUB port áll rendelkezésünkre, ezért ide csak a szervereket (esetleg 1 adminisztrációs kliens gépet hiba esetére) szoktuk kapcsolni.

A szerverhez kapott programok segítségével (nem kötelező a szerveren a SuliNet által biztosított program használata) megoldható, hogy a szerver egyik hálózati kártyája az Internet felé néz, míg a másik az iskolában kialakított belső hálózat felé. A belső hálózaton privát IP címeket használhatunk (pl.: 10.0.0.1, 192.168.0.1), de ez nem alkalmas közvetlen az Interneten való kommunikációra. A szerverre hárul a feladat az iskola belső hálózata és az Internet közötti kapcsolat megteremtésére, a címek fordítására. Ezt NAT-nak, vagy masquerading-nak nevezzük.

Ebben az esetben az iskola belső hálózata egy privát IP címekkel rendelkező önállóan működőképes hálózat lehet, amelyre az intézmény összes gépét lehet csatlakoztatni. Internet használat esetén, a szerveren keresztül kommunikálnak, a szerver külső IP címét felhasználva.

Ebben az esetben az iskolai hálózat egy alapvédettséget élvez az Internet felől, amelyet a szerveren elhelyezett tűzfal segítségével növelhetünk.

A hálózat kialakításához az iskola egy domain nevet és 16 címet tartalmazó IP tartományt kapott használatra.

IP tartomány

Az iskola által használható IP címekről a SuliNet adatlapból (Üzemeltetési paraméterek táblázata) kaphatunk némi információt (1,2,3,9 sorok). Sajnos az adatlap nem tartalmazza konkrétan a szükséges adatokat. Nézzünk egy példát:

1.	Munkaállomások számára allokált címtartomány:	195.199.16.145-195.199.16.157
2.	A hozzá tartozó netmaszk:	255.255.255.240
3.	A tartományból a router számára már felhasznált IP cím:	195.199.16.158
9.	Az intézményi szerver javasolt címe és kezdetben megadott domain neve:	195.199.16.157 server.isk-varos.sulinet.hu

Ezeknél az adatoknál nekünk azért többre lenne szükségünk. Meg kell határoznunk a hálózati címet és a broadcast címet is. Mivel a router a legutolsó használható IP címét szokta kapni ezért induljunk ki ebből az adatból.

- 255.255.255.240–es hálózati maszk annyit tesz, hogy a hálózatban 16 IP cím szerepel (256-240).
- A router címe a legutolsó alkalmazható IP cím. Utána következik a broadcast cím. Tehát:
  Broadcat = Router cím+1 = 195.199.16.158 + 1 = 195.199.16.159
- A hálózati cím mindig a tartomány legelső címe. Tehát:
  Hálózati cím = broadcast – 16 + 1 = 195.199.16.159 –16 + 1 =195.199.16.144

Tehát a hálózatot a következőképpen tudjuk meghatározni:

- Hálózati cím: 195.199.16.144
- Hálózati maszk: 255.255.255.240
- Broadcast cím: 195.199.16.159
- Átjáró: 195.199.16.158

Domain

Minden iskolának bejegyeznek egy SuliNet-es aldomaint. Alapértelmezésben ez iskola-varos.sulinet.hu formátumú. Az aldomain alá, a hosztokat is regisztrálják. A fenti IP példa alapján ez a következő lehet:

pc1.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.145
pc2.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.146
pc3.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.147
pc4.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.148
pc5.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.149
pc6.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.150
pc7.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.151
pc8.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.152
pc9.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.153
pc10.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.154
pc11.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.155
pc12.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.156
server.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.157
router.iskola-varos.sulinet.hu	195.199.16.158

A szerver gép ezek szerint a server.iskola-varos.sulinet.hu címmel rendelkezik. Mivel a szerveren különböző szolgáltatások futnak, ezért alisaok (álnevek) vannak bejegyezve rá:

mail.iskola-varos.sulinet.hu	server.iskola-varos.sulinet.hu
www.iskola-varos.sulinet.hu	server.iskola-varos.sulinet.hu
ftp.iskola-varos.sulinet.hu	server.iskola-varos.sulinet.hu

Ezek alapján a szerver mind a négy névre hallgatni fog. Van lehetőség az iskolában e-mail szerver kialakítására. A iskola címei 'munkatars@iskola-varos.sulinet.hu' formátumúak lehetnek. Ahogy látszik az e-mail nem konkrét gép, hanem az iskola domainjára van címezve. Hogy a leveleket mégis a megfelelő gép kapja meg, a DNS szerverben, úgynevezett, MX rekordot kell beállítani:

iskola-varos.sulinet.hu preference = 60, mail exchanger = mail.core.sulinet.hu
iskola-varos.sulinet.hu preference = 50, mail exchanger = mail.szfv.sulinet.hu
iskola-varos.sulinet.hu preference = 10, mail exchanger = server.iskola-varos.sulinet.hu

Az MX rekordnál több gép is meg van adva. Ezeket egy 'preference' sorszámmal látják el. Amikor a levél kézbesítésre kerül, akkor a küldő gép először a legkisebb sorszámmal rendelkező szerverre próbálja meg eljuttatni. Amennyiben ez nem elérhető, úgy a következővel próbálkozik. A magasabb sorszámú szerverek úgy vannak beállítva, hogy fogadják a leveleket és folyamatosan próbálkozzanak a legkisebb sorszámú szerverre való juttatásával.

SuliNet által biztosított szolgáltató szerverek

Minden regionális központban található regionális szerver. Ez a következő szolgáltatásokat biztosítja:

- Domain Name Server
  Az iskolához legközelebb lévő DNS szerver. Ha az iskolának nincs saját DNS chache szervere, akkor ezt a szervert érdemes beállítani a klienseken, mint névfeloldó szerver.
- Proxy szerver
  Az iskolához legközelebb lévő proxy (FTP, Gopher, HTTP). Nem kötelező használni, de jelentős sebességnövekedést is elérhetünk.
- News szerver
- POP3 és SMTP szerver
  Minden iskolának létrehoznak egy adminisztrációs postafiókot a regionális szerveren. Ez elsősorban a SuliNet üzemeltetés és az iskola közötti kommunikációt szolgálja, de más célokra is használható. A levelek letöltéséhez szükséges POP3 és levelek küldéséhez szükséges SMTP szolgáltatást is a regionális szerver végzi.

A SuliNet központ is szolgáltat DNS és proxy elérést a core.sulinet.hu szerveren.

Segítség a munkához

Ezen dokumentum megírása a http://support.sulinet.hu oldal anyagai és az üzemeltetési útmutató (http://www.sulinet.hu/info/uzemeltetes/) felhasználásával készült.

Ajánlott levelezési listák:

- TechInfo (http://lista.sulinet.hu)
  SuliNettel kapcsolatos kérdések, problémák, észrevételek.
- 1let (https://www.1let.hu/mailman/listinfo/forum)
  Közoktatási Rendszergazda Egylet (www.1let.hu) levelezési listája.
- SuliNetware (http://www.snw.info.hu/INTRANWL/index.htm)
  IntranetWare iskolai telepítési és működtetési tapasztalataival kapcsolatos levelezés.
- Sulinux (http://server.wesselenyi-bp.sulinet.hu/mailman/listinfo/sulinux/)

Iskolák linuxos listája.
- TechNetKlub (https://www.technetklub.hu/Technetklubportal/faq.htm)

Ajánlott weboldalak:

- root.hu számítástechnikai magazin
  http://www.root.hu
- Linux-felhasználók Magyarországi Egyesülete által üzemeltetett Linuxos híroldal.
  http://www.linux.hu
- Hungarian Unix Portal
  http://portal.fsn.hu/
- Magyar BSD egyesület oldala
  http://www.bsd.hu
- Tech.Net magazin MSHU oldalai
  http://www.microsoft.com/hun/technet/default.asp?MSCOMTB=ICP_MSHUN|%20
Tech.Net%20magazin
- SuliNetWare oldala
  http://www.snw.info.hu/
- Sulinet support oldal
  http://support.sulinet.hu
- Közoktatási Rendszergazda Egylet oldala
  http://www.1let.hu